

Hvordan slutte med kriminalitet?

En kvantitativ analyse av hvilke perspektiver innsatte i norske fengsler har på «desistance».

Tuva Mørk Drønen

VEILEDERE

Kristian Mjåland og Sivert Skålvoll Urstad

Antall ord: 27 434

Universitetet i Agder, 2024

Fakultet for samfunnsvitenskap

Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Forord

Først og fremst vil jeg takke familien min – Kaja og Erlend – for å ha vært en uvurderlig støtte gjennom denne prosessen. Det har både vært en glede og en utfordring å gjennomføre dette halvåret, og det hadde aldri gått uten dere. Takk min fantastiske ektemann, Erlend, som ofret mye for å legge til rette for meg og prosjektet mitt. Dere er best!

Å skrive masteroppgave har vært en spennende og lærerik prosess. Det har vært givende å få utarbeide et så stort prosjekt fra start til slutt. Jeg har lært mye underveis om både «desistance» og den kriminologiske forskningsagendaen. I tillegg er jeg glad for å ha fått mange erfaringer knyttet til prosjektarbeid, oppgaveskriving og forskningsmetode.

Jeg er veldig takknemlig for å ha fått muligheten til å bearbeide undersøkelsen til veilederen min, Kristian Mjåland og hans tidligere kollega Ingrid Rindal Lundeberg. Det har vært en ære og en spennende prosess å få fortsette arbeidet deres – noe som jeg i større og større grad anerkjenner viktigheten av.

Takk til begge veilederne mine, Kristian og Sivert, for faglige og metodologiske råd. Deres kunnskap og engasjement er beundringsverdig, og jeg er veldig takknemlig for å ha fått samarbeide med dere dette halvåret. Denne masteren hadde ikke vært noe uten deres gode hjelp.

Flekkerøy, april 2024

Tuva Mørk Drønen

Sammendrag

Dette forskningsprosjektet er en kvantitativ studie av «desistance» - altså det å slutte med kriminalitet – sett fra norske innsattes perspektiv. Det empiriske grunnlaget for oppgaven er en spørreundersøkelse som ble gjort i norske fengsler i 2014 og 2015. Forskingen er gjort med utgangspunkt i denne problemstillingen: «Hvilke perspektiver har innsatte i norske fengsler på «desistance»?». For å besvare problemstillingen har jeg undersøkt hva de innsatte mener om flere aspekter ved det å slutte med kriminalitet. Blant annet analyserer jeg hvilke faktorer de innsatte mener at kan fremme sin «desistance», hva som gjorde at de begikk kriminalitet med tidligere løslatelse, hvilken motivasjon de har til å slutte med kriminalitet og om de har tro på at de kan lykkes.

Formålet med studien er først og fremst å belyse tematikken «desistance» i kontekst av norsk forskning og den norske kriminalomsorgen. Å drive straffegjennomføring på en måte som bryter kriminelle handlingsmønstre er Kriminalomsorgens fremste samfunnsoppdrag (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2024b). Kunnskapen om «desistance» og veien ut av kriminalitet er viktig for den norske kriminalomsorgens praksis, og med denne oppgaven ønsker jeg å bidra til å utvikle denne kunnskapen. Den norske forskning på «desistance» er mindre utfyllende på flere områder, og det er derfor behov for mer norsk empiri. For å videre utfylle forskningsfeltet har jeg i denne oppgaven også valgt å fokusere på innsatte i fengsel, til forskjell fra annen forskning som tar utgangspunkt i eks-kriminelle (Burnett & Maruna, 2004; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Todd-Kvam & Kvam, 2021).

Funnene fra oppgaven følger to spor: hvilke faktorer mener de innsatte fremmer og svekker «desistance», og hva påvirker de innsattes tro på at de kan lykkes i å slutte med kriminalitet? Resultatene viser i hovedsak at de fleste innsatte har et ønske om å lykkes med å leve lovlydig og en tro på at de kan klare det. Det kommer derimot frem at det er de yngre innsatte og de førstegangssonende oftere svarer at de ikke har en motivasjon til å slutte. De unge har også en gjennomsnittlig mindre tro på at de skal kunne lykkes, men resultatene viser at tro samvarierer tilnærmet lineært med de innsatte alder. Med andre ord ser troen på at de kan klare å slutte med kriminalitet ut til å øke med alderen. Regresjonsanalysene av hva som påvirker de innsattes tro på at de kan lykkes viser at det er visse trekk ved de innsatte og deres bakgrunn på ser ut til å ha en betydelig påvirkning. Alder, ønsket om å leve lovlydig og hvorvidt de innsatte soner for første gang påvirker troen på at de kan lykkes i positiv forstand. Disse funnene bekrefter de begynnende analysene. På den andre siden viser analysene at

innholdet i de innsattes soning ser ut til å ikke påvirke troen de har på at de kan slutte med kriminalitet.

I tillegg til subjektive faktorer som tro og motivasjon, gir undersøkelsen også et innblikk i hvilke strukturelle forhold de innsatte mener er viktige for at skal klare å slutte med kriminalitet. Her kommer det frem at materielle forhold, som å ha jobb, bolig og en avklart økonomisk situasjon, ser ut til å være viktigere for de innsatte enn relasjonelle eller dannende forhold som skole, norskopplæring eller bedre kunnskap om det norske lovverket. Undersøkelsen viser også tydelige variasjoner basert på de innsattes alder og statsborgerskap. Blant annet ser skole og jobb ut til å være viktigere for de yngre innsatte, samtidig som de eldre innsatte uttrykker at det er viktigere å få behandling.

Disse resultatene samsvarer i noen grad med tidligere forskning. Tidligere forskning indikerer at materielt strukturelle faktorer som jobb, bolig og avklart økonomi er særlig viktig (Bhuller et al., 2016; Farrall et al., 2010; LeBel et al., 2008; Sampson & Laub, 1993). Å være i arbeid fremheves som en spesielt viktig faktor (Giordano et al., 2002; McNeill et al., 2012; Pager, 2003; Sampson & Laub, 1993, 2003; Savolainen, 2009; Weaver & McNeill, 2015). Annen forskning peker på at de subjektive faktorene som motivasjon og tro er mer avgjørende for å kunne lykkes med veien ut av kriminalitet (Bushway & Reuter, 1997; Giordano et al., 2002; Maruna, 2001; Massoglia & Uggen, 2010; Pager, 2003). I lys av denne teoretiske diskusjonen, kan resultatene fra denne undersøkelsen plasseres som et argument for viktigheten av strukturelle forhold. De innsatte gir uttrykk for at de fleste forholdene knyttet til strukturelle omgivelser er viktig i noen grad for at de skal kunne klare å slutte med kriminalitet.

Funnene fra denne oppgaven kan være med på å utfylle flere hull i det norske forskningsfeltet, samtidig som det gir et grunnlag for å drive videre forskning på temaet. Å øke kunnskapen om de norske innsattes perspektiver på det å slutte med kriminalitet vil i kontekst med norsk kriminalomsorg kunne bidra til flere lykkes i å slutte med kriminalitet.

Innhold

Forord	2
Sammendrag	3
1 Innledning.....	7
1.1 Presentasjon av tema og formål	7
1.2 Problemstilling	8
1.3 Forskningskontekst.....	9
1.3 Oppgavens oppbygging.....	11
2 Teoretisk grunnlag.....	12
2.1 Begrepsavklaring.....	12
2.2 Primær, sekundær og tertiær «desistance»	13
2.3 Vendepunkt- og modningsperspektiv.....	14
2.4 Subjektive og strukturelle faktorer	17
2.5 Assistert «desistance»	20
2.6 «Condemnation script» og «redemption script»	21
3 Metode.....	23
3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted	24
3.2 Presentasjon av undersøkelsen og valg av metode.....	25
3.2.1 Spørreundersøkelsen.....	25
3.2.2 Bakgrunn for valg av metode	26
3.2.3 Begrunnelse for valg av metode	27
3.3 Utvalget	28
3.3.1 Det helhetlige utvalget.....	29
3.3.2 Førstegangssonende og flergangssonende.....	30
3.4 Operasjonalisering.....	32
3.4.1 Utvalgte hovedvariabler	32
3.4.2 Utforming av variablene.....	35
3.5 Analytiske metoder	36
3.5.1 Del 1: uni- og bivariate analyser	36
3.5.2 Del 2: Regresjonsanalyse	37
3.6 Metodisk drøfting	41
3.6.1 Reliabilitet	41
3.6.2 Validitet	46
4 Analyse.....	50

4.1 Analyse Del 1: uni- og bivariat analyse	50
4.1.1 «Hva gikk galt?»	50
4.1.2 «Ønsker de innsatte å leve et lovlydig liv?»	53
4.1.3 «Har de innsatte tro på at de skal klare det?»	57
4.1.4 «Hva skal til?»	62
4.2 Analysen Del 2: Regresjonsanalyse	66
4.2.1 Trekk ved de innsatte og deres bakgrunn	67
4.2.1 Innholdet i fengselsstraffen	71
5 Drøfting	74
5.1 «Desistance»: fremmende og svekkende faktorer	74
5.2 «Hvordan lykkes?» – motivasjon og tro	77
6 Konklusjon	80
Litteraturliste	83
VEDLEGG 1	89

1 Innledning

1.1 Presentasjon av tema og formål

Temaet for denne masteroppgaven er «desistance» - altså kriminelles prosess mot å avstå fra kriminalitet (Maruna, 2001). Nyhetsbildet i dag preges i økende grad av mennesker som begår kriminelle handlinger og de negative konsekvenser dette får for både enkeltindivider og det norske samfunn som helhet. Kriminalitet er blant de nyhetene som oftest blir portrettert på «første side» i medier (Wold, 2020). De siste årene har ungdoms- og gjengkriminalitet, seksuelle overgrep, vold og drap i økende grad vært på den norske nyhetsagendaen. Den norske befolkningen blir eksponert for kriminaliteten som begås, men ofte får menneskene bak lovbruddene mindre fokus – særlig etter at straffen er tildelt. For den norske befolkningen forsvinner ofte lovbrøyteren fra oppmerksomhetsvinduet i det den blir en domfelt. Det som skjer etterpå, angår ikke dem.

Fra enkelte tilfeller av lovbrudd, til en aktiv kriminell livsstil: veien ut av kriminalitet ser ulik ut for hvert enkelt individ. For mange er det å slutte med kriminalitet en lang og vanskelig prosess som er preget av fremgang og tilbakefall (Bushway & Reuter, 1997; Giordano et al., 2002; Gjeruldsen & Jensen, 2021; McNeill et al., 2012; Skardhamar & Savolainen, 2014). I møte med dette, utøver Kriminalomsorgen sitt oppdrag på vegne av det norske samfunn: *straffegjennomføring*. Der historien om «den kriminelle» slutter for de fleste, starter historien for både Kriminalomsorgen - og den domfelte. I strategiplanen for 2021-2026 er visjonen for straffegjennomføringen «straff som endrer» (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021). Straffen som gjennomføres i Norge skal med andre ord virke med en hensikt om at de som har begått lovbrudd skal kunne bryte det kriminelle handlingsmønsteret. Den norske kriminalomsorgen arbeider altså med et mål om å rehabilitere og reintegrere kriminelle samfunnsborgere (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2024b). Ved å kartlegge, tilpasse og samarbeide med de domfelte er målet «å endre ulike forhold som negativ atferd, handlingsmønstre, holdninger og tankesett» (ibid.). Om målet oppfylles, blir resultatet «desistance».

I lys av dette, er formålet med masterprosjektet mitt å kunne tilføre mer kunnskap om det å slutte med kriminalitet basert på synspunktene til de som sitter i fengsel. Fra den etablerte forskningen på «desistance», vet man at de fleste kriminelle slutter med kriminalitet på et

punkt i livet (Maruna, 2001; Shapland, 2022). De aspektene som det er behov for å undersøke er derimot hvordan og hvorfor man slutter med kriminalitet. Spørsmålene knyttet til det å slutte med kriminalitet angår både de som soner en straff og de som er løslatte, men jeg vil spesifikt rette fokus mot de som soner i fengsel. Målet er at den kvantitative undersøkelsen jeg bruker som metode, skal kunne gi innsikt i de innsattes egne perspektiver på ulike sider det å slutte med kriminalitet. Hvilken innstilling svarer de innsatte at de har til veien ut av kriminalitet? Økt kunnskap om disse perspektivene vil, i kontekst med tidligere forskning, kunne gi økt innsikt i hvordan Kriminalomsorgen bør legge til rette for at flest mulig skal lykkes i å slutte med kriminalitet.

Når målet er å belyse ulike perspektiver av det å slutte med kriminalitet, omfavner det flerfoldige dimensjoner og aspekter. «Desistance» handler i all enkelthet om å slutte med kriminalitet (Maruna, 2001), men det er en utbredt forståelse av at begrepet er vanskelig å undersøke (Maruna & Farrall, 2004; Sampson & Laub, 2003). Mange faktorer spiller inn (Kazemian, 2016; LeBel et al., 2008; Weaver, 2019), og dette tilfører en kompleksitet som kan være utfordrende å kartlegge (Maruna & Farrall, 2004). På bakgrunn av dette anser jeg det som relevant å undersøke fenomenet fra flere sider. For å forsøke å gi et helhetlig bilde av de innsattes perspektiver på «desistance», vil jeg blant annet undersøke hva de tenker om motivasjon, tro og håp. I tillegg vil jeg forsøke å kartlegge hva de innsatte mener kan fremme eller svekke mulighetene de har for å kunne lykkes. Jeg har valgt disse aspektene ved «desistance», fordi de har en aktualitet i forskningsfeltet. Dermed kan denne forskningen plasseres inn i aktuelle, teoretiske diskusjoner. Forhåpentligvis vil funnene fra undersøkelsen kunne brukes til å belyse sider ved «desistance», og noe som blant annet vil kunne gi økt kunnskap om norske fengsel som en «endringsmaskin» (Ugelvik, 2017).

1.2 Problemstilling

Basert på oppgavens overordnede formål, har jeg formulert en problemstilling for å konkretisere målene for forskningen. I den kvantitative spørreundersøkelsen som denne oppgaven er basert på, svarer norske innsatte på ulike spørsmål om livet før, under og etter soning – deriblant spørsmål om det å slutte med kriminalitet (Lundeberg et al., 2018). Tidligere forskning har fokusert på å gi innblikk i hvordan tidligere kriminelle har lykkes i å slutte med kriminalitet (Burnett & Maruna, 2004; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Rex, 1999;

Todd-Kvam & Kvam, 2021), og det er derfor et behov for mer forskning som belyser fenomenet fra andre synsvinkler. I denne oppgaven vil jeg derfor rette fokus mot de som fortsatt ansees kriminelle og som ikke har «fullført prosessen». Problemstillingen i dette prosjektet er derfor:

Hvilke perspektiver har innsatte i norske fengsler på «desistance»?

Dette spørsmålet vil jeg undersøke ved å bruke sekundærdata i form av en kvantitativ spørreundersøkelse. Funnene vil jeg drøfte i lys av forskning og teorier tilknyttet «desistance». Jeg ønsker å undersøke hvordan de innsatte ser på veien mot et liv uten kriminalitet. Hva peker de på som viktig for at de skal klare å avstå fra kriminalitet? Har de motivasjon, og har de en tro på at de kan lykkes med «desistance»? Disse spørsmålene vil jeg undersøke nærmere i to spor:

1) Hva mener de innsatte fremmer og svekker mulighetene deres for å slutte med kriminalitet?

2) Hva påvirker de innsattes tro på at de kan klare å slutte med kriminalitet?

Samlet sett vil svarene på disse spørsmålene kunne belyse de innsatte tanker og perspektiver rundt det å slutte med kriminalitet.

1.3 Forskningskontekst

Denne studien er et bidrag til det norske forskningsfeltet som omhandler det å slutte med kriminalitet. Todd-Kvam (2022) argumenterer for at den internasjonale interessen rundt forskningen på norske fengsler har forårsaket at norsk «desistance»-forskning blitt oversatt. Det er med andre ord mindre forskning som er gjort på de norske lovbrüternes vei ut av kriminalitet. Noen bidrag har forsket på hvordan ulike strukturelle faktorer som ekteskap og jobb kan påvirke «desistance» (Gjeruldsen & Jensen, 2021; Skarðhamar & Lyngstad, 2009; Skardhamar & Savolainen, 2014; Skarðhamar & Telle, 2009; Aase & Skarðhamar, 2014). Flere av disse forskningsprosjektene har brukt mikrodata for å peke på relasjonene mellom registrert kriminell aktivitet og relevante livshendelser (Skarðhamar & Lyngstad, 2009; Skardhamar & Savolainen, 2014; Skarðhamar & Telle, 2009; Aase & Skarðhamar, 2014). I tillegg er det gjort noe kvalitativ forskning i form av intervju hvor det rettes fokus mot

egenerfaringene til de som har begått lovbrudd (Gjeruldsen & Jensen, 2021; Todd-Kvam, 2022). Mye annen norsk forskning på feltet er derimot gjort med empiri fra andre land, og det mangler fortsatt forskning som gir innsyn i norske kriminelles vei ut av kriminaliteten (Gjeruldsen & Jensen, 2021).

I det internasjonale forskningsfeltet peker flere på behovet for mer kvantitativ forskning (Le Blanc & Loeber, 1998; Maruna, 2010). På tross av en økning i kvantitative prosjekter (Leclair et al., 2022), er det fortsatt en overvekt av kvalitativ forskning med intervju som metode (Maruna, 2010). Flere viktige bidrag til forskningsfeltet er blant annet basert på intervju over tid, deriblant Sampsons og Laubs *Boston-prosjekt* (1993; 2003) og Marunas studie i Liverpool (2001). Flere forskere påpeker viktigheten av mer kvantitativ forskning på «desistance», og at dette er avgjørende for å øke kunnskapen om hvordan og hvorfor lovbrøyttere slutter med kriminalitet (Carlsson, 2012; Maruna, 2010). Noen forskere har pekt på at mangelen på kvantitativ forskning skyldes at det er vanskelig å skaffe god kvantitativ data som godt kan beskrive kompleksiteten ved det å slutte med kriminalitet (Loughran & Mulvey, 2009; Maruna, 2010).

Mye av forskningen på «desistance» baserer seg på tidligere kriminelle. Flere bruker altså de eks-kriminelles opplevelser og erfaringer som en indikasjon på hvordan aktivt kriminelle kan finne veien ut av kriminalitet (Burnett & Maruna, 2004; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Rex, 1999; Todd-Kvam & Kvam, 2021). Forskningsfeltet ser ut til å basere seg på spørsmålet «hvordan klarte dere det?», til forskjell fra «hvordan skal dere klare det?». I min analyse av forskningsfeltet finner jeg det derfor interessant å undersøke hvilke svar de innsatte i fengsel har på disse spørsmålene. Hva svarer innsatte på spørsmålet om hva som er viktig for å slutte med kriminalitet, og hva mener de selv påvirker prosessen deres mot et lovlydig liv? Kan de innsatte tilføre nye og andre perspektiver på veien ut av kriminalitet?

Formålet med denne oppgaven er blant annet å tilføre kunnskap til de hullene jeg finner i analysen min av forskningen på «desistance». I internasjonale forskningsfeltet pekes det på et behov for kvantitativ forskning. I tillegg finnes det spesielt behov for mer norsk empiri. I denne oppgaven ønsker jeg også å rette fokus mot de som sitter i fengsel. Disse behovene i forskningsfeltet gjør det relevant å undersøke hvilke perspektiver innsatte har på veien ut av kriminalitet i en norsk og internasjonal forskningskontekst.

1.3 Oppgavens oppbygging

Innledningsvis i denne oppgaven har jeg presentert det overordnede temaet og formålet med prosjektet, samt definert problemstillingen. Jeg har også kort diskutert hull i forskningsfeltet og plassert min egen oppgave som et tilskudd til den eksisterende forskningen. Videre i oppgaven vil jeg presentere det teoretiske og empiriske rammeverket for oppgaven, hvor jeg gjør rede for de teoriene og den forskningen knyttet til «desistance» som jeg anser som mest relevant for å besvare problemstillingen. I kapittel 3 vil jeg gjøre rede for hvilken metode jeg har valgt og hvorfor. I tillegg vurderer jeg metodens helhetlige reliabilitet og validitet.

Kapittelet som følger, er den konkrete analysen av dataene fra spørreundersøkelsen. Her presenterer jeg resultatene og gjør innslagsvis korte drøftinger av særlig interessante funn. I det neste kapittelet vil jeg foreta hoveddelen av drøftingen og samtidig gi en oppsummering av de viktigste resultatene fra analyse. I drøftingskapittelet vil jeg bruke den utvalgte teorien og forskningen på «desistance» for å diskutere resultatene. I det avsluttende kapittelet vil jeg konkludere ved å svare på problemstillingen og i tillegg gjøre noen refleksjoner rundt den videre forskningen på feltet.

2 Teoretisk og empirisk bidrag

I dette kapittelet vil jeg redegjøre for prosjektets teoretiske og empiriske rammeverk. For å få en dypere forståelse av de innsattes perspektiver vil jeg bruke ulike teori og forskning innenfor «desistance» til å drøfte resultatene fra spørreundersøkelsen. Med andre ord vil jeg bruke teori og empiri til å se resultatene mine i kontekst med det allerede etablerte kunnskapen på feltet. I dette kapittelet vil jeg først foreta en videre avklaring av begrepet «desistance» og forklare hvilken forståelse av begrepet jeg legger til grunn for oppgaven. Deretter vil jeg gjøre rede for primær, sekundær og tertiær «desistance» som en forståelse av hva «desistance» er. Til slutt presenterer jeg ulike teorier om hva som påvirker «desistance». Her går jeg gjennom vendepunkts- og modningsteorien, strukturelle versus subjektive faktorer, assistert «desistance» og «condemnation script» versus «redemption script».

2.1 Begrepsavklaring

«Desistance» handler om at tidligere kriminelle avstår fra å begå lovbrudd og prosessen hvor individet og samfunnet anser den kriminelle som «lovlydig» (Maruna & Farrall, 2004; McNeill, 2016). Begrepet «desistance» kan direkte oversettes til å avstå eller å ta avstand. Det har ikke blitt anerkjent noen norsk oversettelse av faguttrykket, så i likhet med annen skandinavisk forskning velger jeg å bruke det engelske begrepet.

Hvordan begrepet «desistance» egentlig skal forstås og brukes, er det uenighet om i fagfeltet. I kvantitativ forskning blir «desistance» ofte definert som lovlydighet i en praktisk forstand (Weaver, 2019). Fra det kriminologi-teoretiske perspektivet ansees «desistance» derimot oftere som det å avstå fra kriminalitet i et større tidsperspektiv (Leclair et al., 2022; Maruna et al., 2001; Shover, 1996). Shover (1996) definerer «desistance» som “the voluntary termination of serious criminal participation”. Som en innvending til denne definisjonen, skiller Laub og Sampson (2001) derimot det Shover kaller «terminasjon av kriminelle handlinger» fra «desistance»: «Terminasjon er tidspunktet hvor den kriminelle aktiviteten tar slutt. Desistance ... er prosessen som forårsaker terminasjonen av kriminelle handlinger» (oversatt fra Laub & Sampson, 2001, p. 11).

I forskningsfeltet undersøkes begrepet ofte som det å avstå fra å begå lovbrudd (Burton et al., 2020; Nugent & Schinkel, 2016; Weaver, 2019), samtidig som det er utbredt forståelse av at «desistance» handler om noe mer enn at de som har brutt loven slutter å begå kriminelle

handlinger (Maruna & Farrall, 2004). Flere teoretikere er enige om at den kriminelles vei ut av et kriminelt liv er mer enn bare «å slutte» (LeBel et al., 2008; Maruna & Farrall, 2004; McNeill, 2016). De to måtene å snakke om «desistance» på har ulik teoretisk forankring som jeg vil utdype senere i kapittelet.

Basert på de ulike teoretiske forståelsene av begrepet, vil jeg i dette forskningsprosjektet omtale «desistance» på to måter: som en prosess mot et lovlydig liv (helhetlig «desistance») og som å avstå fra kriminalitet i praksis (praktisk «desistance»). Undersøkelsen jeg bruker til å besvare problemstillingen i denne oppgaven, fokuserer på «praktisk desistance». I de fleste spørsmålene jeg analyserer, tar de innsatte stilling til forhold knyttet til det å begå eller ikke begå lovbrudd. Undersøkelsen kartlegger altså hvilke perspektiver de innsatte har på det å praktisk sett å avstå fra kriminalitet. Basert på det teoretiske grunnlaget i oppgaven velger jeg å anse «praktisk desistance» som en del av «helhetlig desistance» - altså de innsattes vei mot et lovlydig liv. Når jeg altså skal besvare problemstillingen «hvilke perspektiver har innsatte i norske fengsler på «desistance»?», undersøker jeg de innsattes perspektivene rundt «praktisk desistance», men ser dette i sammenheng med det å lykkes med «helhetlig desistance».

2.2 Primær, sekundær og tertiær «desistance»

Gjennom en teoretisk analyse av den eksisterende forskningen på «desistance», utviklet Maruna og Farrall (2004) en teori om at det å slutte med kriminalitet foregår i to dimensjoner: primær og sekundær «desistance». Primær «desistance» referere til en endring i handling hos den som har begått lovbrudd. Dette omhandler med andre ord perioder hvor personen avstår fra å begå kriminelle handlinger (Weaver, 2019). Den sekundære dimensjonen av «desistance» handler om at den kriminelle opplever en endring identitet. Individet går fra å anse seg selv som en kriminell til å anse seg selv som en lovlydig person (Maruna & Farrall, 2004).

I senere tid har McNeill (2016) argumentert for en tredje dimensjon. McNeill påpeker at for at de som slutter med kriminalitet skal lykkes på lang sikt, må en tredje endring skje: endringen i anerkjennelsen av andre (ibid.). At andre anerkjenner den kriminelles personlige endring, er avgjørende for følelsen av tilhørighet og innpass i det lovlydige samfunnet (Nugent & Schinkel, 2016).

Forståelse av «desistance» som primær, sekundær og tertiær har blitt kritisert for å være for «lineær». På bakgrunn av to kvalitative studier, argumenterer Nugent og Schinkel (2016) for at endringene ikke foregår som en kronologisk utvikling, men at dimensjonene alltid avhenger av og påvirker hverandre. Endring i handling kan ikke skje uten en endring i identitet, og en endring i identitet påvirkes av hvordan andre seg på en selv (Nugent & Schinkel, 2016; Weaver, 2013). I sin artikkel beskriver Nugent og Schinkel (2016) de ulike dimensjonene som «act-, identity- og relational-desistance». Som et resultat av intervjuene som ble gjort, konkluderer Nugent og Schinkel med at de tre aspektene er «gjensidig avhengige» og at «uten at hver av disse er på plass vil «suksess» forbli begrenset eller skjør.» (oversatt fra Nugent & Schinkel, 2016, p. 579).

2.3 Vendepunkt- og modningsperspektiv

En viktig del av «desistance»-teori handler om *hvordan* personer som begår kriminelle handlinger klarer å slutte med kriminalitet. Gjennom årene har det utviklet seg to teoretiske ståsted som forsøker å gi et svar på det: vendepunktsteorien og modningsteorien. De to teoriene gir ulike perspektiver på hva som skal til for å lykkes med «desistance».

Vendepunktsteorien

Sampson og Laub introduserte først vendepunktsteorien i 1993 (Sampson & Laub, 2003). Studien de gjorde baserte seg på Glueck og Gluecks (1968) intervjuer med 500 unge lovbrøyttere over en periode på 25 år. Sampson og Laub peker på at store endringer i de kriminelles liv, som ekteskap og jobb, var grunnen til at de klarte å slutte med kriminalitet (Sampson & Laub, 1993). Teorien går ut på at det er de utenforstående faktorene som setter i gang «desistance»-prosessen hos den som har begått kriminalitet (Skardhamar & Savolainen, 2014). "Mange forpliktet seg til å slutte med kriminalitet uten engang å innse det. Før de visste ordet av det, hadde de investert så mye tid i et ekteskap eller en jobb at de ikke ønsket å risikere å miste investeringen sin." (oversatt fra Sampson & Laub, 2003, pp. 278-279). Forskning som støtter opp om denne teorien peker på at endringer i omgivelsene *rundt* den som har begått lovbrudd, er med på å bryte de kriminelle handlingsmønstrene på en måte som

fører til «desistance» (Carlsson, 2012; Chen, 2018; Giordano et al., 2002; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Sampson & Laub, 1993; Savolainen, 2009).

Noen av kritikerne av vendepunktsteorien argumenterer for at veien mot lovlidighet bør i større grad anerkjennes som en prosess med motgang og tilbakefall (Gjeruldsen & Jensen, 2021). Flere forskere sier seg uenig i at «desistance» kan beskrives som *ett* vendepunkt (Bushway & Reuter, 1997; Giordano et al., 2002; Gjeruldsen & Jensen, 2021; McNeill et al., 2012; Skardhamar & Savolainen, 2014). I tillegg kritiseres teorien for å overse aktørskap – altså betydningen av individenes egne evner til å handle (Skardhamar & Savolainen, 2014).

Modningsteorien

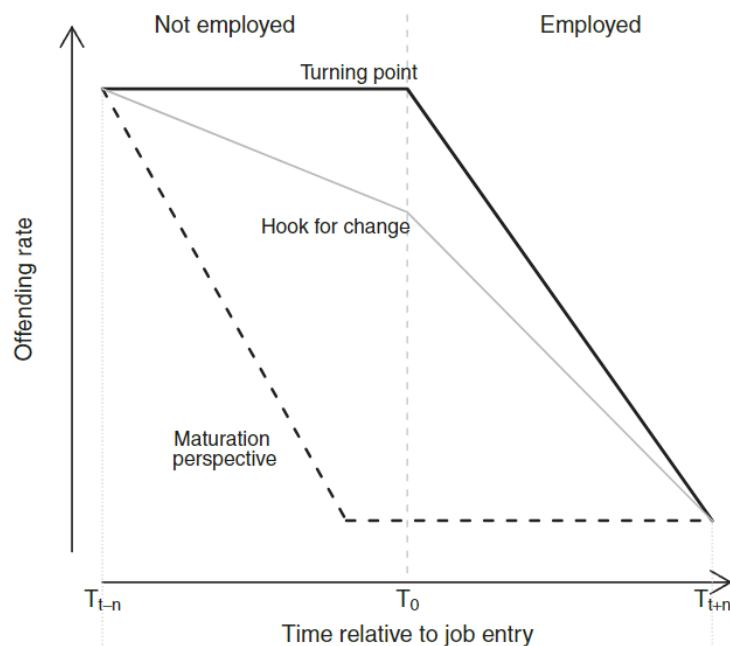
Til forskjell fra vendepunktsteorien, ser modningsteorien på atferdsendring og psykologiske endringer hos den kriminelle som en forutsetning for at «desistance» kan skje (Skardhamar & Savolainen, 2014). Modningsteorien fokuserer ikke på utenforstående faktorer og endringer, men på de indre forutsetningene hos den kriminelle. Teorien indikerer blant annet at modning hos de som har begått lovbrudd er avgjørende for om de klarer å lykkes med «desistance» (Massoglia & Uggen, 2010). På bakgrunn av en litteraturstudie, peker Weaver (2019) på at sammenhengen mellom alder og «desistance» er anerkjent på forskningsfeltet. Flere funn indikerer at for de fleste med kriminelle handlingsmønstre, avtar kriminalitet med alderen (Blumstein & Cohen, 1987; Piquero et al., 2007). I 2010 gjorde Massoglia og Uggen en mixed-method studie basert på to kvantitative datamaterialer og 33 intervjuer. Basert på denne empirien konkluderte de med at det er sterk sammenheng mellom lovbrüternes selvoppfattede «voksen-status» og kriminalitet. Studien viser at «unge voksnes deltakelse i kriminelle aktiviteter er stort sett uforenlig med voksenroller og uforenlig med en global oppfatning av seg selv som voksen.», og at dette kan være med på å forklare hvorfor enkelte slutter med kriminalitet (oversatt fra Massoglia & Uggen, 2010, p. 574). Flere andre forskere peker også på at økende alder og voksen-status i seg selv medfører et ønske om og motivasjon til å bryte kriminelle handlingsmønstre (Massoglia & Uggen, 2010; Sampson & Laub, 2003; Shover, 1996; Skardhamar & Savolainen, 2014; Veysey & Rivera, 2017; Weaver, 2019). Med utgangspunkt i modningsteorien kan det å slutte med kriminalitet forklares ut ifra indre endringer tilknyttet lovbrüterens modenhet. Forskning som støtter denne teorien peker på funn som viser at når de som begår kriminalitet blir eldre og i større anser seg selv som voksne, så medfører det ofte i «desistance» (ibid.)

«Hooks for change»

En tredje teori har blitt presentert som en hybrid mellom vendepunkt- og modningsteorien. Giordano (2002) beskriver i kontrast til vendepunktsteorien at eksterne forhold fungerer mer som «hooks for change» for de som slutter med kriminalitet. Teorien er et resultat av en narrativ analyse basert på 127 intervjuer, hvor majoriteten av intervjuene ble gjentatt 13 år senere (ibid.). Studien resulterte i en kritikk av vendepunktsteorien som innvender at det ikke nødvendigvis er hendelsene i seg selv som er avgjørende, men at når forhold som jobb og familieliv endrer seg, vil disse faktorene kunne skape en ny retning og et spor som de kriminelle kan hekte seg på.

For å videre forklare de tre ulike teoriene og perspektivene de gir på «desistance», vil jeg bruke en modell fra Skardhamar og Savolainens artikkel om «Changes In Criminal Offending Around The Time Of Job Entry: ...». Som et eksempel, illustrerer modellen illustrerer hvordan det å få jobb påvirker «desistance» i lys av vendepunktsteorien, «hook for change» og modningsteorien.

Figur 1: figuren viser «Figure 1. Three Ideal-Typical Trajectories Derived from Theory» (Skardhamar & Savolainen, 2014). X-aksen representerer tidspunkt for ansettelse, og y-aksen representerer registrert kriminalitet.

Fra et vendepunktsteoretisk perspektiv vil det å få en jobb være en igangsetter for prosessen mot et lovlydig liv. Med andre ord vil det å legge til rette for at kriminelle får slike endringer i livet, som jobb, ekteskap, foreldreskap og lignende, være viktig for at de skal kunne slutte med kriminalitet. Fra et modningsperspektiv er det andre endringer i den kriminelle som er viktigere. «Ifølge dette perspektivet vil livsoverganger sannsynligvis ikke føre til varige endringer i atferd uten en sterk personlig vilje til å gjennomføre en omvendelsesinnsats.» (oversatt fra Skardhamar & Savolainen, 2014, p. 264). Forsvarere av denne teorien argumenterer også for at denne modningen er nødvendig for at de kriminelle skal kunne være mottakelige for å for eksempel få en jobb (Massoglia & Uggen, 2010; Pager, 2003). Til slutt vil «hooks for change»-teorien gi grunnlag for å peke på at de kriminelle må ha en for personlig «readiness» for at utenforstående faktorer skal katalysere «desistance»-prosessen (Giordano et al., 2002; LeBel et al., 2008).

2.4 Subjektive og strukturelle faktorer

En annen teoretisk diskusjonsakse dreier seg om subjektive og strukturelle faktorer. Disse teoretiske perspektivene gir ulike svar på hva som påvirker «desistance». Diskusjonen dreier seg om hvorvidt det er endringer hos individet (subjektive faktorer) eller endringer i omgivelsene (strukturelle faktorer) som påvirker den kriminelles vei ut av kriminalitet. De subjektive faktorene defineres som de interne endringer i holdninger, vurderinger eller mål med livet (Gjeruldsen & Jensen, 2021). Strukturelle faktorer dreier seg derimot om eksterne omstendigheter som fører til endringer i levekår eller sosiale institusjoner – for eksempel ekteskap, arbeid, foreldreskap, etc. (LeBel et al., 2008).

Strukturelle faktorer

I tidligere forskning på «desistance» ble det i større grad lagt vekt på de strukturelle faktorene (Horney et al., 1995; Le Blanc & Loeber, 1998; Sampson & Laub, 1992). Gjennom årene har et mangfold av forskningsbidrag pekt på at utenforstående faktorer påvirker veien ut av kriminalitet (Carlsson, 2012; Chen, 2018; Giordano et al., 2002; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Hlavka et al., 2015; King et al., 2007; Lyngstad & Skardhamar, 2013; Sampson & Laub, 1993; Savolainen, 2009; Skardhamar & Lyngstad, 2009). Gjennom en omfattende studie, argumenterer Sampson og Laub (1993;2003) for at strukturelle faktorer, som sysselsetting,

ekteskap og danning av familie, er viktige pådrivere for «desistance». Flere forskere argumenterer for at slike strukturelle faktorer kan være med på å hjelpe lovbrøyttere ut av kriminalitet (Bhuller et al., 2016; Giordano et al., 2002; Todd-Kvam & Kvam, 2021). Det er også gjort forskning på andre strukturelle faktorer som rus, utdanning, økonomisk press og sosialt nettverk (Giordano et al., 2003; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Martí et al., 2019; Robin, 2023; Runell, 2015; Todd-Kvam, 2019; Walters, 2018). I sin forskning basert på en kvantitativ spørreundersøkelse (N=532) finner også Edgar et. al (2012) at mangelen på bolig vanskeliggjør og «svækker» «desistance». Flere andre peker også på de svekkende effektene strukturelle faktorer kan ha, som for eksempel arbeidsledighet og restriksjoner som følge av straff (Farrall et al., 2010). I sin analyse av forskningsfeltet argumenterer LeBel (2008) for at det er anerkjent at de som soner straff opplever å møte strukturell motstand i forbindelse med løslatelsen (LeBel et al., 2008). Både utfordringer knyttet til å skaffe seg arbeid og inntekt, etablere eller re-etablere sosiale bånd og rusavhengighet trekkes frem som negativt påvirkende faktorer for «desistance» (Bhuller et al., 2016; Farrall et al., 2010; Gjeruldsen & Jensen, 2021; LeBel et al., 2008).

Enkelte forskere argumenterer for at det er de sosiale omstendighetene knyttet til de strukturelle endringer som faktisk påvirker «desistance» (LeBel et al., 2008; Sampson & Laub, 1993). I lys av sine egne funn, argumenterer Sampson og Laub (1993) for at det ikke er sysselsetting eller ekteskap i seg selv som fremmer «desistance», men det er kvaliteten og styrken på de konsekvensielle, sosiale båndene som er avgjørende. Denne argumentasjonen er blant annet bakteppet for at LeBel (et al., 2008) har valgt å undersøke bruke betegnelsen «sosiale faktorer» istedenfor «strukturelle faktorer» i denne diskusjonen.

Subjektive faktorer

I nyere tid har prosessen ut av kriminalitet i større grad blitt forstått som en individuell og intern prosess (Leclair et al., 2022; McNeill et al., 2012). I kontrast til den struktur-orienterte forskningen, peker blant annet Aase og Skardhamar (2014) på de subjektive faktorene som et uomstøttelig perspektiv når man skal forsøke å forstå «desistance». Basert på analyser av norsk mikrodata, argumenterer de for at «effektene [av de strukturelle faktorene] kun gjelder for de som opplever dem og at de ikke nødvendigvis kan forklare hvorfor majoriteten ... slutter å begå kriminalitet» (oversatt fra Aase & Skardhamar, 2014, p. 1). I tillegg til dette perspektivet er det en utarbeidet konsensus i forskningsfeltet om at livsvarige «desistance» ikke kan skje

uten en endring i motivasjon hos de som har begått lovbrudd (Farrall et al., 2010; Giordano et al., 2002; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Skardhamar & Savolainen, 2014). Flere andre forskere argumenterer for betydning av subjektive faktorer som motivasjon, tro og håp (Farrall et al., 2010; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Maruna, 2001). Disse perspektivene er et resultat av flerfoldig forskning på peker på at strukturelle endringer har beviselig mindre effekt så lenge de subjektive forholdene ikke ligger til rette (Bushway & Reuter, 1997; Massoglia & Uggen, 2010; Pager, 2003). Dette teoretiske perspektivet legger altså til grunn at de endringene som i størst grad fremmer «desistance», er de endringene som skjer internt i individene. Flere andre forskere påpeker derimot at det er forsket for lite på subjektive faktorer i forhold til strukturelle faktorer til tross for anerkjennelsen av det subjektivets betydning (Horney et al., 1995; Le Blanc & Loeber, 1998; Sampson & Laub, 1992).

Gjensidig påvirkning

Som et resultat av denne teoretiske diskusjonen, har flere forskere anerkjent at både subjektive og strukturelle faktorer er påvirkende for «desistance»-prosessen (Kazemian, 2016; LeBel et al., 2008; Ouellet & Dubois, 2024; Weaver, 2019). Det er med andre ord en utbredt teoretisk konsensus om at for de fleste kriminelle må det skje både subjektive og strukturelle endringer. I 2008 gjorde LeBel et al. en studie basert på 130 intervjuer. Ut ifra denne empirien, foreslår LeBel et al. (2008) en hybrid forklaringsmodell for å se subjektive og strukturelle faktorer i sammenheng med hverandre. Teorien legger til grunn en gjensidig påvirkning: en kriminell på veien ut av kriminalitet vil påvirkes av strukturelle endringer som *kan* fremme «desistance». De subjektive faktorene har derimot en indirekte påvirkning på resultatet av de strukturelle endringene. Med denne forklaringsmodellen kan man altså argumentere for at både de subjektive og de strukturelle forholdene må ligge til rette for en langvarige «desistance».

2.5 Assistert «desistance»

Assistert «desistance» ble først brukt av Sam King som er begrep på «faktorer som hjelper individer i prosessen deres ut av kriminalitet» (oversatt fra King, 2013, p. 138). Med andre ord handler assistert «desistance» om den hjelpen de kriminelle får utenfra for å lykkes med å avstå fra kriminalitet. Flere teoretikere har argumentert for at de kriminelles relasjoner er en viktig del av dette perspektivet (Barry, 2007; Burnett & McNeill, 2005), og teorien fokuserer nå i størst grad på hvordan disse relasjonene og personene kan påvirke veien ut av kriminalitet. Det skilles mellom formelle og uformelle assistanse. Den hjelpen som individet får av profesjonelle aktører, som fengselsbetjenter, sosiale konsulenter eller tilbakeføringskoordinatorer defineres som formell assistanse (Ouellet & Dubois, 2024). Den uformelle assistansen kan forstås den hjelpen individet får fra andre aktører som ikke har et profesjonelt ansvar for å hjelpe. Dette kan for eksempel være den kriminelles venner og familie, men også andre frivillige støtteapparater (ibid.).

Flere forskere argumenterer både den uformelle og den formelle formen for assistert «desistance» er viktig for at de som har begått lovbrudd skal lykkes (Barry, 2007; King, 2013). I sin studie fant Rex (1999) ut at løslattes relasjon til saksbehandlerne sine påvirket muligheten de hadde til å avstå fra kriminalitet. Fra de 81 intervjuene hun gjennomførte, fremgikk det at dersom de løslatte oppfattet saksbehandlerne sine som dedikerte og investerte, så påvirket dette deres «desistance» i positiv forstand (King, 2013; Rex, 1999). I senere tid, resulterte Barrys (2007) studie av intervjuer med 40 lovbrøyttere i funn som indikerer at spesielt unge lovbrøyttere anser relasjonene til familie, venner og partnere som nøkkelfaktorer for deres «desistance». Disse funnene samsvarer med blant annet Sampsons og Laubs funn som indikerte at nye, «voksne» relasjoner, som ekteskap eller kollegier, hadde en sterk påvirkning på de kriminelles «desistance» (Sampson & Laub, 1993).

Flere andre forskere argumenterer altså for betydningen av relasjoner som en påvirkende faktor for «desistance» (Barry, 2007; Ouellet & Dubois, 2024; Rex, 1999; Robin, 2023; Sampson & Laub, 1993, 2003; Weaver & McNeill, 2015). Noe av grunnen til dette sies å være at de assisterende aktørene kan påvirke identiteten, selvfølelsen, selvbildet og motivasjonen til de som forsøker å slutte med kriminalitet (McNeill, 2016; Rex, 1999; Weaver & McNeill, 2015). Ved at de kriminelle etablerer nye, gode relasjoner, kan identiteten deres bli formet og redefinert fra å være en kriminell til å bli en lovlydig (Ouellet & Dubois, 2024). Med en psykologi-teoretisk forankring, argumenterer McNeill (2016) for at

«desisterne» må få sin nye identitet anerkjent både uformelt ... og formelt ...» (oversatt fra Ouellet & Dubois, 2024, p. 895).

2.6 «Condemnation script» og «redemption script»

Shadd Maruna ønsket med sitt forskningsprosjekt, «The Liverpool Desistance Study», å undersøke hvordan tidligere kriminelle forsto sin egen «desistance»-prosess (Maruna, 2001). Prosjektet baserte seg på 65 intervjuer av både aktivt kriminelle og eks-kriminelle, og det resulterte i en forklaringsmodell som baserer på individenes «narrativer» og hvordan dette kan være med på å forklare hva som påvirker «desistance». Maruna peker på en vesentlig forskjell mellom de som hadde lyktes i å slutte med kriminalitet (desistere) og de som fortsatt var aktivt kriminelle (persistere). Det som skilte de to gruppene, var deres personlige narrativ – altså hvordan de skisserte sin egen livshistorie. Hvordan individene fortalte om sitt eget liv var nøkkelen til hvorvidt de hadde lyktes med veien ut av kriminalitet. Maruna peker på to ulike narrativer: «condemnation script» og «redemption script». Ulikhetene mellom de to fortellingene, mener han, karakteriserte henholdsvis de som ikke hadde sluttet og de som hadde sluttet med kriminalitet.

«Condemnation script» kan forstås som et narrativ preget av fordømmelse. Maruna (2001) argumenterer for at de aktivt kriminelles historiefortelling var preget av fatalisme. Disse «persisterne» hadde liten eller ingen tro på at deres situasjon kunne snu til noe bedre. I motsetning karakteriserer Maruna «redemption script» som et narrativ preget av «tragisk optimisme» (Maruna, 2001, p. 97). «Desisterne» hadde en tro på livet og en tro på å kunne lykkes, selv om de anerkjente utfordringene de sto ovenfor.

På bakgrunn av de to narrative argumenterer Maruna for at tro og håp har en stor betydning i møte med «desistance». De ulike innstillingene som individene hadde, gjorde at de møtte utfordringer og muligheter i livet på to forskjellige måter. Maruna (2001) argumenterer for at den troen og det håpet «desisterne» hadde, gjorde at de kunne kapitalisere på situasjonene de befant seg i. Med andre ord førte et «redemption script» til at de faktisk fikk flere muligheter til å bedre sin situasjon. De som derimot var preget av et «condemnation script», så mer dystert på situasjonene de befant seg i, og Maruna (2001) argumenterer for at dette igjen førte til at de verken så eller tok mulighetene som kunne bedre situasjonen deres.

I etterkant av Maruna har også flere forskere anerkjent faktorene tro og håp som avgjørende for at kriminelle skal finne veien ut av kriminalitet (Burnett & Maruna, 2004; Farrall et al., 2010; Farrall & Calverley, 2006; Friestad & Hansen, 2010; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Gålnander, 2020; LeBel et al., 2008). Burnett og Maruna gjorde i 2004 en studie basert intervjuer av 130 innsatte i forkant og etterkant av soning i fengsel. Funnene fra undersøkelsen indikerer at «innsattes optimisme kan påvirke hvorvidt de lykkes etter løslatelsen» (oversatt fra Burnett & Maruna, 2004, p. 395). I sin tidligere forskning argumenterer Maruna (2001) også for at selv om individenes tro på seg selv var urealistisk, hadde de større sjanse for å lykkes med sin «desistance» (Gjeruldsen & Jensen, 2021). Andre forskere har derimot pekt på at kriminelles tro og håp må bli forbli realistisk for at det ikke skal svekke «desistance»-prosessen (Friestad & Hansen, 2010). I tillegg påpeker Burnett og Maruna (2004) at effekten som tro og håp har, minsker når utfordringene i livene til de som slutter med kriminalitet øker. Både hjemløshet, fattigdom eller dødsfall i nære relasjoner ser ut til å ha en negativ påvirkning på de kriminelles tro på at de kan lykkes (ibid.). Denne studien viser altså at det er en gjensidig påvirkning mellom tro og håp og strukturelle faktorer (Burnett & Maruna, 2004; Giordano et al., 2002) – en sammenheng som i økende grad kompliserer veien ut av kriminalitet.

3 Metode

I dette forskningsprosjektet gjør jeg en analyse av innsatte i norske fengsler perspektiver på det å slutte med kriminalitet. Datagrunnlaget er basert på en kvantitativ spørreundersøkelse som ble gjort i 2014 og 2015 av Ingrid Rindal Lundeberg og Kristian Mjåland ved Universitetet i Bergen. Dataene ble samlet inn fra 10 norske fengsler hvor totalt 613 innsatte svarte på ulike spørsmål om deres soningsforhold. Resultatene fra denne undersøkelsen velger jeg å bruke som empirisk grunnlag for å si noe om hvilke perspektiver de innsatte har på «desistance».

I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for den metodiske tilnærmingen og fremgangsmåten jeg har anvendt for å besvare problemstillingen. Først vil jeg gjennomgå mitt vitenskapsteoretiske ståsted som bakteppet for hvordan jeg utforsker og forstår kunnskapen som jeg forsker frem i dette prosjektet. Deretter presenterer jeg spørreundersøkelsen og begrunnelsen for hvorfor jeg har valgt dette som forskningsmetode, før jeg i neste kapittel beskriver utvalget fra undersøkelsen. Videre presenterer og diskuterer jeg hvordan jeg har operasjonalisert gjennom valget av variabler. Til slutt gjennomgår jeg de analytiske metodene jeg har brukt og gjør en metodisk drøfting hvor jeg vurderer studiens helhetlige reliabilitet og validitet.

På grunn av at datagrunnlaget er foreliggende og at det er forholdsvis omfattende, har jeg valgt å ha en eksplorerende tilnærming til datasettet. Det vil si at jeg har utforsket dataene åpent og tatt valg på bakgrunn av det analysene har frembrakt. Med andre ord har jeg hatt få forventninger og tydelige føringer for utformingen av metoden. Blant annet var de første, beskrivende resultatene førende for hvor jeg valgte å tilføre mer dybde i de etterkommende analysene. Jeg valgte blant annet gjøre regresjonsanalyser av de innsattes perspektiver på tro og håp tilknyttet «desistance», fordi disse resultatene var spesielt interessante. En eksplorerende tilnærming beveger seg mot en induktiv tilnærming, men jeg har også vært i dialog med teorien og forskningen på feltet i noen av de metodiske valgene jeg har tatt (Hellevik, 1999). For eksempel er utvalget av variabler og operasjonaliseringen direkte knyttet til oppgavens teoretiske rammeverk. Begrunnelsen for at jeg har valgt en slik tilnærming er også at det er gjort lite forskning på «desistance» blant norske innsatte, og jeg har derfor forholdsvis lite eksisterende kunnskap å basere de metodiske valgene på. Samlet sett, har jeg på bakgrunn av disse forholdene vurdert det som gunstig å ha en slik tilnærming.

3.1 Vitenskapsteoretisk ståsted

Målet med denne oppgaven er, som nevnt, å kunne tilføre mer kunnskap om hvilke perspektiver innsatte i norske fengsler har på det å avstå fra kriminalitet. Med bakgrunn i rammene for prosjektet har jeg valgt å basere det vitenskapsteoretiske utgangspunktet mitt på pragmatismen.

En pragmatisk tilnærming til vitenskapsteori legger til grunn at kunnskap ikke har et objektivt holdepunkt utover det som oppstår når mennesker responderer på spesifikke problemstillinger i spesifikke kontekster (Bacon, 2012; Stølen, 2022). På den andre siden vil et pragmatisk utgangspunkt gi grunnlag for å «støtte seg til fakta, observere sannheten ... i spesifikke tilfeller, og generalisere» (Goodman, 1995, p. 61). Det epistemologiske utgangspunktet til pragmatikere kombinerer altså elementer fra vitenskapelig realisme og sosialkonstruktivismen (Goodman, 1995; Stølen, 2022).

Fra sosialkonstruktivismen, legger pragmatismen til grunn at virkeligheten er et produkt av sosiale prosesser, der individets forståelse og tolkning er sentralt (Bryman, 2016). I denne tilnærmingen er virkeligheten subjektiv, og den blir formet av de sosiale vesenene som er en del av den. En sosialkonstruktivistisk tilnærming innebærer at resultatene fra dette forskningsprosjektet primært reflekterer respondentenes egne tolkninger og forståelser av virkeligheten. På den andre side integrerer en pragmatisk tilnærming også prinsipper fra vitenskapelig realisme, som anerkjenner en objektiv virkelighet som eksisterer uavhengig av menneskelig tolkning (Dahle, 2021). Denne tilnærmingen gjør det mulig å tolke respondentenes perspektiver som en del av en sann og "målbar" virkelighet (Dahle, 2021; Goodman, 1995). Mens sosialkonstruktivismen fremhever den subjektive forståelsen av virkeligheten, legger vitenskapelig realisme vekt på muligheten for å observere og måle denne virkeligheten. På denne måten gir pragmatismen grunnlag for å observere og kartlegge menneskelige sannheter i spesifikke kontekster, og samtidig gir det grunnlag for å generalisere de spesifikke faktaene (Goodman, 1995).

Denne kombinasjonen av sosialkonstruktivistiske og realistiske prinsipper gir en helhetlig tilnærming som anerkjenner både den subjektive og objektive siden av virkeligheten. I lys av et pragmatisk epistemologisk utgangspunkt, bruker jeg derfor resultatene fra undersøkelsen til å beskrive en sosial virkelighet som kan være representativ for flere innsattes tanker om "desistance". Samtidig legger jeg til grunn at disse resultatene ikke representerer en universal

og utvilsom virkelighet, men at de kan gi verdifull innsikt i respondentenes egen forståelse og opplevelse av virkeligheten.

3.2 Presentasjon av undersøkelsen og valg av metode

3.2.1 Spørreundersøkelsen

Det empiriske materiale i denne oppgaven er en spørreundersøkelse som ble samlet inn i 2014 og 2015. Hensikten med undersøkelsen var først og fremst «å undersøke hvilke tilbakeførende tiltak som finnes i ulike fengsel, hvilke innsatte som får tilgang til disse, og hvordan innsatte selv vurderer soningsforhold og oppfølgingen de får under fengselsoppholdet» (Lundeberg et al., 2018, p. 218). Materialet er hentet inn fra 10 ulike, norske fengsler hvor til sammen 613 innsatte svarte på undersøkelsen – noe som tilsvarer en svarprosent på totalt 46% av de innsatte i de utvalgte fengslene. Respondentutvalget utgjør totalt ca. 15% av alle innsatte i norske fengsler i 2014 og 2015. Fengslene som ble valgt til å gjennomføre undersøkelsen varierte i størrelse og utforming, og dette var et viktig poeng for å forsøke å favne mangfoldet blant de innsatte (ibid.). I tillegg ble undersøkelsen oversatt til 5 ulike språk, med et mål om å nå de innsatte som ikke var norskspråklige.

Spørsmålene i undersøkelsen er tematisk inndelt, og de omfatter flere temaer knyttet til de innsattes liv både før, under og etter soningen. Blant annet ble de innsattes spurt om deres forhold til rus og hvordan utenlandske innsatte opplever tilretteleggingen i fengsel. To av disse temaene er løslatelsen og tidligere løslatelser hvor respondentene fikk spørsmål om ulike forhold knyttet til livet etter de slipper ut av fengsel. I min analyse har jeg valgt ut fire hovedvariabler fra disse delene av undersøkelsen som omhandler ulike aspekter ved «desistance». Resultatene fra disse variablene vil jeg analysere med ulike statistiske analyseteknikker hvor jeg bruker andre variabler fra spørreundersøkelsen for å forsøke å gi et dypere innblikk i de fire hovedvariablene. Blant annet ser jeg på spørsmål knyttet til de innsattes bakgrunn, soningserfaringer og innholdet i soningen deres. Disse resultatene vil jeg til slutt drøfte i lys av «desistance»-teori og forskning.

Datasettet

Datasettet jeg analyserer, er en bearbejdet versjon av de originale dataene hvor det har blitt gjort noen omkodinger av spørsmålene og svaralternativene. Ved innsamlingen i 2014 og 2015, ble spørreundersøkelsen ikke gjennomført digitalt av praktiske og sikkerhetsmessige årsaker. De innsatte fylte ut undersøkelsen med blyant og papir, og resultatene ble manuelt fylt inn i digitale skjemaer i etterkant. Underveis i digitaliseringen av undersøkelsen ble det oppdaget at noen av respondentene hadde krysset av flere alternativer på noen spørsmål og at andre hadde oppgitt ugyldige svar på åpne spørsmål. Disse feilføringer i det originale datasettet har blitt omkodet til «system missing». Det vil si at enhetene ikke blir regnet med i de overordnede resultatene. Jeg vil derfor stort sett se bort ifra disse enhetene i analysene. I tillegg er de variablene jeg tar utgangspunkt i omkodet slik at svaralternativet «uaktuelt» blir regnet som «system missing». Med andre ord analyserer jeg kun de respondentene som aktivt har tatt stilling til spørsmålene. Blant annet på grunn av disse omkodingene, varierer tallet på hvor mange som har svart en del fra variabel til variabel. Denne variansen kan ha innvirkning på resultatene – noe jeg greier mer ut om i kapittel 3.6.

3.2.2 Bakgrunn for valg av metode

Bakgrunnen for at jeg har valgt å bruke denne spørreundersøkelsen som forskningsmetode, er i hovedsak at jeg har fått tilgang på undersøkelsen. Datasettet har i flere år hatt et uforløst potensial til å si noe viktig om norske innsattes perspektiv på blant annet det å slutte med kriminalitet. Undersøkelsen er et av få lignende prosjekter som har blitt gjort på forskningsfeltet, men på grunn av utfordringer med datasettet har det i liten grad blitt gjort forskning på undersøkelsen. Undersøkelsen har tidligere blitt brukt i bidrag til boken *Fengslende sosiologi*, men da primært for å presentere deskriptiv statistikk (Lundeberg et al., 2018). I nyere tid har datasettet blitt bearbejdet av Sivert Skålvoll Urstad og Ørjan Arnevig Samuelsen ved Universitetet i Agder, og det har gitt meg mulighet til å bruke undersøkelsen som empirisk grunnlag i denne oppgaven.

3.2.3 Begrunnelse for valg av metode

Hensikten med det metodiske designet i et forskningsprosjekt er å kunne gi svar på problemstillingen (Furseth et al., 2020; Postholm & Jacobsen, 2018). Det er derfor viktig at utformingen av metode skjer på en hensiktsmessig og bevisst måte. Problemstillingen i denne oppgaven er «hvilke perspektiver har innsatte i norske fengsler på «desistance»?». Flere aspekter ved utformingen av dette spørsmålet gir viktige føringer for de metodiske valgene jeg har tatt - blant annet hvem jeg forsker på, og hva jeg skal finne ut om dem. I dette kapittelet vil jeg derfor gjøre rede for begrunnelsen for valget jeg har gjort, og diskutere hvorvidt det er hensiktsmessig i lys av problemstillingen.

Kvantitativ metode

Problemstillingen i denne oppgaven har et relativt bredt og nasjonalt fokus. Hensikten med oppgaven er som nevnt å beskrive hva «innsatte i norske fengsler» mener. Jeg ønsker med andre ord å beskrive en større gruppe mennesker, noe som gjør at man kan argumentere for at kvantitativ metode er mer gunstig enn kvalitativ metode (Bryman, 2016; Postholm & Jacobsen, 2018; Skog, 1998). Med en kvantitativ metode vil man i utgangspunktet få mulighet til å kartlegge en større gruppe mennesker, og dette kan igjen øke sannsynligheten for å resultatene er generaliserbare. Å velge kvantitativ metode i form av en spørreundersøkelse, vil også gi et utvalg av statistiske muligheter. Ved å måle de innsatte perspektiver i kvantifiserbart format, vil jeg få tall og statistikk som lettere lar seg sette i system og analyseres. I tillegg vil jeg argumentere for at spørreundersøkelse er en gunstig metode for å besvare problemstillingen – fremfor andre kvantitative metoder. Til forskjell fra analyser av registerdata, observasjon og lignende, fremhever en selvrappoterende spørreundersøkelse respondentens stemme i noe større grad. Statistikkene jeg analyserer fremgår med andre ord direkte fra de innsattes egne oppfattelser og forståelser. På denne måten kan en slik spørreundersøkelse i større grad gi uttrykk for en stor gruppe menneskers perspektiver.

På den andre siden, er respondentenes stemme begrenset av variablene og verdiene, sett i kontrast til, for eksempel, kvalitativ intervjuer. Det er derfor færre nyanser som kommer frem, noe som må tas høyde for i tolkningen av de kvantitative dataene. Dette argumentet er noe av bakgrunnen for at flere «desistance»-forskere argumenterer for at kvantitativ forskning ikke fanger opp kompleksiteten i fenomenet (Becker, 1966; Carlsson, 2012; Maruna et al., 2001). Med en kvalitativ metode ville jeg hatt muligheten til å belyse de innsattes perspektiver med en enda større dybde. Andre argumenterer også for at det er vanskelig å skaffe god kvantitativ

data som er til å stole på (Loughran & Mulvey, 2009). Siden resultatene fra en spørreundersøkelse i stor grad blir påvirket av undersøkelsen utforming, er det ved slike metoder spesielt viktig med god metodisk kvalitet – og dette blir altså pekt på som utfordrende å sikre.

Allikevel pekes det på et stort behov for mer kvantitativ forskning på «desistance» (Maruna, 2010). Blant den kvantitative forskningen på «desistance» i Norge blir det oftere brukt registerdata som empirisk grunnlag. Med bakgrunn i dette velger jeg å presentere mine resultater og analyser som en del av det større forskningsfeltet, og jeg vil derfor sammenligne mine kvantitative data med annen forskning. Ved å se resultatene i sammenheng med den norske og den internasjonale forskningen som er gjort, vil dette kunne tilføre flere perspektiver til resultatene fra denne forskningen.

3.3 Utvalget

I dette kapitlet vil jeg kort presentere hvem de innsatte som har svart på undersøkelsen er. Dette gjør jeg ved å gjennomføre en kort, beskrivende analyse av spørsmål fra undersøkelsen som handler om de innsattes bakgrunn - som kjønn, alder, statsborgerskap og utdanning - og hvilken type fengsling de innsatte gjennomgår. I analysen av hovedvariablene forholdt jeg meg til de innsatte på to måter: som et helhetlig utvalg og som enten «førstegangssonende» eller «flergangssonende». Derfor vil jeg, tillegg til å si noe om de innsatte som en helhet, peke på likheter og forskjeller mellom de innsatte som sitter i fengsel for første gang og de som har sonet mer enn en gang.

I den kommende presentasjonen av utvalget gjør jeg ikke en vurdering av utvalgets representativitet i forhold til den totale populasjonen, men dette gjøres senere i kapittel 3.6.2.

3.3.1 Det helhetlige utvalget

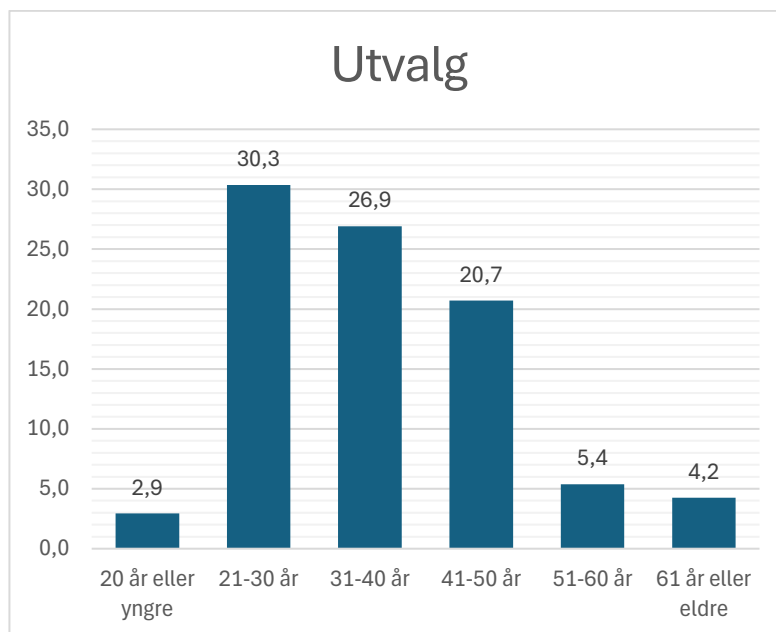
I tabellen nedenfor presenterer jeg sentrale kjennetegn ved de innsatte som deltok i undersøkelsen. Tallene er hentet fra ulike spørsmål i undersøkelsen. Antallet på hvor mange som har svart og hvem som har svart varierer fra variabel til variabel. Det er derfor ikke gitt at beskrivelsene jeg presenterer fra en variabel, gjelder for det helhetlige utvalget. Med andre ord vil statistikkene fra en variabel strengt tatt kun være beskrivende for de som har svart på variabelen.

Tabell 1: tabellen sammenligner statistikk fra spørreundersøkelsen. Radene viser prosentandelene som soner dom, sitter i varetekt eller i forvaring, samt hvor mange menn, kvinner og norske statsborgere.

	Dom	Varetekt	Forvaring	Menn	Kvinner	Norske statsborger
Spørreundersøkelse <i>N = 613</i>	70,0%	26,1%	3,9%	91,3%	8,8%	67,70 %
<i>N</i>	544			560		551

Som tabellen viser, sonet de fleste av de innsatte dom. Disse innsatte hadde med andre ord blitt dømt for lovbrudd og sonet den tilmålte straffen. 26% av de innsatte satt i varetekt og hadde ikke blitt dømt for å ha begått kriminalitet – disse innsatte var *per se* uskyldige. Denne karakteristikken ved utvalget er viktig for hvordan jeg har fortolket resultatene i analysen. De som satt i varetekt vil trolig ha andre perspektiver på spørsmålene i undersøkelsen, siden de ikke er dømt for lovbrudd og ikke soner en straff. Med andre ord er det viktig å ta høyde for i fortolkningen av resultatene. I analysen kommenterte jeg ikke dette aktivt, men jeg valgte å sette det som forbehold for videre tolkning. De resterende 4% av de innsatte sonet forvaring, som er den strengeste straffen som tilmåles i Norge. Ellers viser tabellen at de innsatte som har svart på undersøkelsen er i alle største grad norske menn. Kvinnene som har svart på undersøkelsen utgjør en prosent andel på 8,8%. I tillegg er 67,7% av det helhetlige utvalget norske statsborgere.

Figur 2: figuren viser prosentvis fordeling i ulike alderskategorier fra spørreundersøkelsen. Y-aksen representerer prosent, og x-aksen representerer alderskategoriene. N=555.

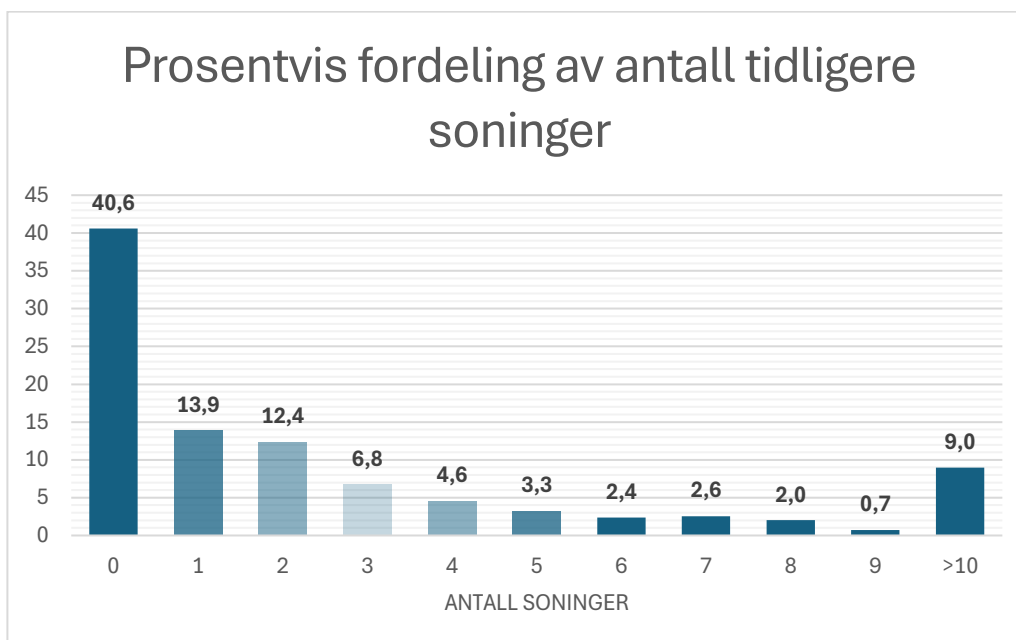

Aldersfordelingen hos de innsatte viser at omtrent halvparten er mellom 21 og 40 år. Andelen som er 20 år eller yngre er 3%. Det er i tillegg kun 10% som er over 50 år.

3.3.2 Førstegangssonende og flergangssonende

Fra de deskriptive analysene kom det frem resultater som var interessante å analysere i lys av hvorvidt de innsatte hadde sonet før eller ikke. Om en innsatt er førstegangssonende eller flergangssonende kan ha innvirkning på hvilke perspektiver de har, og hva de svarer på de ulike spørsmålene. Derfor valgte jeg å analysere statistikker knyttet til antall soninger som de innsatte har. I undersøkelsen blir de innsatte spurt om hvor mange ganger de har sittet i fengsel tidligere. De som sonet for første gang ble bedt om å svare 0 ganger, mens de resterende presiserte hvor mange ganger de hadde sonet før. Tabellen under viser fordelingen av hvor mange tidligere soninger de innsatte hadde. Tallene er hentet fra en åpen variabel hvor respondentene selv skal oppgi et svar. Noen av respondentene har avgitt svar i form av desimaltall - disse har jeg valgt å runde opp til nærmeste hele tall.

Figur 3: figuren viser prosentvis fordeling av antall tidligere soninger hvor y-aksen representerer prosent og x-aksen representerer antall soninger. N=547

Som figuren viser er 40,6% av de innsatte førstegangssonende. Med andre ord har disse innsatte svart at de ikke har sittet i fengsel før den gjeldende soningen i 2014/15. De resterende 59,4% har sonet én eller flere ganger tidligere. Denne gruppen vil jeg videre referere til som «flergangssonende». Begrepet «flergangssonende» kan ha en konnotasjon til innsatte som stadig vender tilbake til kriminalitet og fengsel. Denne oppfatningen vil mest sannsynlig være mer treffende for de innsatte som har sonet mange ganger tidligere enn de som har sonet færre ganger. Som figuren viser, har de fleste flergangssonende kun sonet en eller to ganger før. Til sammenligning har 9% av alle de innsatte sonet mer enn 10 ganger tidligere. Det er altså et stort spenn i antall tidligere soninger blant de som har sonet før. Det kan argumenteres for at det ikke er treffende å beskrive de innsatte som kun har sonet en eller to ganger tidligere som flergangssonende, men jeg velger å bruke kategoriene fordi det gir flere statistiske muligheter for å peke på nyanser i resultatene. Begrepene «førstegangssonende» og «flergangssonende» må derfor kun forstås som analytiske kategorier. Det er med andre ord ikke en normativ beskrivelse av de innsatte, men et forsøk på å navngi kategorier som er sentrale i analysene.

3.4 Operasjonalisering

I kvantitativ forskning er operasjonalisering en viktig del av den metodiske fremgangsmåten. Problemstillingen i denne oppgaven er per se ikke målbar: de innsattes «perspektiver på «desistance»» er et abstrakt begrep, som ikke uten videre kan kvantifiseres. Derfor vil jeg i dette kapitlet gjøre rede for hvordan og hvorfor jeg har valgt ut variabler fra undersøkelsen som indikatorer for de abstrakte begrepene (Postholm & Jacobsen, 2018; Ringdal, 2007).

«Desistance» er et vanskelig begrep å måle (Maruna & Farrall, 2004; Sampson & Laub, 2003). I det teoretiske fagfeltet har det vært diskutert flerfoldige utfordringer knyttet til operasjonaliseringen av begrepet. For eksempel er det vanskelig å få grep om når «desistance» begynner og slutter og hvorvidt det man måler er genuin «desistance» (Maruna & Farrall, 2004). Det er allikevel en konsensus i forskningsfeltet om at «desistance» kan måles gjennom individenes ord, uttrykk og angitte handlinger (Laub & Sampson, 2001; Maruna & Roy, 2007; Runell, 2015; Veysey et al., 2013). På bakgrunn av dette velger jeg å anta at de innsatte svarer på spørsmålene, kan på ulike måter måle «desistance».

3.4.1 Utvalgte hovedvariabler

Jeg har valgt ut fire hovedvariablene som belyser ulike sider av de innsattes vei ut av kriminalitet. For å lettere kunne koble variablene til abstrakte perspektiver innenfor «desistance» har jeg laget en enkel, tematisk beskrivelse av hvert spørsmål. I tabellen nedenfor presenterer jeg de fire hovedvariablene, spørsmålsteksten fra undersøkelsen og hvordan jeg har valgt å beskrive variablene tematisk. Disse knytter jeg opp mot fire begreper innenfor «desistance»-teori.

Tabell 2: tabellen viser en oversikt over de fire hovedvariablene. Kolonne 2 og 3 inneholder henholdsvis en tematisk beskrivelse av variabelen og spørsmålsteksten fra spørreundersøkelsen.

Spørsmålstekst	Tematisk beskrivelse	Teoretisk begrep	Mål
«Hvilken betydning hadde følgende forhold for at du begikk lovbrudd på nytt?»	«Hva gikk galt?»	«Desistance»- svekkende faktorer	Ord.
«Ønsker du å leve et lovlydig liv etter løslatelsen?»	«Ønske om et lovlydig liv»	Motivasjon	Nom.
«Hvordan vurderer du dine muligheter til å klare deg uten å begå lovbrudd når du slipper ut?»	«Tro på et lovlydig liv»	Tro/Håp	Ord.
«Dersom du ønsker å leve et lovlydig liv, hvor viktig eller uviktig vil de følgende forholdene være for at du skal kunne klare det?»	«Hva skal til?»	«Desistance»- fremmende faktorer	Ord.

Den første variabelen, «Hva gikk galt?», er hentet fra en bolk i undersøkelsen som omhandler de innsattes tidligere løslatelser. De som har sonet flere ganger ble stilt spørsmålet: «Hvilken betydning hadde følgende forhold for at du begikk lovbrudd på nytt?». Respondentene ble så bedt om å rangere hvor stor betydning 8 ulike forhold hadde for at de begikk kriminalitet igjen forrige gang de var løslatt. Variabelen består altså av 8 delvariabler. I analysen brukte jeg dette spørsmålet som et mål på hva de innsattes sa var grunnen til at de ikke klarte å slutte med kriminalitet igjen etter å ha sonet i fengsel. Med andre ord: «hva gikk galt?». I den videre drøftingen vil jeg tolke det de innsatte svarte som uttrykk for faktorer som svekker «desistance». Flere forskningsbidrag har undersøkt hva som gjør at kriminelle ikke klarer å lykkes med «desistance» (Farrall et al., 2010; Sampson & Laub, 1993). Derfor anser jeg det som relevant å undersøke ««desistance»-svekkende faktorer» som et av perspektivene jeg skal kartlegge for å besvare problemstillingen. I drøftingen av analysen sammenligner jeg

resultatene fra denne variabelen med teorier om faktorer som er pekt på som «desistance»-svekkende.

I tillegg har jeg valgt ut tre variabler fra bolken som omhandler løslatelsen og livet etter fengsel for både de førstegangssonende og de flergangssonende. De innsatte svarte først på hvorvidt de ønsker å leve lovlydig etter løslatelsen, og deretter på hvordan de vurderer mulighetene de har for å klare det. Disse variablene har jeg valgt å bruke som mål på henholdsvis de innsattes motivasjon til og tro på et liv uten å begå kriminalitet. Maruna (2001) argumenterer med sin teori om «condemnation» og «redemption script» for at indre faktorer som motivasjon, tro og håp er avgjørende for vedvarende «desistance». Flere andre forskere argumenterer også for at dette er betydningsfulle perspektiver som bør kartlegges (Burnett & Maruna, 2004; Farrall et al., 2010; Farrall & Calverley, 2006; Friestad & Hansen, 2010; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Gålnander, 2020; LeBel et al., 2008). De to variablene vil kunne brukes til å måle noen av de subjektive faktorene som påvirker de innsattes vei ut av kriminalitet, og at resultatet vil dermed være relevant for å belyse flere sider ved «desistance».

Den siste variabelen ba de innsatte svare på spørsmålet: «*Dersom du ønsker å leve et lovlydig liv, hvor viktig eller uviktig vil de følgende forholdene være for at du skal kunne klare det?*». Respondentene ble så presentert for 12 ulike forhold som de skal rangere - altså har variabelen 12 delvariabler. Dette spørsmålet har jeg valgt å bruke som et mål på «hva som skal til» for at de innsatte skal klare å lykkes i å slutte med kriminalitet. Ulike teorier gir ulike svar på hva som er «desistance»-fremmende. Ved å analysere det de innsatte peker på som viktig og ved å se dette i sammenheng med hva de sier er «desistance»-svekkende, vil resultatene kunne gi en indikator på hva de innsatte mener påvirker «desistance». Tidligere forskning peker på at det er flere faktorer som kan påvirke «desistance» på ulike måter, og at det derfor er viktig å undersøke fenomenet fra flere sider (Kazemian, 2007; LeBel et al., 2008; Ouellet & Dubois, 2024; Weaver, 2019).

De utvalgte variablene vil kunne gi grunnlag for å besvare problemstillingen i oppgaven fordi de samlet sett gir innsikt i flere aspekter ved «desistance» som har teoretisk forankring. I den siste variabelen kan alle forholdene som respondentene tar stilling til kategoriseres som strukturelle faktorer i lys av «desistance»-teori. Ved å sammenligne denne variabelen med variablene som kartlegger subjektive faktorer, som tro og motivasjon, vil analysen kunne gi innblikk i både de subjektive og de strukturelle faktorene som kan påvirke de innsattes vei ut av kriminalitet. Noen av delvariablene inkluderer også forhold som dreier seg om assistert

«desistance». Som vist, trekker teori og forskning på feltet frem både motivasjon, tro/håp og «desistance»-svekkende og -fremmende faktorer som viktige aspekter. Utvalget av variabler gir med andre ord grunnlag for å drøfte flere aktuelle perspektiver på fenomenet, og derfor vil denne operasjonaliseringen kunne gi et godt empirisk grunnlag for å kunne svare på oppgavens problemstilling. På bakgrunn av dette velger jeg å bruke de utvalgte variablene for å operasjonalisere problemstillingen.

3.4.2 Utforming av variablene

De ulike hovedvariablene er utformet på forskjellige måter, og måler derfor begrepene ulikt. Variabel nummer 1, 3 og 4 måler de innsattes perspektiver ordinalt i form av en Likert-skala – en standard metode for å forsøke å måle holdninger (Ringdal, 2007). Denne utformingen innebærer at svaralternativene er gradert og rangordnet. I figuren nedenfor viser jeg svaralternativene som de innsatte fikk presentert når de skulle ta stilling til hvilke forhold som hadde betydning for at de begikk kriminalitet.

Figur 4: figuren illustrerer utformingen av svaralternativene fra variabel nr. 1.

-3 (svært liten betydning)	-2	-1	0 (verken eller)	1	2	3 (svært stor betydning)	Uaktuelt
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Svaralternativene er verdier på en skala fra -3 til 3, hvor -3 indikerer for eksempel «svært liten betydning» og 3 indikerer «svært stor betydning». I omkodingen av datamaterialene er tallverdiene på skalaen endret fra (-3)-(3) til 1.00-7.00. Tallene brukte jeg som indikatorer for å måle styrken på de innsattes holdning og meninger. I tillegg kunne respondentene velge å krysse av «verken eller» (0-verdien på skalaen) som et nøytralt svaralternativ eller «uaktuelt» for å reservere seg fra å ta stilling til delvariabelen. Respondentene fikk også alternativet om å fylle inn og rangere egne forhold/faktorer - altså en kvalitativ delvariabel. I analysen av resultatene valgte jeg å ekskludere den kvalitative delvariabelen og fokuserte med andre ord kun på den kvantitative delen.

Variabel som omhandler de innsattes motivasjon til å leve lovlydig er en nominal måling. Dette betyr at svaralternativene er gjensidig utelukkende og ikke gradert (Hellevik, 1999). På

spørsmålet svarte altså de innsatte «ja», «nei» eller «vet ikke» på om de ønsker å leve et lovlydig liv.

3.5 Analytiske metoder

For å analysere dataene, har jeg valgt å presentere analysene i to deler. I Del 1 av analysen foretok jeg uni- og bivariate analyser av de fire hovedvariablene. For hver variabel benyttet jeg først univariate teknikker som frekvens- og gjennomsnittsanalyser for å gi en beskrivende oversikt over resultatene fra undersøkelsen. Deretter gjorde jeg bivariate analyser ved hjelp av krysstabeller hvor jeg så på statistiske sammenhenger mellom hver hovedvariabel og andre uavhengige variabler som alder, kjønn og statsborgerskap. I Del 2 gjorde jeg regresjonsanalyser av hva som påvirker de innsattes tro på at de skal klare å slutte med kriminalitet. Her utforsket jeg ulike regresjonsmodeller hvor jeg både tok utgangspunkt i de innsattes bakgrunn og innholdet i fengselsstraffen. Alle analysene er gjort i dataprogrammet SPSS (Statistical Package for the Social Sciences).

3.5.1 Del 1: uni- og bivariate analyser

I Del 1 av analysen består altså av uni- og bivariate analyser av de fire hovedvariablene. Her tok jeg for meg en og en variabel hvor jeg først gjorde deskriptive analyser i form av frekvens- og gjennomsnittsanalyser. Dette gjorde jeg for å skaffe meg en oversikt over variablene og for å beskrive i enkelhet *hva* dataene fortalte. I møte med dette prosjektet hadde jeg liten erfaring med analyseprogrammet SPSS. Dette utgangspunktet kombinert med et utfordrende og komplekst datasett, økte risikoen for både tekniske feil og feiltolkninger av dataene. Ved å bruke enklere analyseteknikker først, minsket jeg risikoen for å feilhåndtere og feiltolke dataene (Ringdal, 2007). Etter de univariate analysene gjorde jeg ulike former for bivariat analyse for å se nærmere på de statistiske sammenhengene i datamaterialene. Jeg analyserte de fire hovedvariablene som avhengige variabler, og brukte ulike uavhengige variabler for å undersøke hvorvidt de påvirket hovedvariablene (Hellevik, 1999). I møte med alle hovedvariablene undersøkte jeg hvorvidt de innsattes kjønn, alder og statsborgerskap så ut til å være signifikante effektvariabler. Grunnen til at jeg valgte å analysere disse bakgrunnsvariablene var i hovedsak basert på nysgjerrighet knyttet til spørsmålet om det

kunne være forskjeller basert på kjønn, alder og statsborgerskap. Ved å bruke disse uavhengige variablene i min analyse kunne jeg i tillegg sammenligne trekk ved utvalget med Statistisk Sentralbyrås fengselsstatistikk, noe jeg gjør i kapittel 3.7.2. I tillegg til de tre bakgrunnsvariablene, analyserte jeg likheter og forskjeller mellom førstegangssonende og flergangssonende. Dette gjorde jeg for å undersøke om det at de innsatte har sonet tidligere kan ha noe å si for hvilke perspektiver de har på «desistance».

For å si noe om hvorvidt sammenhengene mellom de avhengige og de uavhengige variablene var signifikante benyttet jeg meg av kjikvadrattesten. Testen gjøres automatisk i SPSS, og den går ut på å beregne hvor stor signifikanssannsynlighet sammenhengene har og å avgjøre om de er signifikant eller ikke ut ifra et forhåndsbestemt nivå. I mine analyser opererte jeg med et 95% signifikansnivå. Det vil si at alle sammenhenger som hadde en signifikanssannsynlighet (p) som var lavere enn signifikansnivået ($\alpha = 0,05$) regnet jeg for å være statistisk signifikant (Postholm & Jacobsen, 2018; Skog, 1998).

3.5.2 Del 2: Regresjonsanalyse

I Del 2 av analysen valgte jeg å gjøre en mer avansert analyse av hvilke faktorer som hadde en påvirkende effekt på hvordan de innsattes vurderte mulighetene sine for å slutte med kriminalitet. For å gjøre dette valgte jeg å bruke lineære regresjonsanalyser med de minste kvadraters metode (OLS) i SPSS. Med andre ord analyserte og minimerte programmet avstandene mellom de registrerte datapunktene, altså hva de innsatte svarte, og den lineære variasjonen til den avhengige variabelen (Ringdal, 2007; Skog, 1998). Disse analysene gav meg ulike regresjonsmodeller som viste mål på de uavhengige variablenes påvirkningskraft på den avhengige variabelen. Tabellen nedenfor viser hvordan jeg analyserte variablene i regresjonsmodellene ved hjelp av ulike statistiske mål.

Tabell 3: tabellen viser formatet for regresjonsanalysene.

REGRESJONSMODELL			
<i>Avhengig variabel</i>	β	t	Sig.
Uavhengig variabel «X»			
Uavhengig variabel «Y»			
R^2			
ANOVA			

Målene jeg brukte for å analysere modellen var standardiserte betakoeffisienter (β), t-verdier (t) og signifikanssannsynlighet (Sig.) for alle de uavhengige variablene og Adjusted R Square (R^2), ANOVA for hele regresjonsmodellen.

De standardiserte betakoeffisientene er et mål på hvor sterkt de uavhengige variablene påvirker den avhengige variabelen, og i hvilken retning påvirkningen skjer (Ringdal, 2007). Tallene viser hvor stor endring det er på den avhengige variabelen når den uavhengige variabelen endres. Koeffisientene er et tall mellom -1 og +1, hvor 0 kan tolkes som at variablene ikke har noen påvirkning. Det er ingen standarder for hva som bør tolkes som høye eller lave betakoeffisienter, men det avhenger av hvilke forventninger man har til sammenhengene mellom variablene (Jacobsen, 2005). Siden jeg hadde en eksplorerende tilnærming til analysene og resultatene, justerte jeg fortløpende forventningene mine til hva som var «sterk» og «svak» påvirkning. Når jeg tolket resultatene fra regresjonsanalysen, etablerte jeg etter hvert et minste koeffisientnivå på +/- 0,1. Dette valget var intuitivt basert på resultatene jeg så i de begynnende regresjonsanalysene. Med andre ord valgte jeg å sette et krav om at forholdene jeg undersøkte måtte påvirke de innsattes tro med mer enn 0,1 enhet (Skog, 1998). Jeg så altså bort fra de forholdene som ikke hadde stor nok påvirkningskraft på de innsattes tro/håp. I tillegg til disse målingene, brukte jeg t-verdiene og signifikanssannsynligheten som mål på hvorvidt påvirkningen var statistisk tilfeldig eller ikke. Jo høyere t-verdien er, og jo lavere signifikanssannsynligheten er, jo mindre sannsynlig er det at de observerte koeffisientene skyldes tilfeldigheter (Skog, 2004).

R^2 er et mål på hvor stor forklaringskraft regresjonsmodellen har. Tallet er med andre ord et mål på hvor stor andel av variasjonen i den avhengige variabelen de uavhengige variablene kan forklare (Skog, 1998). En lav R^2 kan bety at de utvalgte uavhengige variablene ikke er viktige for å forklare og forstå variasjoner i den avhengige variabelen. Det kan derimot også bety at modellen mangler essensielle variabler (Jokstad, 2022). I tillegg kan variabler med liten påvirkningskraft (β) virke forstyrrende på modellen. Derfor valgte jeg etter hvert i analysen å luke vekk variabler for å teste om dette gav en bedre modell.

I tillegg til forklaringskraften gir ANOVA er mål på om modellen er signifikant annerledes enn en tilfeldig modell. ANOVA-tabellen i SPSS gir et mål på hvor stor sannsynlighet det er for at modellen er relevant og kan brukes (*Linear Regression Analysis using SPSS Statistics*, 2018). Igjen forholdt jeg meg til et 95% konfidensintervall, og forkastet derfor modellen hvis signifikanssannsynligheten (p) var over 0,05. For å avgjøre hvorvidt modellene var signifikante og kunne anvendes, så jeg målene på R^2 og ANOVA i sammenheng med hverandre.

Utvalg av uavhengige variabler

For å velge ut hvilke uavhengige variabler som var mest relevante å bruke i regresjonsmodellene, gjorde jeg grove analyser av potensielle variabler og deretter et utvalg av de mest interessante resultatene. I den første regresjonsmodellen undersøkte jeg hvilke bakgrunnsvariabler og trekk ved de innsatte som kunne påvirke troen på å at de kunne lykkes. For å velge ut de mest interessante variablene, tok jeg utgangspunkt de bakgrunnsvariablene jeg brukte i de uni- og bivariante analysene. Jeg så med andre ord på variabler knyttet til kjønn, alder, statsborgerskap, soningserfaringer og erfaringer med tidligere løslatelser. I tillegg brukte jeg noen av de hovedvariablene som gav interessante resultater fra del 1 av analysen. I den andre regresjonsmodellen ønsket jeg å analysere hvordan innholdet i soningen kunne påvirke de innsattes tro. I undersøkelsen svarte de innsatte på flere spørsmål angående innholdet i soning, og jeg gjorde grove analyser av alle relevante variablene fra denne bolken. Blant annet ble de innsatte stilt spørsmål knyttet til soningsplan, oppfølging i fengsel, relasjoner i fengsel, behandling og andre forhold. Tabellen under viser en oversikt over alle de uavhengige variablene som ble analysert.

Tabell 4: tabellen viser en oversikt over de uavhengige variablene som ble analysert. Kolonne 1 viser variablene tilknyttet trekk ved de innsatte og deres bakgrunn, og kolonne 2 viser variablene tilknyttet innholdet i soningen.

Trekke ved de innsatte og deres bakgrunn	Innholdet i soningen
<ul style="list-style-type: none"> • Ønsket om lovlidighet • Alder • Kjønn • Lengde på dom • Statsborgerskap • Tid sonet i nåværende soning • Flergangssonende 	<ul style="list-style-type: none"> • Opplæringstilbud i fengsel • Fornøyd med opplæringstilbud i fengsel • Fornøyd med oppfølging fra NAV ift økonomi • Fornøyd med oppfølging fra NAV ift bolig • Fornøyd med oppfølging fra NAV ift arbeid • Fornøyd med oppfølging for psykiske plager • Fornøyd med oppfølging for fysiske plager • Fornøyd med oppfølging for rusproblemer • Fornøyd med oppfølging ift sosial situasjon • Fornøyd med soningsplan • Fornøyd med fremdriftsplan • Fornøyd med individuell plan • Ansvarsgruppe • Fornøyd med ansvarsgruppe • Deltagelse i endringsprogram • Fornøyd med endringsprogram • Helse • Hvordan har soning påvirket psykisk helse • Hvordan har soning påvirket fysisk helse • Fornøyd med kontaktbetjent • Har noen å snakke fortrolig med i fengsel • Besøk i fengsel den siste måneden • "Straffen gjør at jeg får gjort opp for meg" • "Straffen forhindrer at jeg gjør nye lovbrudd" • "Straffen gjør at jeg tar ansvar for det jeg har gjort" • "Straffen virker rehabiliterende" • "Straffen virker avskrekkende ..."

Utvalget av variabler som er vist i tabellen ovenfor, var hovedsakelig basert på hvor sterk påvirkning de ulike forholdene så ut til å ha på den avhengige variabelen. Med andre ord brukte jeg målene på variablenes standardiserte betakoeffisient for å selektene de mest relevante uavhengige variablene. I tillegg så jeg på hvorvidt denne påvirkningen var signifikant eller ikke. I tillegg til dette utvalget valgte jeg å inkludere variablene som

omhandlet kjønn, alder og statsborgerskap - selv om de ikke oppfylte kravene for betakoeffisient og signifikanssannsynlighet - på bakgrunn av at jeg brukte dem som standardvariabler i de uni- og bivariate analysene.

I analysen av hvordan innholdet i soningen påvirker de innsattes tro, valgte jeg å kun ta utgangspunkt i de domfelte. Med andre ord har jeg valgt å se bort fra de innsatte som satt i varetekt eller sonet forvaring. De som soner dom i fengsel gjennomfører «ordinær» soning, og innholdet i fengselsstraffen påvirker med andre ord denne gruppen i størst grad. Blant de innsatte er det omtrent 1 av 4 som sitter i varetekt, og dermed kan denne gruppen påvirke resultatene i stor grad. De innsatte som sitter i varetekt er ikke nødvendigvis direkte påvirket av forholdene som undersøkelsen kartlegger. Ved å kun fokusere på de domfelte, kan det øke sannsynligheten for at resultatene er troverdige og aktuelle.

3.6 Metodisk drøfting

Å gjøre en metodisk drøfting av forskningsdesignet er viktig for å kunne peke på forskningens kvalitet (Postholm & Jacobsen, 2018). Ved å reflektere omkring reliabilitet (*pålitelighet*) og validitet (*gyldighet*) kan jeg avdekke svakheter ved metoden og deretter ta høyde for disse i analysen og drøftingen av resultatene. Blant annet er målet i den metodiske drøftingen å peke på hvordan utformingen av undersøkelsen, jeg som forsker og utfordringer med datasettet kan ha vært med på å påvirke resultatene. I tillegg vil jeg vurdere metodens validitet ved å drøfte forskningens indre og ytre gyldighet gjennom å blant vurdere begrepsvaliditeten og hvorvidt utvalget er representativt.

3.6.1 Reliabilitet

Forskningens reliabilitet er et mål på hvorvidt resultatene er reproducerbare, uten forstyrrende variabler som kan påvirke resultatet fra gang til gang (Bryman, 2016). I naturvitenskapelig forskning er denne definisjonen mer aktuell i praktisk forstand, men innenfor samfunnsvitenskap får reliabilitet en mer overført betydning. De sosiologiske fenomenene man forsker på endrer seg stadig, og det er derfor mer usannsynlig enn sannsynlig at man klarer å reproducere resultater ved å gjenta forskning (Hellevik, 1999; Postholm & Jacobsen,

2018). Derfor handler reliabilitet i sosiologisk forskning i større grad om å reflektere over og eventuelt luke vekk faktorer som kan ha forstyrrende effekt på resultatene.

Utforming av undersøkelsen

Siden jeg har valgt å analysere sekundærdata som metode, har jeg ingen mulighet til å påvirke utformingen av undersøkelsen jeg analyserer. Derfor kan jeg kun gjøre en vurdering og drøfting av den ferdige undersøkelsen, uten å ha mye kjennskap til de metodiske valgene som ble tatt underveis i utformingsprosessen. Det kan altså ha blitt gjort valg og avveininger som jeg ikke har innsyn i. Jeg vil allikevel forsøke å vurdere noen punkter ved utformingen som kan påvirke undersøkelsens reliabilitet.

Den språklige utformingen av undersøkelsen er viktig for hvordan respondentene mottar spørsmålene som stilles, og dette er kanskje enda viktigere med tanke på hvem disse respondentene er. Fra en undersøkelse som ble gjort i Bergen fengsel, viser resultatene at de innsatte hadde betydelig dårligere lese- og skriveferdigheter enn det som er forventet blant voksne i samme alder (Asbjørnsen et al., 2007). Undersøkelsen peker også på en konsensus, både i forskningsmiljøet og i Kriminalomsorgen, om at mangelen på disse ferdighetene er et stort problem. På bakgrunn på av denne informasjonen, velger jeg å anta at det å gjennomføre en spørreundersøkelse av denne størrelsen i en slik respondentgruppe, kan gi en feilmargin knyttet til språklige barrierer. Med andre ord kan dårligere lese- og skriveferdigheter blant respondentene føre til misforståelser som igjen kan forstyrre resultatene. På den andre siden kan man argumentere for at det foregår en selvseleksjon ved at de innsatte med dårligere lese- og skriveferdigheter velger å ikke delta i undersøkelsen.

I tillegg til dette usikkerhetsmomentet, er variablene jeg har valgt å analysere blant de siste i en undersøkelse som er estimert til å vare ca. 20 minutter. Selv om jeg vurderer det språklige uttrykket i undersøkelsen til å være hverdagslig og relativt enkelt å forstå, vil disse to nevnte faktorene kunne påvirke hvordan respondentene svarer.

Forskerrollen

Når man benytter kvantitativ metode er ikke forsker og forskningsdeltaker i direkte kontakt på samme måte som i noen typer kvalitativ forskning (Postholm & Jacobsen, 2018). Under gjennomførelsen av undersøkelsene varierte det hvorvidt forskerne som lagde undersøkelsen var i kontakt med respondentene. I noen fengsler delte forskerne ut skjemaet selv, mens i andre fengsler var det betjentene som delte de ut. Det påvirkende forholdet utspiller seg dermed mer *indirekte* gjennom undersøkelsens utforming. Ledende spørsmål, doble spørsmål og språklig formuleringer er måter forskerne kan ha påvirket resultatene i uvisse retninger, og dette må tas i betraktning i fortolkningen av dataene (Postholm & Jacobsen, 2018). I tillegg til forskernes direkte eller indirekte påvirkning, har jeg en rolle ved at jeg kan påvirke resultatene gjennom min analyse og fortolkning av dataene. Gjennom fordommer og antakelser kan jeg, som en bearbeider av dataene, påvirke resultatene i en uvis retning. Dersom jeg har forutinntatte meninger eller hypoteser, kan jeg feiltolke dataene på en måte som bekrefter disse. I tillegg har jeg som nevnt liten erfaring med analyseverktøyet jeg bruker, noe som øker sannsynligheten for at det kan oppstå feil ved datahåndteringen. For å motvirke dette har jeg gjennom bearbeidningen av dataene gjort analysene og tolkningene av dem gjentatte ganger. I tillegg har jeg hatt hyppig dialog med min metodiske veileder, Siver Skålvoll Urstad, for å på best mulig måte sikre riktig datahåndtering.

«System missing»

En gjennomgående utfordring i undersøkelsen er at noen variabler har et høyt antall respondenter som ikke har svart. Variasjonen mellom hvor mange som har svart på variablene gjør dataene mer ustabile, og dette kan påvirke undersøkelsens reliabilitet. Når noen variabler og delvariabler får et lavt antall respondenter, må denne variasjonen tas nøyere i betraktning enn om antallet var mer stabilt.

Denne usikkerheten får særlig utslag i analysene av variabler som inneholder flere delvariabel hvor antallet som har svart varierer mye. På tross av dette velger jeg å anta at delvariablene fortsatt er sammenlignbare og at utslagene i antall «system missing» ikke påvirker sammenligningsgrunnlaget i for stor grad. Variasjonene kan forklares ved at kategorien «uaktuelt» har blitt omkodet til «system missing». Med andre ord vil tallet på «system missing» øke om en delvariabel ikke er aktuell for en økt andel av respondentene. I analysen kommer det blant annet frem at den faktoren med høyest prosentandel «system missing» er «å

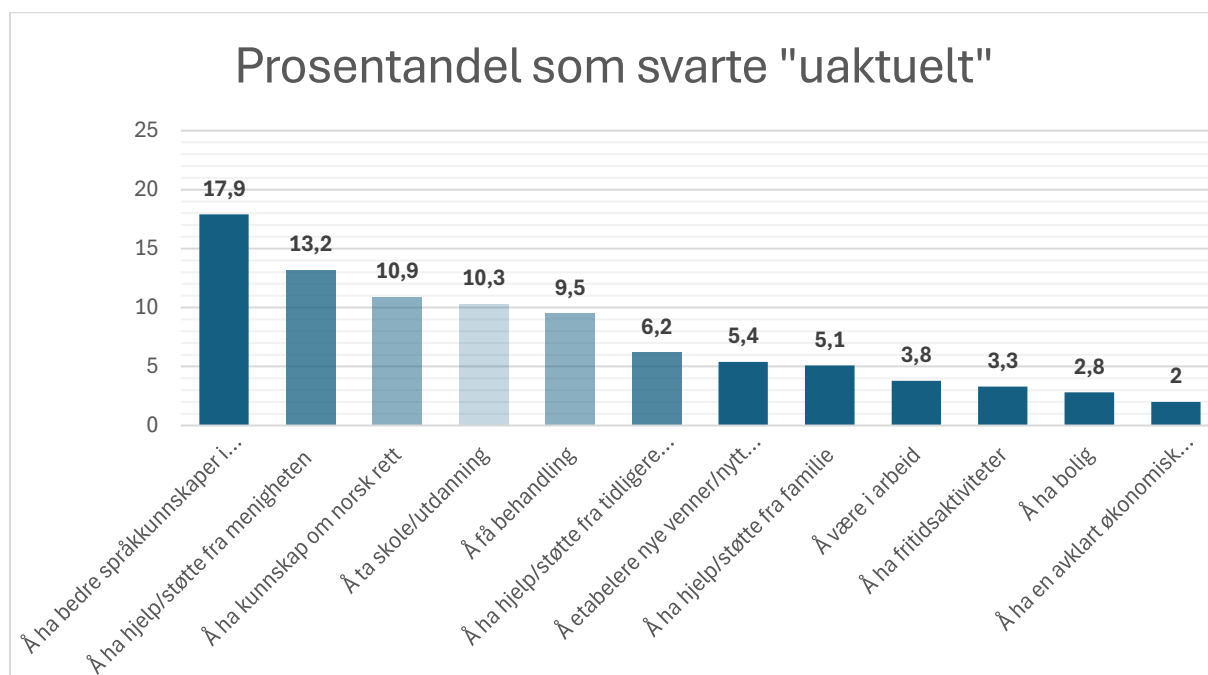
ha bedre språkkunnskaper i norsk». Dette kan man tenke har en naturlig forklaring, i og med at flesteparten av respondentene har norsk som morsmål og dermed vil svare «uaktuelt». Jeg velger derfor å gjøre antagelsen om at antallet påvirkes av naturlige årsaker og at andelen «system missing» ikke forstyrrer reliabiliteten i for stor grad.

Variasjonene gjør derimot at jeg må ta høyde for lav N i analysene. For eksempel har noen alderskategorier svært få respondenter, og det skaper utfordringer i de statistiske analysene. For lavt antall respondenter gjør resultatene sårbare, fordi den enkelte respondenten gjør store utslag i prosentfordelingen. På bakgrunn av dette velger jeg å ikke fokusere for mye på små prosentandeler i analysene, men heller å tolke de større linjene.

Markering av «uaktuelt»

Deler av spørreundersøkelsen gir respondentene alternativet til å markere «uaktuelt», og i analysen møtte jeg på utfordringer knyttet til dette. For eksempel skapte svaralternativet usikkerhet i møte med spørsmålet om hvilke forhold som var viktig for de innsattes «desistance». Den originale hensikten bak utformingen av skjemaet var at respondentene skulle markere «uaktuelt» dersom et forhold ikke er gjeldende for dem. For eksempel at de innsattes som ikke går i behandling skal markere at dette forholdet er uaktuelt for dem. Noen av resultatene fra disse delvariablene indikerer derimot at de innsatte kan ha tolket svaralternativet forskjellig. For eksempel har forholdet «å ha hjelp/støtte fra menigheten» høy frekvens av alternativet «svært lite viktig», men også «uaktuelt» og «verken eller». Betyr disse resultatene at hjelp og støtte fra menigheten er svært lite viktig for de som er involvert i en menighet, eller har respondenter som ikke er involvert i en menighet markert forholdet som svært lite viktig? Dette gir økt usikkerhet rundt hvorvidt andelen «uaktuelt» pålitelig, og dette igjen får konsekvenser for de andre resultatene. Noen variabler vil da kunne tolkes som mindre viktig enn det de faktisk er, fordi respondentene har markert «svært lite viktig» istedenfor «uaktuelt». Et annet eksempel er delvariabelen «å ha bedre norsk kunnskaper». Resultatene fra figuren nedenfor viser at det kun er en liten økning som svarer «uaktuelt» på denne delvariabelen.

Figur 5: figuren viser prosentandelen som har svart «uaktuelt» i de ulike delvariablene. Y-aksen representerer prosent, og x-aksen representerer delvariablene fra hovedvariabelen «Hva skal til?».

Figuren ovenfor viser prosentandelen som har svart «uaktuelt» i hver delvariabel. «Å bedre språkkunnskaper i norsk» har den høyeste andelen på 17,9%. Dette er en tydelig økning fra gjennomsnittet da 7 av 12 delvariabler har en prosentandel på 6,2% eller lavere. Det er altså en større andel av de innsatte som svarer at det ikke er aktuelt for de å ta stilling til om dette forholdet er viktig eller ikke. På den andre siden, indikerer annen statistikk fra undersøkelsen at det er flere enn 17,9% som kunne markert «uaktuelt». Som nevnt tidligere, svarer 67,7% av respondentene at de har norsk statsborgskap. I tillegg svarer 45,2% av de har en mor som er født i Norge. Jeg velger dermed å anta at andelen som denne delvariabelen er uaktuell for bør ligge nærmere prosentandelen som jeg kan anta har norsk som morsmål. Differansen mellom andelen som svarte uaktuelt og andelen som har norsk som morsmål kan være en indikator på at variabelen gir noe rom for tolkning hos respondentene som forstyrrer resultatene. Jeg velger derfor å anta at en større del av respondentene kunne ha markert «uaktuelt», og at respondentene har fordelt seg på de andre svaralternativene.

Denne variabelen (og lignende variabler) i undersøkelsen er altså preget av et udefinerbart skille mellom de innsattes subjektive og objektive vurdering. Med andre ord er det forskjell på om de innsatte tar stilling til forholdene på vegne av seg selv eller på vegne av innsatte generelt. Om man hadde tatt utgangspunkt i generelle forhold, kunne alternativet «uaktuelt»

potensielt vært fjernet. Da ville man tvunget respondentene til å ta stilling til alle delvariablene, og man fikk universelle resultater som gav en indikasjon på hvor viktig disse forholdene var for de innsatte på en generell basis. I og med at respondentene har hatt mulighet til å svare at et forhold er uaktuelt, velger jeg å tolke delvariablene som subjektivt orientert, i samsvar med Lundeborg og Mjålands hensikt. Denne usikkerheten får allikevel konsekvenser for analysen av dataene. Resultatene fra de delvariablene som man kan anta har høy prosentandel «uaktuelt», er mindre pålitelige fordi man ikke kan si hvordan de «uaktuelle respondentene» har fordelt seg. Noen av delvariablene kan man allikevel anta er aktuelle for alle. For eksempel gjelder dette forhold som kan knyttes til mer primære behov som det å ha inntekt og bolig. Man argumenterer for at disse delvariablene har en høyere grad av reliabilitet og at resultatene er mer pålitelige.

3.6.2 Validitet

Validitet dreier seg i hovedsak om hvorvidt forskningen har «gitt et korrekt svar på spørsmålet [det stiller]» (Skog, 1998, p. 89). For å vurdere om forskningen i dette prosjektet svarer på problemstillingen vil jeg diskutere validiteten på to punkter: indre og ytre gyldighet (Postholm & Jacobsen, 2018). I diskusjonen av indre gyldighet vil jeg hovedsakelig ta for meg begrepsvaliditeten knyttet til spørreundersøkelsen. Her ønsker jeg å diskutere hvorvidt jeg måler det jeg faktisk vil måle, basert på hvordan begrepene er operasjonalisert (ibid.). Den ytre gyldigheten handler om hvordan forskningen kan overføres til virkeligheten. Her vil jeg diskutere forholdet mellom utvalg og populasjon, vurdere hvorvidt utvalget er representativt og diskutere om resultatene fra undersøkelsen kan generaliseres (Postholm & Jacobsen, 2018; Skog, 1998).

Indre gyldighet

Forskningens indre gyldighet er et mål på hvor godt samsvar det er mellom forskningen og virkeligheten (Postholm & Jacobsen, 2018). Som nevnt i kapittel 3.4 bruker jeg i dette forskningsprosjektet begreper og teorier for å forsøke å beskrive virkeligheten. Målet med oppgaven er igjen å «måle» de innsattes perspektiver på «desistance». Siden begrepet «desistance» er omfattende og komplekst, valgte jeg under operasjonaliseringen å knytte fire, smalere begreper, som er sentrale i «desistance»-teori, til fire variabler fra undersøkelsen.

Begrepene jeg ser på som relevante er motivasjon, tro/håp og «desistance»-fremmende og «desistance»-svekkende faktorer. Sett i forhold til hverandre vil disse begrepene kunne kartlegge flere perspektiver på og sider ved «desistance».

Det er derimot en viss usikkerhet knyttet til målingene av de operasjonaliserte begrepene. På tre av de fire spørsmålene skal de innsatte avgi svar på en ordinal skala. Når hoveddelen av analysen min baserer seg på slike spørsmål og svar kan de påvirke den indre gyldigheten. De innsatte får et større tolkningsrom når de skal vurdere holdninger til et spørsmål og plassere seg på en skala (Ringdal, 2007). Det vil være forskjell på hvordan respondentene tolker tallene og hvordan de måler styrken på sine egne holdninger. I analysene kan jeg ikke ta for gitt at skalaene måler de innsattes holdninger eksakt. Selv om to respondenter har svart det samme på en skala fra 1.00 – 7.00 er det ikke sikkert at de har like sterke meninger. Når jeg for eksempel analyserer spørsmålet om hvor viktig et forhold er for de innsatte, er det ikke gitt at en som har svart 7.00 på skalaen i realiteten mener at forholdet er viktigere enn en som har svart 6.00. I min analyse velger jeg derfor å ikke legge for mye i de små nyansene i dataene, men heller forsøke å analysere de større linjene. For eksempel analyserer jeg ofte skalaen i tre deler: negative, nøytrale og positive svar. På denne måten kan jeg med større sikkerhet si at jeg måler de innsattes holdninger i de ulike spørsmålene.

Det er også viktig å påpeke at de innsatte meninger, holdninger og, i sum, perspektiver kun kan måles indirekte (ibid.). Tallene jeg analyserer er altså ikke faktiske mål på de innsattes sanne holdninger, men indirekte mål på hva de innsatte sier selv at de mener. Dette vil jeg også ta høyde for i analysene og tolkningen av dataene.

Ytre gyldighet

Forskningens ytre gyldighet handler om hvorvidt funnene kan overføres til virkeligheten (Postholm & Jacobsen, 2018). Når jeg forsker på et utvalg av de innsatte som satt i norske fengsler i 2014 og 2015, er det et mål å sikre ytre gyldighet slik at resultatene fra utvalget kan generaliseres til den større populasjonen. For å kunne svare på problemstillingen, og forhåpentligvis kunne frembringe ny kunnskap om den norske fangepopulasjonen i 2014 og 2015, må utvalget i denne undersøkelsen være representativt. Derfor vil jeg i disse avsnittene gi en kort sammenligning av hvem de innsatte i utvalget er og den norske fangepopulasjonen på undersøkelsestidspunktet. Lundeberg og Mjåland, som sto bak innsamlingen av dataene, peker i sin vurdering av den ytre gyldigheten på en overrepresentasjon av innsatte med lange

dommer, kvinner og utlendinger i forhold til fangepopulasjonen på undersøkelsestidspunktet (Lundeberg et al., 2018). Derfor argumenterer Lundeberg for at undersøkelsen ikke er «... representativ i statistisk forstand.» (Lundeberg et al., 2018, p. 219). Basert på min vurdering av undersøkelses ytre gyldighet velger jeg derimot å argumentere for at undersøkelsen er representativt på mange områder.

Utvalg og populasjon

For å vurdere utvalgets representativitet, vil jeg sammenligne trekk ved utvalget - som ble presentert i kapittel 3.3.1 – med statistikk hentet fra Statistisk Sentralbyrå (SSB). I tabellen nedenfor sammenligner jeg utvalget fra undersøkelsen med alle innsatte som satt i norske fengsler per. 1. januar 2014 og 2015. Først ser jeg på hvilke soningsformer de innsatte gjennomfører: dom, varetekt eller forvaring. Deretter sammenligner jeg statistikkene for andelen menn, kvinner og norske statsborgere.

Tabell 4: tabellen sammenligner statistikk fra spørreundersøkelsen og SSB (SSB, 2014-2015a, 2014-2015b). Radene viser prosentandelene som soner dom, sitter i varetekt eller i forvaring, samt hvor mange menn, kvinner og norske statsborgere.

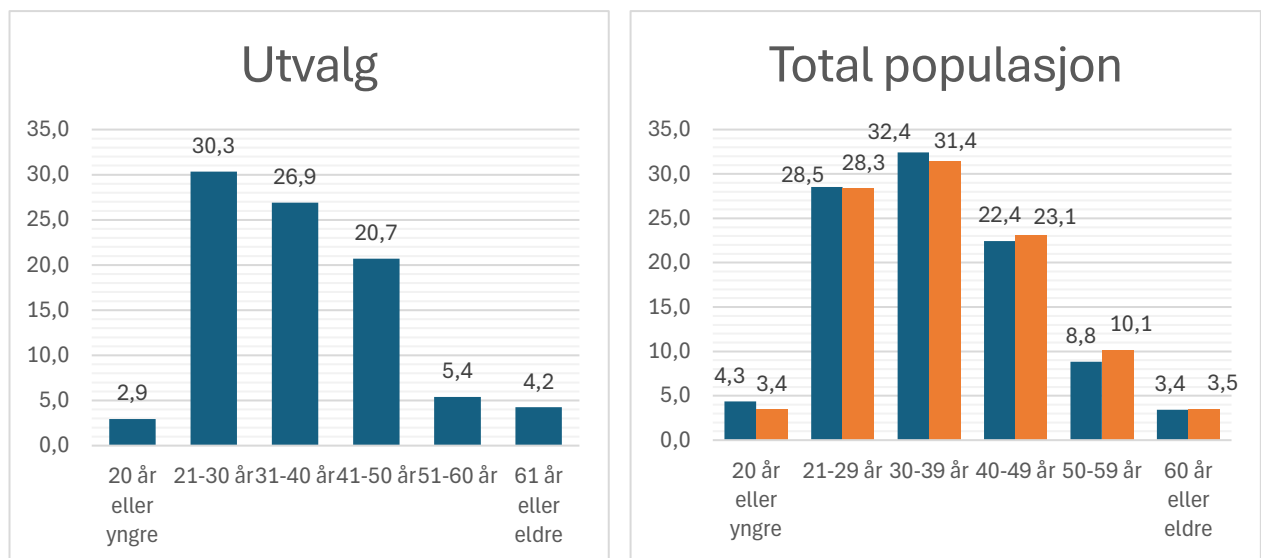
	Dom	Varetekt	Forvaring	Menn	Kvinner	Norske statsborger
Spørre-undersøkelse <i>N = 613</i>	70,0%	26,1%	3,9%	91,3%	8,8%	67,70 %
<i>N</i>	544			560		551
	Dom	Varetekt	Forvaring	Menn	Kvinner	Norske statsborger
SSBs fengslings-statistikk 2014* <i>N = 4103</i>	71,7%	26,1%	2,2%	95,3%	4,7%	67,6%
SSBs fengslings-statistikk 2015* <i>N = 4056</i>	70,0%	27,7%	2,3%	95,0%	5,0%	64,9%

Tabellen ovenfor viser at utvalgets prosentfordelinger samsvarer i stor grad med de nasjonale statistikkene fra SSB. Det er derimot en liten overrepresentasjon av innsatte som soner forvaring. 67,7% av de innsatte i utvalget var norske statsborgere, noe som samsvarer med populasjonen fra 2014 og 2015 – selv om det er en liten nedgang i 2015 (-2,7%). Kvinnene

som har svart på undersøkelsen utgjør en prosent andel på 8,8%. De nasjonale statistikkene fra 2014 og 2015 viser at 4,7% og 5,0% av de innsatte var kvinner. Kvinner er med andre ord også overrepresentert i utvalget, noe som var et bevisst valg Lundeberg og Mjåland gjorde. Dette påvirker i utgangspunktet utvalgets representativitet. På den andre siden fører denne overrepresentasjonen til at utvalget utgjør en stor andel av hele den kvinnelige fangepopulasjonen. I undersøkelsen var det 49 kvinner som svarte, noe som utgjør 23% av alle de kvinnelige innsatte på undersøkelsestidspunktet. Dette gir med andre ord store muligheter for å kunne si noe om den kvinnelige fangepopulasjonen fordi utvalget utgjør en så stor andel av populasjonen.

Figur 6: figuren viser prosentvis fordeling i ulike alderskategorier fra spørreundersøkelsen og SSB (SSB, 2014-2015a). Y-aksen representerer prosent, og x-aksen representerer alderskategoriene. Utvalget har N=555. Total populasjon for 2014 (blå serie) har N=4103 og for 2015 (oransje serie) har N=4056.

Aldersfordelingen i utvalget og den totale fangepopulasjonen samsvarer i stor grad. De fleste innsatte er mellom 21 og 40 år. I utvalget ser det ut til å være litt flere unge voksne enn middelalderen.

Alt i alt er forskjellene mellom utvalget og populasjonen svært små sett i en statistisk kontekst, og jeg velger å argumentere for at utvalget kan være representativt på flere områder. Som Lundeberg et al. (2018) påpeker er det litt flere kvinner og innsatte som soner forvaring, og dette vil jeg ta høyde for i analysen og drøftingen av resultatene.

4 Analyse

I analysen av datamaterialet vil jeg pakke ut noen av de innsattes perspektiver på sin vei mot «desistance» gjennom å undersøke ulike forhold har påvirket og kan påvirke prosessen mot et lovlydig liv. For å gjøre dette analyserer jeg de fire utvalgte hovedvariabler som jeg har presentert tidligere i kapittel 3.4.1.

4.1 Analyse Del 1: uni- og bivariat analyse

4.1.1 «Hva gikk galt?»

For å se på de innsattes ulike perspektiver på «desistance», vil jeg i første omgang undersøke erfaringene til de som har tidligere soningserfaringer. Ved å stille spørsmål om hva som gikk galt ved tidligere løslatelser, kan jeg peke på faktorer som de innsatte mener svekker «desistance». Svarene på spørsmålet om hva som gikk galt, gir et innblikk i hva de som har sonet tidligere selv mener har hatt betydning for at de begikk kriminalitet etter forrige løslatelse. Resultatene fra disse analysene vil dermed kunne si noe om hva som hindrer kriminelle i å leve lovlydig - fra perspektivet til dem som har egenerfaring med kriminalitet og fengsel. I tabellen nedenfor sammenligner jeg gjennomsnittet av hvor stor betydning de flergangssonende har svart at ulike forhold hadde.

Tabell 5: tabellen viser gjennomsnitt fra de 8 delvariablene. Gjennomsnittet er et tall på en skala fra 1.00-7.00 hvor 1.00 indikerer «svært liten betydning» og 7.00 indikerer «svært stor betydning». Delvariablene er rangert synkende etter gjennomsnitt.

DELVARIABEL	Gjennomsnitt (1.00 - 7.00)	N
Behov for penger	5,36	262
Impuls	5,27	247
Ruspåvirkning	5,07	261
Livskrise	4,51	244
Spenning	4,48	243
Finansiering av rus	4,17	229
Sosialt press	3,31	225
Mangelfull kunnskap om lovverket	3,06	224

Ut ifra resultatene presentert ovenfor, fremgår det at behov for penger er den faktoren som har høyest gjennomsnitt og som flest respondenter peker på som betydningsfullt. I tillegg har impuls og ruspåvirkning påfølgende høyt gjennomsnitt. 6 av 8 forhold har et gjennomsnitt som er over den nøytrale midtverdien (4.00). I tillegg til behov for penger, impuls og ruspåvirkning, svarer de flergangssonende at også livskrise, spenning og finansiering av rus hadde betydning for at de begikk kriminalitet etter endt soning. Med andre ord er det flere forhold som kan tolkes som å være svekkende for «desistance». Det er to forhold som har gjennomsnittsverdi på under 4.00: sosialt press og mangelfull kunnskap om lovverk. De som har sonet tidligere svarer altså at disse to forholdene hadde, i gjennomsnitt, minst betydning.

Bivariat analyse

For å kunne få en bedre forståelse av de ulike faktorene som kan ha hatt betydning for at de innsatte begikk kriminalitet igjen, undersøker jeg likheter og ulikheter mellom hva ulike grupper av de flergangssonende svarer. Jeg vil med andre ord gjøre en bivariat analyse ved hjelp av en krysstabell som sammenligner de ulike forholdenes gjennomsnittlige betydning i kategoriene kjønn, alder og statsborgerskap. Altså undersøker jeg variasjonene av hvor stor betydning de ulike forholdene har for menn, kvinner, unge, eldre, norske og ikke-norske statsborgere.

Tabell 6: tabellen sammenligner gjennomsnittsverdiene i ulike kategorier. Gjennomsnittet er et tall på en skala fra 1.00-7.00 hvor 1.00 indikerer «svært liten betydning» og 7.00 indikerer «svært stor betydning. Det høyeste gjennomsnittet i hver kategori er markert med fet skrift.

	Kjønn		Alder						Statsborgerskap	
	Mann	Kvinne	<21	21 - 30	31- 40	41 - 50	51- 60	>60	Norsk	Ikke-norsk
Behov for penger	5,37	5,24	5,50	5,24	5,44	5,86	4,27	3,70	5,44	5,14
Impuls	5,24	5,65	4,17	5,18	5,59	5,25	5,08	3,83	5,65	3,94
Ruspåvirkning	5,05	5,17	4,43	4,73	5,46	5,22	5,11	3,88	5,55	3,41
Livskrise	4,44	5,27	3,40	4,23	4,39	5,07	4,50	4,50	4,52	4,53
Spenning	4,43	4,88	4,43	4,45	4,66	4,38	4,09	3,29	4,66	4,09
Finansiering av rus	4,09	5,27	3,17	3,58	4,67	4,85	2,63	2,67	4,60	2,68
Sosialt press	3,28	3,57	2,40	3,13	3,37	3,50	2,90	3,75	3,23	3,69
Mangelfull kunnskap om lovverket	3,09	2,38	3,40	3,19	3,17	2,75	2,22	2,86	2,81	3,75
<i>N</i>	<i>511</i>	<i>49</i>	<i>18</i>	<i>186</i>	<i>165</i>	<i>127</i>	<i>33</i>	<i>26</i>	<i>178</i>	<i>373</i>

Krysstabellen ovenfor viser at i 8 av 10 kategorier ovenfor ansees enten behovet for penger eller impuls som de med betydningsfulle forholdene. Kun de som er 51 år og eldre peker på at andre forhold har hatt større betydning for at de har begått kriminalitet igjen. For denne gruppen er den ruspåvirkning og livskrise som pekes på som de mest betydningsfulle forholdene.

Selv om de fleste av de som sonet flere ganger har svart at behovet for penger og impuls hadde mest betydning, er det noen forskjeller knyttet til både kjønn, alder og statsborgerskap. Sammenligningen mellom menn og kvinner viser at kvinner i større grad svarer at livskrise og

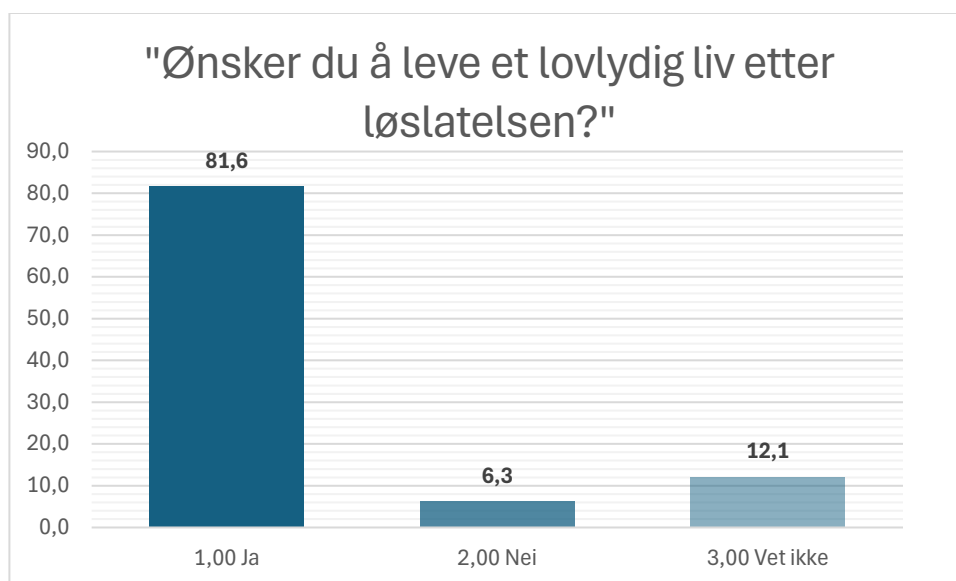
finansiering av rus har hatt betydning for at de begikk lovbrudd. På den andre siden svarer flere menn at mangelfull kunnskap om lovverket hadde betydning. I sammenligningen av norske og ikke-norske statsborgere viser det seg at ruspåvirkning og finansiering av rus hadde større betydning for de norske innsatte. I tillegg har svarer de norske at impuls var en betydningsfull faktor. Tabellen viser også at mangelfull kunnskap om lovverket har hatt større betydning for de ikke-norske statsborgerne.

Det er mer utfordrende å analysere variasjonene på tvers av alder, men behovet for penger ser ut til å være mindre viktig for de eldre, sammenlignet med de yngre. Forholdene spenning og mangelfull kunnskap om lovverket ser ut til å ha hatt mer betydning for lovbruddene til de unge enn de eldre. Når det kommer til ruspåvirkning og finansiering av rus, virker som dette har mest betydningsfullt for de mellom 31 og 50 år. Til slutt ser det ut til at livskrise er det forholdet som er viktigere for de eldre.

4.1.2 «Ønsker de innsatte å leve et lovlydig liv?»

I spørreundersøkelsen blir de innsatte bedt om å ta stilling til om de ønsker å leve et liv uten kriminaliteten. Svarene på dette spørsmålet kan gi inntrykk av hvilken innstilling respondentene til «desistance» og veien ut av kriminalitet. Ved å undersøke hva de innsatte sier at de ønsker for eget liv kan man få et inntrykk av de innsattes motivasjon for å slutte med kriminalitet. Figuren nedenfor viser hvordan mange av de innsatte som har svart «ja», «nei» eller «vet ikke» på dette spørsmålet.

Figur 7: figuren viser prosentvis fordeling av om de innsatte ønsker å leve et lovlydig liv. Y-aksen representerer prosent og x-aksen representerer svarkategoriene. N=512.

I undersøkelsen oppgir 4 av 5 innsatte at de har et ønske om å ikke begå kriminalitet etter de blir løslatt. Med andre ord har de fleste en form for motivasjon til å lykkes med «desistance». Blant de resterende respondentene har 12,1% svart at de ikke vet hvorvidt de ønsker å leve lovlydig, og 6,3 % har svart at de *ikke* ønsker det. Når jeg kjører analysene med å kun se på de som soner dom er det ingen betydelige endringer i resultatene, men noen interessante nyanser. Ved å utelukke de innsatte som sitter i varetekt og de som soner forvaring, viser resultatene at det er litt flere av de som soner dom som ønsker å leve lovlydig. De som sitter i varetekt og forvaring drar altså snittet litt ned, da disse i gjennomsnitt er mer usikre og svarer mer «nei» på spørsmålet om de ønsker å leve lovlydig. Disse forskjellene er derimot ikke betydelige for fordelingen, men det er noe jeg tar høyde for i tolkningen av resultatene.

De fleste innsatte svarer altså at de ønsker å leve et lovlydig liv. Disse resultatene støtter opp om funn som er gjort i tidligere «desistance»-forskning. Blant annet påpeker Maruna (2001) at de fleste kriminelle slutter med kriminalitet. I tillegg presenterer Shapland (2022) lignende resultater som indikerer at de fleste aktivt kriminelle også har et ønske om å slutte. Allikevel viser statistikken fra denne undersøkelsen og annen forskning (Maruna, 2001) at godt over halvparten av deltakerne i denne studien har gjentakende lovbrudd og soninger. Et spørsmål som dermed gjør seg gjeldende, er hvorvidt det er en forskjell på hvilken motivasjon de med og uten tidligere soningserfaringer har. Har de som har sonet flere ganger et større eller mindre ønske om å leve lovlydige liv, og hvordan påvirker *antallet soninger* dette ønsket?

Bivariate analyser

For å svare på disse spørsmålene gjør jeg bivariate analyser av forskjellene mellom de førstegangssonende og de som har sonet flere ganger. I tillegg undersøker jeg først hvilke variasjoner det er mellom de ulike bakgrunnskategoriene. I tabellen nedenfor sammenligner jeg kjønn og statsborgerskap, samt forskjellene mellom førstegangssonende og flergangssonende.

Tabell 7: tabellen sammenligner prosentandelene som har svart «Ja», «Nei,» eller «Vet ikke» i ulike kategorier. Rad «Sig.» representerer signifikanssannsynligheten.

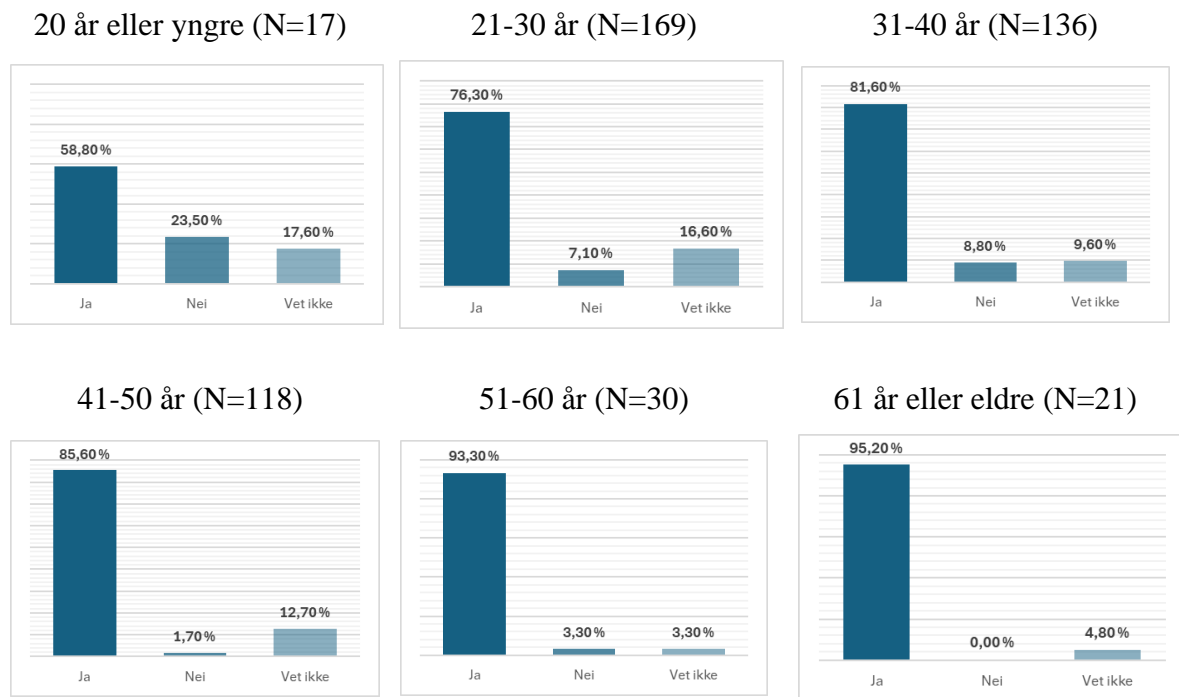
	Kjønn		Statsborgerskap		Antall soninger	
	Mann	Kvinne	Norsk	Ikke-norsk	Førstegangssonende	Flergangssonende
"Ja"	81,4%	80,9%	71,2%	87,0%	79,7%	83,0%
"Nei"	6,9%	0,0%	11,1%	4,4%	7,2%	5,6%
"Vet ikke"	11,6%	19,1%	17,6%	8,6%	13,0%	11,5%
<i>Totalt</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>	<i>100%</i>
<i>N</i>	<i>511</i>	<i>49</i>	<i>178</i>	<i>373</i>	<i>222</i>	<i>325</i>
Sig.	0,074		<0,001*		0,619	

Resultatene fra tabellen viser at det er størst forskjeller mellom de norske og ikke-norske statsborgerne. Flere ikke-norske innsatte svarer at de ønsker å leve lovlydig. Til sammenligning har de norske statsborgerne større andeler som svarer «Nei» og «Vet ikke». Mellom menn og kvinner er forskjellene, i form av prosentdifferanser, noe mindre. Analysen viser allikevel at det er flere kvinner som svarer at de ikke vet om de ønsker å leve lovlydig. I tillegg er det kun menn som har svart «Nei». Forskjellene mellom de førstegangssonende og de som har sonet flere ganger er små, men resultatene viser at det faktisk er litt større andel av de som soner for første gang som svarer at de ikke ønsker å leve lovlydig.

I nederste rad viser jeg signifikanssannsynlighetene for hver bakgrunnsvariabel. Disse tallene viser at forskjellen mellom kjønn og antall soninger ikke er signifikant. Det er altså kun forskjellene mellom norsk og ikke-norsk statsborgerskap som har en signifikant statistisk sammenheng med ønsket om å leve lovlydig. Det er med andre ord grunn til å si at det er en sammenheng mellom de innsattes statsborgerskap og hvorvidt de svarer at de ønsker å leve lovlydig. Resultatene tilsier at de ikke-norske statsborgerne uttrykker en større motivasjon for å slutte med kriminalitet.

Analysen av sammenhengen mellom alder og ønsket om å leve lovlydig gir også en signifikanssannsynlighet på under 0,05. I figuren nedenfor analyserer jeg fordelingen mellom alder og ønsket om å leve lovlydig.

Figur 8: figuren viser fordelingen mellom alder og ønske om å leve et lovlydigliv i seks diagrammer. De ulike diagrammet viser fordelingen av «Ja», «Nei» og «Vet ikke» i de ulike alderskategoriene. Y-aksen representerer prosent, og x-aksen representerer svarkategoriene. N=491

Fra resultatene fremgår det at de yngste innsatte har størst prosentandel som svarer «nei» og «vet ikke» på spørsmålet om de ønsker å leve lovlydig. Hele 23,5% av de innsatte som er 20 år eller yngre svarer at de ikke ønsker å leve lovlydig. Resultatene viser også at ønsket om å leve lovlydig ser ut til å øke med alderen. Prosentandelen som svarer «nei» og «vet ikke» minker omtrent lineært med at alderen øker. De eldre innsatte svarer altså oftere ja og uttrykker mindre usikkerhet enn det de yngre gjør. Resultatene som fremgår fra de yngste og de eldste innsatte er derimot preget av en sårbarhet knyttet til et lavt antall respondenter. Dermed må resultatene tolkes i lys av at den enkelte respondenten gjør et større utslag i prosentandelen.

Disse resultatene er interessante å drøfte i lys av modningsteorien. Flere forskere peker på at alder spiller en stor rolle for «desistance» (Sampson & Laub, 2003; Shover, 1996; Veysey & Rivera, 2017). Mange argumenterer for at det å bli eldre, mer voksen og med andre ord «modnes» er et viktig utgangspunkt for å lykkes i å slutte med kriminalitet (Massoglia &

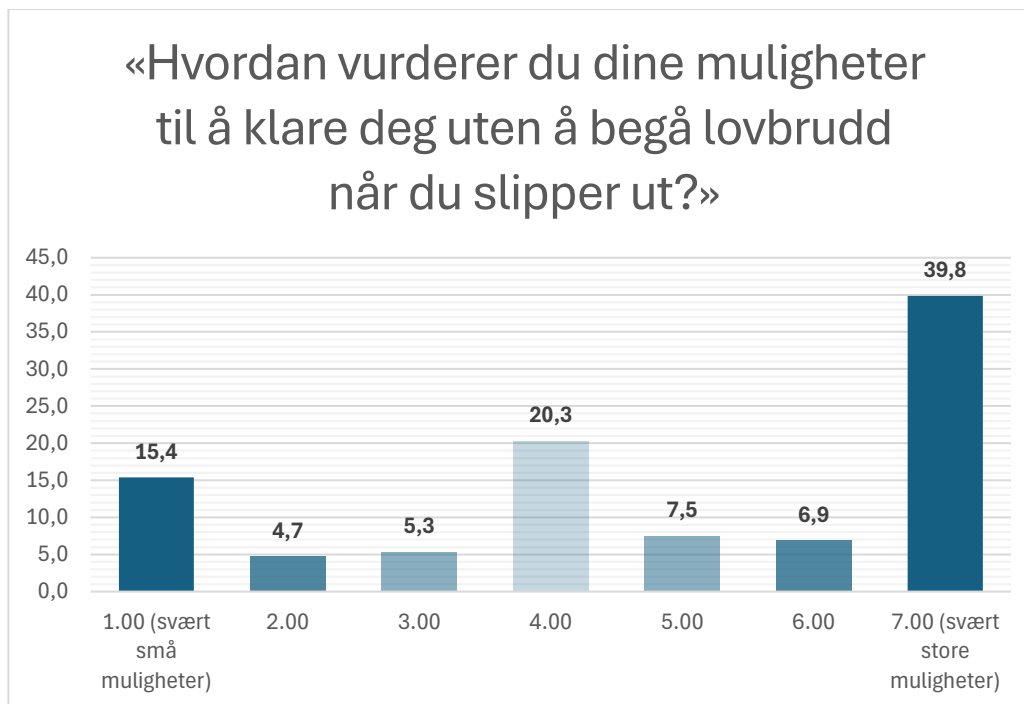
Uggen, 2010; Pager, 2003). Resultatene fra denne analysen kan tolkes som at ønsket om å leve lovlydig øker med alderen, og dette samsvarer med annen forskning (Massoglia & Uggen, 2010; Sampson & Laub, 2003; Shover, 1996; Skardhamar & Savolainen, 2014; Veysey & Rivera, 2017). Dette kan brukes som et argument for å støtte opp om modningsteorien.

For å oppsummere, ønsker altså de aller fleste innsatte å leve et lovlydig liv etter de blir løslatt. Det er derimot en signifikant forskjell basert på de innsatte statsborgerskap, hvor det viser seg at de norske statsborgerne er mer usikre og har en høyere andel som svarer «nei». Analysene viser også at flere eldre ønsker å leve lovlydig. De yngre innsatte uttrykker oftere usikkerhet knyttet til spørsmålet, samtidig som det er en større andel som svarer at de ikke ønsker å leve lovlydig.

4.1.3 «Har de innsatte tro på at de skal klare det?»

I dette delkapittelet ser jeg nærmere på hvordan de innsatte vurderer mulighetene de har til å klare å leve et lovlydig liv. Som vist svarer de fleste respondentene at de har et ønske om å klare det, men har de tro på at det faktisk er mulig? Diagrammet nedenfor viser hvordan de innsatte rangerer sine muligheter til å ikke begå lovbrudd på en skala fra «svært små muligheter» til «svært store muligheter».

Figur 9: figuren viser prosentvis fordeling av hvor små eller store muligheter de innsatte mener de har for å leve lovlydig. Y-aksen representerer prosent, og x-aksen representerer skalaen fra «svært små muligheter» til «svært store muligheter». N=507

Figuren ovenfor viser at 4 av 10 innsatte vurderer sine muligheter til å avstå fra å begå kriminalitet som svært store. Totalt er det 54,2% som vurderer at de har store muligheter til å lykkes. Til sammenligning svarer 25,4% at de har små muligheter til å klare å leve lovlydig. Over halvparten av de innsatte svarer altså at de har tro på at de kan lykkes i å ikke begå kriminalitet etter de slipper ut av fengsel.

Det er en betydelig andel som har svart «midt imellom» - altså den nøytrale midtverdien (4.00) i undersøkelsen. 1 av 5 innsatte er altså usikre på hvor store mulighetene deres er. Det er vanskelig å peke på hva som ligger bak disse resultatene. Den betydelige andelen som svarer at de er usikre kan enten skyldes metodiske valg ved utforming av undersøkelsen, eller det kan skyldes at de innsatte faktisk ikke vet hvordan de skal rangere sine egne muligheter. Jeg velger å ta utgangspunkt i at de innsattes svar er et uttrykk for hva de faktisk mener, og jeg velger dermed å tolke resultatene deretter. Som vist i kapittel 4.1.1 svarer de flergangssonende at den faktoren som hadde nest størst betydning for at de begikk kriminalitet var impuls. Om dette stemmer kan usikkerheten knyttet til de innsattes tro tolkes i lys av de resultatene: hvis en stor andel av de innsatte mener at de begikk impulsive lovbrudd, kan det være vanskelig for dem å ta stilling til hvorvidt det kan skje igjen. Når de da blir stilt

spørsmål om hvor store mulighetene er for at de begår kriminalitet igjen, vil dette kunne oppleves som uforutsigbart og vanskelig å ta stilling til.

Når jeg kjører disse analysene kun for de innsatte som soner dom, endrer resultatene seg litt. Alt i alt ser det ut til at de som soner dom har litt mer tro på at de skal klare å slutte med kriminalitet. Den resterende andelen, altså de som sitter i varetekt eller soner forvaring, drar gjennomsnittet litt ned fordi de i gjennomsnitt svarer at de har mindre tro.

Resultatene er også interessante å se i sammenheng med hvorvidt de innsatte svarer at de ønsker å leve lovlydig. Når jeg analyserer resultatene fra spørsmålet med utgangspunkt i kun de som ønsker å leve lovlydig, er det også en liten endring i resultatene. Gruppen som ønsker å leve lovlydig uttrykker samlet sett litt mer tro. Med andre ord har de som ikke ønsker å leve lovlydig liten tro på at de kunne klart det. I tillegg viser analysene at det er en større andel som ønsker å slutte med kriminalitet enn det er som har tro på at de kan klare det. Dette kan tolkes om at mange av de innsatte har en vilje til å slutte, men at det er andre utenforstående faktorer som gjør at de ikke tror at de kan klare det. Dersom dette stemmer, kan dette sees i samsvar med forskningen som peker på at strukturelle faktorer påvirker «desistance». Denne forskningen argumenterer for at hvorvidt de som har begått lovbrudd klarer å slutte med kriminalitet ikke bare bestemmes av deres egen vilje og motivasjon til å slutte, men at også utenforstående faktorer som kan skape motstand (Farrall et al., 2010; LeBel et al., 2008).

Bivariat analyse

For å kunne si noe mer om hva som ligger bak disse resultatene, vil jeg se mer på hvordan ulike grupper blant de innsatte vurderer sine muligheter til å lykkes. Jeg gjør derfor en bivariat analyse av hvorvidt alder, kjønn, statsborgerskap og antall soninger samvarierer med hvor stor tro de innsatte har på at de kan lykkes med «desistance». Er det forskjeller mellom hvordan innsatte i disse kategoriene vurderer sine muligheter for å avstå fra kriminelle handlingsmønstre?

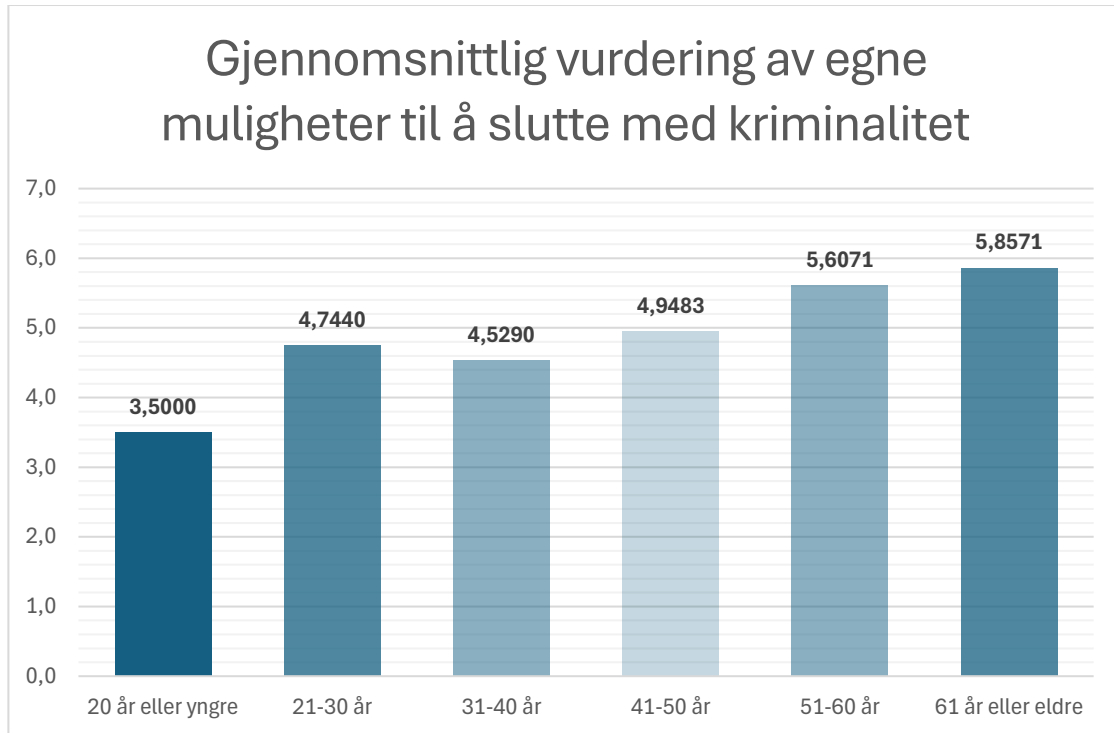
Tabell 8: tabellen sammenligner gjennomsnittlig vurdering av egne muligheter til å ikke begå lovbrudd i ulike kategorier. Rad «Sig.» representerer signifikanssannsynligheten. Det høyeste gjennomsnittet i hver kategori er markert med fet skrift.

	Kjønn		Statsborgerskap		Antall soninger	
	Mann	Kvinne	Norsk	Ikke-norsk	Førstegangssonende	Flergangssonende
Vurdering av egne muligheter	4,75	5,24	4,65	4,95	5,16	4,57
N	511	49	178	373	222	325
Sig.	0,159		0,163		0,004*	

Resultatene fra analysen viser at de kvinnelige innsatte vurderer i snitt sine muligheter til å ikke begå lovbrudd som noe større enn de mannlige innsatte. I tillegg har de ikke-norske statsborgerne et noe høyere gjennomsnitt enn de norske statsborgerne. Analysen viser derimot at det kun er sammenhengen mellom antall soninger og vurderingen av egne muligheter som er statistisk signifikant. Her kommer det frem at de førstegangssonende svarer at de har en gjennomsnittlig større tro på at de kan lykkes enn det de flergangssonende har. Det er med andre ord statistisk relevant å si at de innsatte som har sonet flere ganger i fengsel, sier at de har mindre tro på at de skal klare å slutte med kriminalitet.

Disse resultatene er interessante å sammenligne med spørsmålet angående de innsattes motivasjon til å slutte. De flergangssonende uttrykker en høyere motivasjon til å slutte med kriminalitet. De førstegangssonende svarer oftere «nei» på spørsmålet om de ønsker å slutte. Allikevel viser analysene at de førstegangssonende i gjennomsnitt har en større tro på at de kan klare å slutte. Med andre ord: til tross for at de flergangssonende ønsker å slutte med kriminalitet, er det ikke alle som har like stor tro på at de kan klare det.

Figur 10: figuren viser gjennomsnittlig vurdering av egne muligheter til å ikke begå lovbrudd i ulike alderskategorier. Y-aksen representerer gjennomsnittet som et tall på en skala fra 1.00 («svært små muligheter») til 7.00 («svært store muligheter»). X-aksen representerer alder. N=507

Figuren over viser at den gjennomsnittlige vurderingen av egne muligheter også øker med alderen. De eldre svarer altså at de har større tro på at de skal unngå å begå kriminalitet enn de yngre. Denne sammenhengen viser seg også å være statistisk signifikant. Særlig de yngste blant de innsatte har et gjennomsnitt under den nøytrale midtverdien. Dette kan tolkes som at de innsatte som er 20 år eller yngre i snitt vurderer mulighetene sine som små.

Disse resultatene er interessante: det ser ut til å være en tilnærmet lineær samvariasjon mellom de innsatte alder og hvilken tro de har på å kunne lykkes. Dette støtter også oppunder modningsteorien, og det samsvarer med de teoretiske forklaringene på hvorfor de fleste kriminelle «vokser ut av» kriminaliteten (Maruna, 2001; Sampson & Laub, 1993; Shover, 1996).

Gjennom analysene fremgår det altså at det er tilsynelatende to forhold som har en sammenheng med hvor stor tro de innsatte har. Både alder og hvorvidt de innsatte har sonet flere ganger har en statistisk signifikant sammenheng med hvordan de innsatte vurderer sine muligheter for å slutte med kriminalitet. De flergangssonende og de yngre innsatte vurderer i snitt sine muligheter som mindre enn førstegangssonende og de eldre. Disse resultatene ønsker jeg å undersøke med en større statistisk dybde i regresjonsanalysene senere i kapitlet.

4.1.4 «Hva skal til?»

Hva bør legges til rette for at flest mulig av de innsatte skal lykkes med å avstå fra kriminalitet? I denne delen av analysen, undersøker jeg de innsattes egne vurderinger og svar på spørsmålet om hva som skal til for at de skal kunne lykkes. Tabellen nedenfor viser i gjennomsnitt hva de innsatte svarer er viktig for at de skal klare å leve et lovlydig liv.

Tabell 9: tabellen sammenligner gjennomsnitt hos de 12 delvariablene. Gjennomsnittet er et tall på en skala fra 1.00-7.00 hvor 1.00 indikerer «svært lite viktig» og 7.00 indikerer «svært viktig. Delvariablene er rangert synkende etter gjennomsnitt.

DELVARIABEL	Gjennomsnitt (1.00 - 7.00)	N
Å ha bolig	6,44	425
Å ha en avklart økonomisk situasjon	6,29	433
Å være i arbeid	6,10	436
Å ha hjelp/støtte fra familie	6,01	418
Å ha fritidsaktiviteter	5,98	417
Å etablere nye venner/nytt miljø	5,38	406
Å ta skole/utdanning	5,19	366
Å få behandling	5,00	373
Å ha kunnskap om norsk rett	4,91	355
Å ha hjelp/støtte fra tidligere venner/miljø	4,55	396
Å ha bedre språkkunnskaper i norsk	4,27	312
Å ha hjelp/støtte fra menigheten	3,76	340

Resultatene fra tabellen viser at faktoren «å ha bolig» har det høyeste gjennomsnitt på 6,44. Det er altså det forholdet de innsatte sier er viktigst for at de skal kunne klare å avstå fra kriminalitet. I tillegg kommer «å ha en avklart økonomisk situasjon» og «å være i arbeid» som tydelig viktige forhold for respondentene. De tre faktorene med høyest gjennomsnitt er altså forhold som er tilknyttet selvforsørgelse og «materielle» behov sammenlignet med andre forhold som kan kategoriseres som relasjonelle eller dannende.

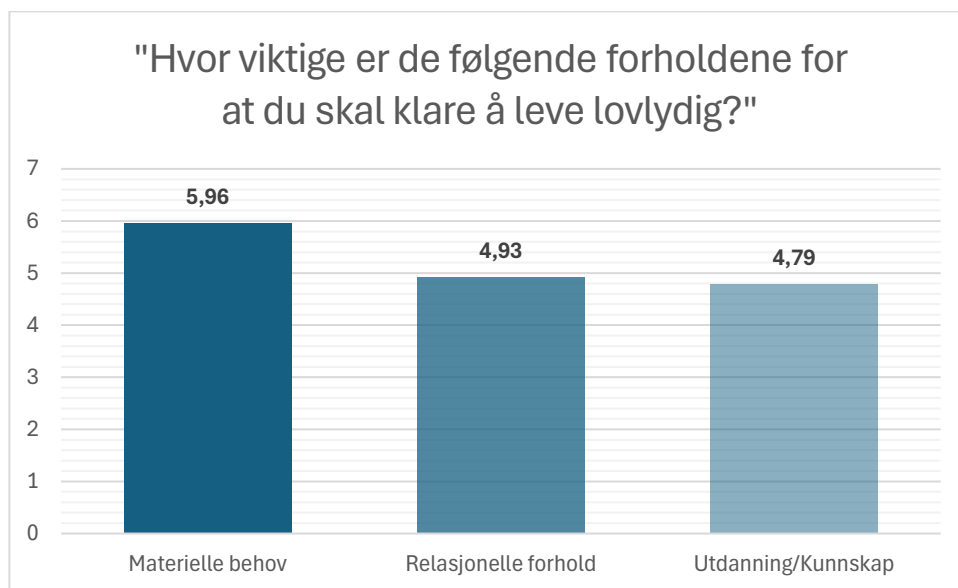
De innsatte tar også stilling til fire ulike *relasjonelle* forhold: «å ha hjelp/støtte fra familie», «å ha hjelp/støtte fra tidligere venner /miljø», «å etablere nye venner/miljø» og «å ha hjelp/støtte fra menigheten». Fritidsaktiviteter kan også tolkes som en relasjonell faktor, men jeg velger å kun sammenligne de fire førstnevnte. Blant disse relasjonelle forholdene er det «hjelp og støtte fra familien» som har høyest gjennomsnitt. Deretter følger forholdene

tilknyttet nye venner/miljø, tidligere venner/miljø og til slutt menighet. Om man ser utelukkende på de innsattes relasjoner, er det altså familien som pekes ut som viktigst. Til sammenligning kommer menighetsfelleskap ut som det minst viktige forholdet. I tillegg svarer de innsatte at nye venner/miljø er gjennomsnittlig viktigere enn tidligere venner/miljø.

Tre av de andre delvariablene kan knyttes til utdanning og kunnskap: «å ta skole/utdanning», «å ha kunnskap om norsk rett» og «å ha bedre språkkunnskaper i norsk». Alle disse forholdene skårer i nederste halvdel av listen.

Resultatene fra analysen indikerer at det er en kategorisk forskjell på hvor viktige ulike forhold er for at de innsatte skal kunne slutte med kriminalitet. I tabellen nedenfor sammenligner jeg de totale gjennomsnittene i de tre nevnte kategoriene.

Figur 11: figuren viser gjennomsnittet av forholdene i de ulike kategoriene. Y-aksen representerer gjennomsnitt som et tall på en skala fra 1.00 («svært lite viktig) til 7.00 («svært viktig). X-aksen representerer de tre ulike kategoriene.

De forholdene som kan tilknyttes materielle behov viser seg å være de viktigste ifølge de innsatte. Deretter kommer de relasjonelle forholdene, og til slutt forhold som omhandler utdanning og kunnskap.

Resultatene fra disse analysene er interessante å drøfte i lys av teori om assistert «desistance» og andre strukturelle faktorer som påvirker «desistance». Litteraturen og teoriene jeg har valgt som grunnlag for denne oppgaven gjør ikke lignende komparative analyser av strukturelle faktorer. Ulik forskning peker derfor på ulike faktorer som viktige, og det er vanskelig å se

disse resultatene i en større kontekst. I min analyse av forskningen på feltet vil jeg allikevel argumentere for at særlig to faktorer blir hyppigere pekt på som viktig for «desistance»: jobb og ekteskap. Flere forskere peker på at spesielt sysselsetting er viktig for at kriminelle skal slutte med kriminalitet (Bhuller et al., 2016; Giordano et al., 2002; McNeill et al., 2012; Pager, 2003; Sampson & Laub, 1993, 2003; Savolainen, 2009; Weaver & McNeill, 2015). Teorien om assistert «desistance» kan også brukes som grunnlag for å si at relasjonelle forhold, som ekteskap, er grunnleggende viktig. Basert på denne teorien vil også flere forskere argumentere for at relasjonene de kriminelle har er svært viktige for at de skal kunne lykkes i å slutte med kriminalitet (Barry, 2007; Burnett & McNeill, 2005; King, 2013; Ouellet & Dubois, 2024; Rex, 1999; Weaver & McNeill, 2015). Resultatene fra denne undersøkelsen kan derimot brukes som et argument for å si at relasjonelle forhold er viktige, men at i følge de innsatte er det ikke det aller viktigste for at de skal kunne lykkes.

Bivariate analyser

For å videre analysere hva som er viktige for ulike grupper av de innsatte, velger jeg å gjøre bivariate gjennomsnittsanalyser. I tabellen under sammenligner jeg hvordan ulike grupper av de innsatte i snitt rangerer hvor viktige de ulike forholdene er.

Tabell 10: tabellen sammenligner gjennomsnittsverdiene i ulike kategorier. Gjennomsnittet er et tall på en skala fra 1.00-7.00 hvor 1.00 indikerer «svært lite viktig» og 7.00 indikerer «svært viktig». Det høyeste gjennomsnittet i hver kategori er markert med fet skrift.

	Kjønn		Alder						Statsborgerskap	
	Mann	Kvinne	<21	21 - 30	31- 40	41 - 50	51- 60	>60	Norsk	Ikke-norsk
Å ha bolig	6,46	6,26	6,23	6,45	6,56	6,51	5,59	6,25	6,45	6,43
Å ha en avklart økonomisk situasjon	6,30	6,17	6,15	6,37	6,32	6,40	5,39	5,69	6,28	6,37
Å være i arbeid	6,15	5,55	6,29	6,30	6,16	5,97	4,85	5,64	6,02	6,37
Å ha hjelp/ støtte fra familie	5,99	6,08	5,85	5,81	6,37	6,02	5,67	5,54	6,05	5,94
Å ha fritidsaktiviteter	5,98	5,90	5,00	6,15	6,17	5,90	5,30	5,31	6,10	5,64
Å etablere nye venner/ nytt miljø	5,41	5,20	4,75	5,48	5,75	5,35	3,83	3,80	5,37	5,40
Å ta skole/ utdanning	5,21	5,03	5,77	5,74	5,12	4,58	4,18	3,83	4,94	5,63
Å få behandling	4,93	5,38	3,92	4,62	5,46	5,20	4,67	4,45	4,95	4,97
Å ha kunnskap om norsk rett	4,89	4,97	4,00	4,66	4,97	5,24	4,78	4,88	4,93	4,67
Å ha hjelp/ støtte fra tidligere venner/miljø	4,60	3,88	5,08	4,47	4,72	4,24	4,47	5,33	4,45	4,91
Å ha bedre språkkunnskaper i norsk	4,34	3,79	3,25	4,13	4,55	4,42	4,08	4,00	3,81	4,98
Å ha hjelp/ støtte fra menigheten	3,78	3,61	3,45	3,83	3,98	3,37	4,18	4,11	3,29	4,74
N	511	49	18	186	165	127	33	26	178	373

Fra tabellen fremgår det at forholdet «å ha bolig» har det høyeste gjennomsnittet i de fleste kategoriene. Det er kun de yngste og 51-60-åringene som rangerer andre forhold som viktigere. Det er jevnt over stort samsvar mellom hva menn og kvinner mener er viktig for at

de skal kunne klare å slutte med kriminalitet. For kvinnene stikker det å få behandling seg ut som et viktigere forhold, sammenlignet med mennene. På den andre siden ser det ut til at menn svarer at arbeid og tidligere venner/miljø er viktigere enn det kvinnene svarer. I analysen av den statistiske sammenhengen er det kun forskjellene knyttet til arbeid som er signifikante. Med andre ord er det statistisk relevant å si at de mannlige innsatte uttrykker at arbeid er viktigere for at de skal kunne klare å slutte med kriminalitet enn det kvinnelige innsatte gjør.

Når jeg analyserer fordelingene mellom alderskategoriene, viser det seg å være flere signifikante forskjeller. Å være i arbeid og å ta skole er viktigere for de yngre innsatte enn de eldre. I tillegg er det også viktigere for de yngre å etablere nye venner/nye miljøer. Å få behandling er derimot viktigere for de eldre. Noen av forskjellene knyttet til statsborgerskap er også signifikante. Menigheten ser ut til å være betydelig viktigere for de ikke-norske statsborgerne. Disse svarer også at det er viktigere å ha bedre språkkunnskaper i norsk og å ta skole enn det de norske statsborgerne gjør. Det er derimot i gjennomsnitt viktigere for de norske å ha fritidsaktiviteter.

De bivariate analysene viser altså at det er noen forskjeller i hva de innsatte mener er viktig for sin «desistance» på tvers av kjønn, alder og statsborgerskap. Resultatene kan si noe om hvordan man bør tilpasse soningen og løslatelsesprosessen for ulike grupper av de innsatte, noe jeg vil drøfte nærmere i kapittel 5.

4.2 Analysen Del 2: Regresjonsanalyse

I andre del av analysen skal jeg se nærmere på statistiske sammenhenger i resultatene fra datamaterialene. Del 1 av analysen frembrakte interessante resultater knyttet til hva som kan ha en mulig påvirkning på de innsattes tro og håp. Flere forhold, særlig alder og antall soninger, hadde en signifikant innvirkning. Fra et teoretisk ståsted vil jeg også peke på forholdene knyttet til tro og håp som relevante å gjøre dypere analyser av. Flere forskere støtter teorien om at slike subjektive faktorer – spesielt tro/håp – er grunnleggende for «desistance» (Farrall et al., 2010; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Leclair et al., 2022; Maruna, 2001). På bakgrunn av dette har jeg valgt å prioritere en nærmere analyse av variabelen.

Derfor har jeg altså valgt å gjøre regresjonsanalyser av hvordan ulike forhold samvarierer med hvordan de innsatte vurderer sine muligheter for å avstå fra kriminalitet. Med andre ord: hvordan påvirker ulike forhold de innsattes tro på at de kan lykkes med «desistance»? I dette kapitlet presenterer jeg flere regresjonsmodeller hvor jeg analyserer påvirkningskraften til en rekke forhold. Jeg velger å først analysere forhold knyttet til trekk ved de innsatte og deres bakgrunn og deretter innholdet i fengselsstraffen.

4.2.1 Trekk ved de innsatte og deres bakgrunn

Som nevnt har de innsatte ulike bakgrunn som de bringer med seg inn i fengsel. Tabellen under viser regresjonsmodellen som et resultat av prosessen hvor jeg valgte ut de mest interessante trekkene og bakgrunnsvariablene (se kapittel 3.5.3). Med andre ord har jeg analysert flere uavhengige variabler, men jeg har kun valgt å presentere de mest relevante resultatene. Analysene av de utvalgte variablene vil kunne si noe om hvor stor grad de ulike forholdene påvirker de innsattes tro på et liv uten kriminalitet.

Tabell 11: tabellen viser en multivariat regresjonsmodell. Kolonne «β», «t» og «Sig.» viser henholdsvis modellens standardiserte betakoeffisient, t-verdien og signifikans. N=507

MODELL 1a: TREKK OG BAKGRUNNSVARIABLER			
<i>Hvordan vurderer du dine muligheter til å klare deg uten å begå lovbrudd når du slipper ut?</i>	β	t	Sig.
Ønsket om å leve et lovlydig liv	0,272	4,618	<0,001*
Flergangssonende	-0,172	-2,972	0,003*
Alder	0,167	2,832	0,005*
Tid sonet i nåværende soning	-0,107	-1,154	0,249
Kjønn	0,043	0,738	0,461
Statsborgerskap	-0,038	-0,654	0,513
Lengde på dom	0,023	0,252	0,801
R²	0,135		
ANOVA	<0,001*		

Regresjonsmodell 1a har en R² på 0,135 og en ANOVA på <0,001. Dette vil si at modellen har en forklaringskraft på 0,135, og kan dermed forklare 13,5% av variasjonene til den avhengige variabelen – altså de innsattes tro på at de kan klare å slutte med kriminalitet. De resterende prosentene forklares altså av forhold som ikke er inkludert i modellen. ANOVA-tabellen viser også at modellen er signifikant i et 95% konfidensintervall.

Den standardiserte regresjonskoeffisienten (β) viser at det er spesielt tre forhold som har betydelig innvirkning på de innsattes tro på at de kan lykkes. Alle de tre variablene er statistisk signifikante i et konfidensintervall på 95%. Modell 1a viser altså at disse tre punktene har størst påvirkning på hvordan de innsatte vurderer sine muligheter til å ikke begå kriminalitet:

- a) om de innsatte ønsker å leve et liv uten kriminalitet
- b) om de innsatte soner for første gang eller om de har sonet flere ganger
- c) hvor gamle de innsatte er

Fra regresjonsanalysen viser alder seg som en positivt påvirkende faktor på de innsattes tro på egne muligheter. Modellen viser at variabelen har en standardiserte regresjonskoeffisient på 0,167. Det betyr at alder påvirker troen på å lykkes i positiv forstand. Når alderen øker, så øker de innsattes vurderinger av egne muligheter til å klare å avstå fra kriminalitet. Fra tidligere analyser fremgår det at troen på å klare å leve lovlydig øker omtrent lineært med alderen. De yngre innsatte har altså en betydelig mindre tro på at de skal kunne lykkes med «desistance». Regresjonsmodellen bekrefter resultatene om at alder spiller en rolle, og at det påvirker de innsattes vurdering av egne muligheter i en positiv retning.

Hvorvidt de innsatte ønsker å leve lovlydig og hvorvidt de er flergangssonende har standardiserte regresjonskoeffisienter på henholdsvis 0,272 og -0,172. Disse resultatene viser at hvis de innsatte ønsker å leve lovlydig og de *ikke* har sonet flere ganger tidligere, så påvirker dette troen i en positiv retning. De innsatte som har oppgitt av de ikke ønsker å leve lovlydig og de som er flergangssonende har altså mindre tro på at de kan lykkes.

Disse funnene bekrefter de innledende, bivariate analysene. I tillegg kan regresjonsanalysen si noe om i hvor stor grad disse forholdene påvirker de innsattes tro, sammenlignet med andre forhold. Modellen viser til sammenligning at verken kjønn, statsborgerskap, lengde på dom, antall tidligere soninger eller tid sonet i nåværende soning har en signifikant påvirkning på de innsattes vurdering av egne muligheter til å lykkes. Dette kan bety at det ikke nok sammenheng mellom de uavhengige variablene og den avhengige variabelen (Skog, 1998). Variablene har også relativt lave standardiserte regresjonskoeffisienter – altså har de liten påvirkningskraft.

Flere av disse resultatene er allikevel interessante: analysen viser altså at når antallet tidligere soninger måles ordinalt, er ikke påvirkningen på de innsattes tro signifikant. Derimot er

sammenhengen signifikant når den uavhengige variabelen analyseres som en binær variabel. Disse resultatene kan tolkes som at skillet mellom de som soner for første gang og de som har tidligere soningserfaringer er mer betydningsfullt enn hvor mange ganger de innsatte har sonet. Funnene knyttet til lengde på dom og tid sonet i nåværende soning er også særlig interessante. Analysene viser at hvor lang dom de innsatte har fått og hvor lenge de har sonet ikke har noen særlig påvirkning på hvordan de vurderer mulighetene sine til å slutte med kriminalitet.

I Modell 1b luker jeg ut de forholdene som ikke har sterk nok påvirkningskraft og kjører ny regresjonsmodell på de mest relevante variablene. Dette vil kunne fjerne forstyrrende elementer og gi en økt R^2 - og dermed en bedre forklaringsmodell.

Tabell 11: tabellen viser en multivariat regresjonsmodell. Kolonne «β», «t» og «Sig.» viser henholdsvis modellens standardiserte betakoeffisient, t-verdien og signifikans. N=507

MODELL 1b: BAKGRUNNSVARIABLER			
<i>Hvordan vurderer du dine muligheter til å klare deg uten å begå lovbrudd når du slipper ut?</i>	β	t	Sig.
Ønsket om å leve et lovlydig liv	0,244	5,078	<,001*
Flergangssonende	-0,135	-2,846	0,005*
Alder	0,105	2,173	0,03*
R²	0,088		
ANOVA	<0,001*		

Den nye regresjonsmodellen får ingen økt i forklaringskraft, men gir et forenklet og mer kompakt bilde av hva som påvirker de innsattes vurdering av egne muligheter. Resultatene fra de to første regresjonsmodellene viser altså at det er tre trekk ved de innsatte som har en betydelig påvirkning. Ønsket om å leve lovlydig, alder og at de innsatte er førstegangssonende ser ut til å påvirke troen på at de kan lykkes i positiv forstand. Dette bekrefter funnene fra de bivariate analysene, og gir i tillegg en bedre indikasjon på hvor stor påvirkning forholdene har på tro/håp.

4.2.1 Innholdet i fengselsstraffen

I de tidligere analysene har jeg sett at ulike trekk ved de innsatte og deres bakgrunn kan ha betydning for deres «desistance». I dette kapitlet vil jeg undersøke andre, strukturelle forhold knyttet til innholdet i de innsattes fengselsstraff. I tillegg til å se hvordan de innsattes bakgrunn kan påvirke troen på å lykkes, ønsker jeg belyse hvorvidt fengselsoppholdet er med på å styrke eller svekke de innsattes tro. Når jeg undersøker hvordan innholdet i soningen kan påvirke troen, kjører jeg regresjonsanalysene av kun det de domfelte har svart. Med andre ord ser jeg bort fra de som sitter i varetekt og de som soner forvaring.

Tabell 12: tabellen viser en multivariat regresjonsmodell. Kolonne «β», «t» og «Sig.» viser henholdsvis modellens standardiserte betakoeffisient, t-verdien og signifikans. N=381

MODELL 2a: INNHOLDET I FENGSELSSTRAFFEN (KUN DOMFELTE)			
<i>Hvordan vurderer du dine muligheter til å klare deg uten å begå lovbrudd når du slipper ut?</i>	β	t	Sig.
Fornøyd med ansvarsgruppe	-0,295	-1,671	0,101
Noen å snakke fortrolig med i fengsel	0,252	1,779	0,081
Fornøyd med oppfølging fra kontaktbetjent	0,237	1,633	0,109
Fornøyd med soningsplan	0,194	1,137	0,261
Fornøyd med behandling og oppfølging av rusproblemer	-0,181	-1,084	0,284
Fornøyd med oppfølging fra NAV i forhold til økonomi	0,114	0,73	0,469
Fornøyd med behandling og oppfølging av fysiske helseplager	0,109	0,663	0,511
Fornøyd med behandling og oppfølging av rusproblemer	-0,181	-1,084	0,284
R²	0,055		
ANOVA	0,200		

Modellen har en samlet forklaringskraft (R^2) på 0,055, i tillegg viser ANOVA-testen at modellen ikke er signifikant på et 95% konfidensnivå. Statistisk sett, gir altså ikke modellen et godt grunnlag for å peke på hva som påvirker de domfeltes tro på at de kan klare å avstå fra kriminalitet. Hovedresultatene fra denne regresjonsanalysen er dermed at innholdet i de domfeltes fengselsstraff *ikke* ser ut til å påvirke hvordan de vurderer mulighetene de har for å slutte med kriminalitet. Modellen kan kun forklare 5,5% av hva som påvirker de innsattes tro på å kunne lykkes. Med andre ord indikerer funnene at svaret på hva som påvirker tro i møte med «desistance», er andre forhold enn innholdet i soningen. Sammenlignet med de tidligere resultatene fra regresjonsanalysen, gir denne undersøkelsen grunnlag for å si at trekk ved de innsatte og deres bakgrunn påvirker troen de har på å kunne lykkes i større grad enn innholdet i soningen.

Disse resultatene kan enten forklares substansielt eller metodologisk. Med en substansiell forklaring tar jeg utgangspunkt i at resultatene fra analysen statistisk sett er korrekte. Ut ifra denne forklaringen, ville jeg konkludert med at denne undersøkelsen viser at innholdet i den domfeltes soning ikke påvirker troen deres på at de kan slutte med kriminalitet. På den andre siden kan ikke metodologiske forklaringer avfeies: resultatene kan skyldes metodiske brister. Utformingen på spørsmålene kan for eksempel ha en svekket begrepsvaliditet, og dermed ikke dekke «innholdet i soningen» på en god måte. Spørsmålene i undersøkelsen kan være for få, for enfoldige eller overlappende – og dette vil kunne forklare at regresjonsmodellen ikke er signifikant (Postholm & Jacobsen, 2018). På den andre siden inneholder undersøkelsen over 17 ulike variabler, med tilhørende delvariabler, som til sammen har til hensikt å gi et helhetlig bilde av innholdet i de innsattes soning – noe som styrker undersøkelsens begrepsvaliditet. Resultatene kan også skyldes lav N, noe som kan være en sannsynlig forklaring tatt i betraktning at respondentantallet allerede er redusert når jeg kun analyserer de domfelte. I videre for tolkninger av resultatene må begge disse forklaringene tas i betraktning.

Denne regresjonsmodellen kan likevel gi et innblikk i hvilke forhold ved fengselsstraffen som har mest påvirkning på de innsattes tro. For de domfelte er de tre forholdene med størst påvirkningskraft relasjonelle forhold. Hvorvidt de innsatte er fornøyde med ansvarsgruppe, har noen å snakke fortrolig med i fengsel og er fornøyde med oppfølging fra kontaktbetjent kan se ut til å være viktigere enn andre forhold. Regresjonsanalysen viser at disse forholdene kan ha en stor påvirkning, men at de ikke er statistisk signifikante og dermed må forkastes på et 95% konfidensnivå. Disse resultatene er allikevel interessante å se i lys av teorien knyttet til assistert «desistance». Blant mange andre forhold som behandling, opplæringstilbud,

endringsprogram og helse viser analysen at de viktigste forholdene er knyttet til relasjonene de innsatte har. Disse resultatene kan tolkes i samsvar med at flere forskere peker på formell assistert «desistance» som viktig (McNeill, 2016; Rex, 1999; Weaver & McNeill, 2015). Blant annet argumenterer flere for at for eksempel betjenter eller saksbehandler kan være viktig for de innsattes muligheter for å slutte med kriminalitet (Barry, 2007; King, 2013; Rex, 1999).

På den andre siden samsvarer ikke resultatene fra denne undersøkelsen med denne forskningen. Regresjonsanalysen viser at forhold ved fengselssoning ikke er betydelig for at de innsatte skal kunne slutte med kriminalitet. Resultatene fra denne analysen kan med andre ord ikke støtte opp om teorien om assistert «desistance». Annen forskning viser funn som indikerer at gode relasjoner til de profesjonelle aktørene i Kriminalomsorgen kan påvirke «desisternes» motivasjon og vilje til å avstå fra kriminalitet (McNeill, 2016; Rex, 1999; Weaver & McNeill, 2015). Fra denne undersøkelsen fremgår det derimot at innholdet i den domfeltes soning ikke ser ut til å påvirke deres tro på at de kan klare å slutte med kriminalitet.

5 Drøfting

I dette kapittelet vil jeg oppsummere og drøfte resultatene som analysene har frembrakt. Analysen har gitt innblikk i de innsattes perspektiver på ulike sider ved det å slutte med kriminalitet, og dette vil jeg oppsummere i to hovedfunn: faktorer som fremmer og svekker «desistance» og de innsattes motivasjon og tro knyttet til veien ut av kriminalitet. Disse to punktene vil jeg drøfte i lys av den utvalgte litteraturen og teorien på «desistance». I tillegg vil jeg se resultatene i kontekst av den norske kriminalomsorgens visjon.

5.1 «Desistance»: fremmende og svekkende faktorer

Veien ut av kriminalitet er bredt anerkjent som er prosess med fremskritt, barrierer og tilbakefall (Bushway & Reuter, 1997; Giordano et al., 2002; Gjeruldsen & Jensen, 2021; McNeill et al., 2012; Skardhamar & Savolainen, 2014). For å øke forståelsen av hva som påvirker veien mot «desistance», er det viktig å også undersøke hvilket blikk individer som enda ikke har fullført prosessen har på det å slutte med kriminalitet. Denne undersøkelsen kan si noe om hva de innsatte selv mener er fremmende og svekkende for deres vei ut av kriminalitet. Resultatene viser at de fleste innsatte svarer at bolig og arbeid er viktige fremmende faktorer som må ligge til rette for at de skal kunne lykkes. I tillegg til en avklart økonomisk situasjon, er disse tre forholdene pekt på som de viktigste faktorene. I samsvar med disse resultatene pekes behovet for penger på som den mest betydningsfulle faktoren for at de flergangssonende begikk kriminalitet etter forrige løslatelse. Jeg vil argumentere for at disse to funnene kan være overlappende, og at resultatene i det tilfellet kan forsterke hverandre.

Resultatene som viser at bolig, arbeid og avklart økonomisk situasjon er viktig for «desistance» kan tolkes som et uttrykk for at de innsatte har et behov for at disse faktorene er på plass. Stabil inntekt og husly kan også knyttes til menneskets primære trygghetsbehov og kroppslige behov (Maslow, 1943). I tillegg viser resultatene at behovet for penger er den største grunnen til gjentakende kriminalitet. Dette kan indikere at når de grunnleggende behovene ikke blir dekket, kan dette virke som en «desistance»-svekkende faktor. Med andre ord kan man argumentere for at dersom behovet for bolig, arbeid og økonomisk stabilitet ikke blir dekket, kan det gjøre det vanskeligere for de innsattes å slutte med kriminalitet. Fra de

innsattes egne perspektiver fremgår det altså at de innsattes grunnleggende, *materielle* behov bør dekkes for å legge til rette for de innsattes mulighet til å lykkes i å slutte med kriminalitet.

Hovedresultatene fra undersøkelsen indikerer altså at materielle forhold er de viktigste behovene som bør dekkes. Sammenlignet med andre faktorer, viser analysene at de forholdene som kan kategoriseres som materielle er i gjennomsnitt ansett som viktigere enn relasjonelle forhold og forhold knyttet til kunnskap og utdanning. Forskningsfeltet indikerer noe av det samme (Bhuller et al., 2016; Farrall et al., 2010; LeBel et al., 2008; Sampson & Laub, 1993). Flere forskere peker på at spesielt jobb er en viktig «desistance»-fremmende faktor (Giordano et al., 2002; McNeill et al., 2012; Pager, 2003; Sampson & Laub, 1993, 2003; Savolainen, 2009; Weaver & McNeill, 2015). Samtidig trekkes arbeidsledighet frem som en «desistance»-svakkende faktor (Bhuller et al., 2016; Farrall et al., 2010). Andre forskere peker også på bolig som en avgjørende faktor for at folk som har begått lovbrudd skal kunne slutte med kriminalitet (Edgar et al., 2012). Den utvalgte forskningen gir derimot lite grunnlag for å sammenligne de ulike forholdene direkte. Resultatene fra denne undersøkelsen kan derimot si noe om at fra perspektivet til de innsatte som deltok i denne studien ser materielle forhold ut til å være viktigere enn relasjonelle og dannende forhold.

Relasjonelle forhold

Når det kommer til de innsattes relasjon og hvordan disse påvirker «desistance», gir analysene noen interessante resultater. Hjelpen og støtten som de innsatte får fra familie ser ut til å være de viktigste relasjonene som kan fremme «desistance». Sammenlignet med tidligere forskning, differensierer ikke resultatene fra denne undersøkelsen mellom de innsattes «gamle familie» (foreldre, søsken, besteforeldre, slekt o.l.) og de innsattes «nye familie» (ektefeller, kjærester, barn o.l.). I Sampson og Laubs forskning (1993) ble inngåelse av ekteskap – altså «ny» familie – trukket frem som en viktig faktor for å fremme «desistance». Disse funnene og annen forskning (King et al., 2007; Lyngstad & Skardhamar, 2013; Skarðhamar & Lyngstad, 2009) antyder at det kan være en forskjell på viktigheten den «nye» familie har, sammenlignet med den «gamle» familien. Denne undersøkelsen tar derimot ikke høyde for dette, men viser fortsatt at de innsatte peker på familie som viktig. I videre forskning ville det være interessant å undersøke differansene mellom ulike familieforhold og deres betydning for «desistance».

Fra analysen fremgår det også at dannelsen av nye vennskap og miljøer er viktigere enn de gamle vennerelasjonene og miljøene. I lys av teori på feltet, kan disse resultatene tolkes som

et uttrykk for hvordan assistert «desistance» kan føre til tertiær «desistance». Med andre ord dette være et uttrykk for hvordan sosiale aktører hjelper lovbrysterer ut av kriminalitet gjennom å anerkjenne individet som lovlydig. Blant andre, argumentere Sampson og Laub (1993) for at dannelsen av nye relasjoner kan virke positivt på veien ut av kriminalitet. I nyere tid argumenterer flere forskere at sammenhengen kan forklares ut ifra tertiær «desistance» (McNeill, 2016; Ouellet & Dubois, 2024): i de nye relasjonene kan de kriminelles identitet som lovlydig anerkjennes av andre (McNeill, 2016; Nugent & Schinkel, 2016). Når de innsatte i denne undersøkelsen svarer at nye vennskap er viktigere enn gamle vennskap, kan det samsvare med forskning på at nye tilhørighet og anerkjennelse fra andre lovlydige kan virke «desistance»-fremmende.

Strukturelle versus subjektive faktorer

I forskningsfeltet er det en pågående diskusjon om man bør vektlegge strukturelle eller subjektive faktorer som forklaring på hva som fremmer og svekker «desistance». Noen forskere mener at forskningsfeltet nå bærer preg av en motreaksjon mot det tidligere strukturelle fokuset (Leclair et al., 2022; McNeill et al., 2012). I nyere tid argumenterer flere forskere for at det er de subjektive faktorer som er de viktigste og mest grunnleggende for å lykkes i å slutte med kriminalitet (Bushway & Reuter, 1997; Massoglia & Uggen, 2010; Pager, 2003). Denne undersøkelsen viser at de innsatte selv peker på materielt strukturelle faktorer som de viktigste for deres «desistance». Selv om denne forskningen ikke gir grunnlag for å sette de strukturelle og subjektive perspektivene opp mot hverandre, gir resultatene grunnlag for å si at det er interessant å fortsette å undersøke de strukturelt påvirkende faktorene i forskningen på «desistance». De innsatte gir uttrykk for at majoriteten av forholdene som ble presentert for dem var viktige i en eller annen grad. Resultatene fra analysene viser at alle forhold bortsett fra ett («å ha hjelp/støtte fra menigheten») har et gjennomsnitt som er over den nøytrale midtverdien. Med andre ord kan man argumentere for at omtrent alle de utvalgte strukturelle forholdene er viktig – i en eller annen grad. Basert på resultatene fra denne undersøkelsen, kan man derfor argumentere for at svaret på spørsmålet om et forhold er viktig for «desistance» er som oftest «ja». Denne studien, i samstemthet med både «hook for change»-teorien og LeBels (2008) forklaringsmodell, gir grunnlag for å si at subjektive og strukturelle faktorer bør sees i sammenheng med hverandre. Basert på resultatene fra denne undersøkelsen og «desistance»-teori, bør altså begge sider kunne anerkjennes som påvirkende for «desistance».

Kategoriske forskjeller

Selv om materielle forhold virker å være særlig viktige for de fleste innsatte, viser resultatene fra undersøkelsen at det også er en del forskjeller blant de innsatte knyttet til både kjønn, alder, statsborgerskap og soningserfaring. Blant annet kommer det frem at de yngre innsatte uttrykker større behov for å få tilrettelagt utdanning og jobb, mens de eldre innsatte svarer at det er viktigere for dem å få behandling. De ikke-norske innsatte svarer på sin side at de har større behov for å få bedre norskkunnskaper og mer kunnskap om norsk lovverk, enn det de norske innsatte har. De individuelle innsatte har ulike perspektiver på hva som kan hjelpe dem ut av kriminalitet. På bakgrunn av disse funnene vil jeg argumentere for at denne undersøkelsen støtter en individuelt tilpasset tilnærming til soning i fengsel og arbeidet med «desistance» etter løslatelse – noe som allerede er et fokus i Kriminalomsorgen (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2024a).

5.2 «Hvordan lykkes?» – motivasjon og tro

De fleste innsatte svarer i denne undersøkelsen at de både ønsker og har tro på at de kan lykkes i å slutte med kriminalitet. Flere forskere peker på at disse subjektive faktorene er selve hjørnesteinen for at «desistance» kan skje, og at det dermed er viktig å kartlegge disse perspektivene (Gjeruldsen & Jensen, 2021; Gålnander, 2020; LeBel et al., 2008; Maruna, 2001). Resultatene fra undersøkelsen peker i retning av det tidligere forskning konkluderer med: de fleste som har begått lovbrudd kommer til et punkt hvor de ønsker å slutte med kriminalitet og de aller fleste lykkes med å gjøre det (Maruna, 2001; Weaver, 2019). Funnene fra denne analysen viser derimot at det er noen forskjeller blant de innsatte, og at ikke alle uttrykker en like stor motivasjon eller en like stor tro på at «desistance» er innefor rekkevidde. Undersøkelsen viser at de som soner i fengsel for første gang og de yngre innsatte oftere svarer at de ikke ønsker å slutte med kriminalitet. I tillegg har også de yngre innsatte statistisk sett mindre tro på at de skal klare å lykkes med «desistance». Disse to trekkene ved de innsatte kan trolig sees i sammenheng med hverandre. Tidligere forskning og teori argumentere for at alderen hos de innsatte påvirker både motivasjonen til å slutte med kriminalitet og troen på å kunne lykkes. Fra modningsteorien pekes alder på som nærmest et

forbehold for «desistance» (Sampson & Laub, 2003; Shover, 1996; Veysey & Rivera, 2017; Weaver, 2019). Resultatene fra denne undersøkelsen støtter altså opp om tidligere forskning som viser en sammenheng mellom alder og ønsket om å slutte med kriminalitet (Blumstein & Cohen, 1987; Piquero et al., 2007; Weaver, 2019).

Funnene knyttet til de flergangssonendes motivasjon er også interessante. Selv om undersøkelsen viser at de som har sonet tidligere har en større motivasjon til å slutte med kriminalitet, viser analysene at de til sammenligning har mindre tro på at de faktisk kan få det til. Det er ikke uten videre enkelt å peke på hva dette skyldes, men resultatene kan sees i lys av forskningen Burnett og Maruna (2004) har gjort på tro og håp. De flergangssonendes liv er i større grad preget av kriminalitet, og dette medfører utfordringer som i sum kan svekke troen på de har på at de kan slutte med kriminalitet (ibid.). Allikevel avdekker analysene at der er nærmest en lineær sammenheng mellom alder og tro på «desistance». Sett i lys av modningsteorien, viser disse funnene fra denne undersøkelsen at de innsatte får større og større tro på kunne lykkes med alderen. Resultatene avdekker altså et paradoks i spørsmålet om hva som påvirker de innsattes tro: selv om troen ser ut til å øke med alderen, ser økt erfaring med kriminalitet og soning ut til å kunne påvirke troen negativt.

Hva påvirker de innsattes tro på at de kan lykkes?

De begynnende analysene av motivasjon og tro gav interessante resultater som jeg valgte å analysere mer i dybden. Regresjonsanalysene resulterte i flere indikatorer på hva som påvirker de innsattes tro på at de kan lykkes. Særlig aspekter knyttet til trekk ved de innsatte og deres bakgrunn ser ut til å ha betydning for hvordan de vurderer mulighetene de har til å kunne lykkes. De viktigste faktorene som ser ut til å ha en positiv påvirkning er blant annet de innsattes ønske om lovlidighet, å være i fengsel for første gang og de innsattes alder. Dette bekreftet resultatene fra de innledende analysene.

Når det kommer til hvorvidt innholdet i soningen hadde en påvirkning, støtter ikke denne undersøkelsen opp om den utvalgte forskningen og teorien. Resultatene indikerer at innholdet i fengselsstraffen *ikke* påvirker troen de domfelte har på deres egne muligheter til å kunne lykkes. Funnene kan ha en metodologisk eller en substansiell forklaring: resultatene kan forklares av at lav N eller utformingen av spørreundersøkelsen kan forstyrre analysen. Om dette ikke er tilfellet, viser funnene fra denne undersøkelsen at innholdet i fengselsstraffen rett

og slett har mindre betydning for hvordan de innsatte vurderer mulighetene de har for å kunne slutte med kriminalitet.

Tidligere forskning argumenterer for at relasjonene de innsattes har i fengsel, er med på å forme de kriminelles identitet og selvforståelse, og at dette er med på å påvirke troen på at de kan lykkes (McNeill, 2016; Rex, 1999; Weaver & McNeill, 2015). Dersom de innsatte for eksempel opplever relasjonene de har til de profesjonelle aktørene i kriminalomsorgen som positive, kan dette igjen føre til at det er større sjanser for at de lykkes i å slutte med kriminalitet (Rex, 1999). Selv om resultatene fra denne undersøkelsen ikke er statistisk signifikante, kan analysene tolkes som å indikere noe det samme. At de domfelte har noen de kan snakke fortrolig med i fengsel, og at fornøyde med ansvarsgruppen sin og oppfølgingen de får fra kontaktbetjenten sin, ser ut til å ha en større påvirkning enn andre strukturelle forhold. Funnene fra denne undersøkelsen kan altså tolkes som en svak indikasjon på at relasjonsbygging mellom de innsatte og de profesjonelle aktørene i fengsel og relasjonsbygging blant de innsatte kan legge til rette for «desistance» - men disse resultatene må som nevnt forkastes i et 95% konfidensintervall.

For å videre avkrefte eller bekrefte disse funnene, bør det forskes mer på hvordan innholdet i soningen påvirker «desistance» og de innsattes tro i møte med det å slutte med kriminalitet. Forskning peker på at den troen som de kriminelle har på at de kan lykkes, har stor betydning for om de faktisk klarer å avstå fra kriminalitet (Gjeruldsen & Jensen, 2021; Gålnander, 2020; Maruna, 2001). Derfor kan funnene knyttet til hva som påvirker de innsattes tro være avgjørende for den norske Kriminalomsorgens visjon: straffen og soningen skal kunne føre til en endring i kriminelle handlingsmønster (Kriminalomsorgsdirektoratet, 2021). Det kan dermed bli viktig å undersøke funnene fra denne undersøkelsen i andre studier.

6 Konklusjon

I denne oppgaven har jeg forsøkt å svare på «hvilke perspektiver har innsatte i norske fengsler på «desistance»?». Jeg har brukt sekundærdata fra 2014 og 2015 i form av en kvantitativ spørreundersøkelse, samt teori og forskning på «desistance» for å undersøke problemstillingen. Begrepet «desistance» er teoretisk anerkjent som omfattende og multifasettert (Maruna & Farrall, 2004; Sampson & Laub, 2003), derfor har jeg valgt analysere ulike aspekter ved fenomenet for å besvare problemstillingen. Jeg har argumentert for at i sum vil de ulike aspektene som ble undersøkt kunne gi et helhetlig bilde av hva de innsattes tenker om veien ut av kriminalitet. Svaret på spørsmålet om «hvilke perspektiver har innsatte i norske fengsler på «desistance»?» har jeg valgt å oppsummere i to spor: hva påvirker de innsattes tro på at de kan klare å slutte med kriminalitet, og hva mener de innsatte fremmer og svekker mulighetene deres til å slutte med kriminalitet?

Hovedresultatene fra prosjektet viser at de fleste innsatte uttrykker både et ønske om og en tro på at de kan lykkes i å slutte med kriminalitet. Gruppen bærer preg av en vilje til å slutte. På den andre siden, viser statistikkene at over halvparten av dem har gjentakende lovbrudd og soninger. Disse trekkene samsvarer med tidligere forskning: de fleste som har drevet med kriminalitet ønsker på et tidspunkt å slutte, men de fleste opplever tilbakefall og «mislykkede» forsøk (Bushway & Reuter, 1997; Giordano et al., 2002; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Maruna, 2001). Underveis i oppgaven har jeg stilt spørsmål ved hvorvidt antallet tidligere soninger og andre faktorer påvirker de innsattes motivasjon og tro i negativ forstand. Resultatene viser derimot at de yngste innsatte og de som soner for første gang som uttrykker mindre motivasjon til å slutte med kriminalitet. I tillegg viser resultatene av troen på at de kan lykkes øker tilsynelatende lineært med alderen.

I de videre analysene av hva som påvirker troen de innsatte har på at de skal kunne klare å slutte, fremgår det flere interessante resultater. Om de innsatte soner for første gang, ønsker å leve lovlydig og deres alder ser ut til å påvirke hvor stor tro de har. Derimot viser analysene at innholdet i soningen ikke har noe å si for hvordan de innsatte vurderer mulighetene de har til å slutte. Disse resultatene samsvarer ikke med den utvalgte forskningen, og det kan dermed ha en metodologisk forklaring begrunnet i lav N eller utformingen ved spørreundersøkelsen. Derfor vil det være interessant å videre undersøke hvordan innholdet i soningen kan påvirke innsattes tro på at de kan slutte med kriminalitet.

Flere teorier på feltet anser subjektive faktorer som motivasjon og tro for å være grunnlaget for at «desistance» skal kunne skje (Bushway & Reuter, 1997; Giordano et al., 2002; Maruna, 2001; Massoglia & Uggen, 2010; Pager, 2003). I samsvar med annen, tidligere forskning, peker resultatene i denne undersøkelsen på at strukturelle faktorer også kan virke fremmende eller svekkende på veien ut av kriminalitet (Carlsson, 2012; Gjeruldsen & Jensen, 2021; Sampson & Laub, 1993, 2003; Savolainen, 2009). Hovedresultatene viser at de innsatte peker på det å ha bolig, jobb og en avklart økonomi som de viktigste faktorene for at de skal kunne lykkes. Sammenlignet med relasjonelle forhold og forhold knyttet til utdanning og kunnskap, virker det som at de materielle forholdene har størst betydning for de innsatte. Undersøkelsen gir ingen grunnlag for å veie strukturelle og subjektive faktorer opp mot hverandre, men indikerer at det strukturelle perspektivet er viktig for de innsatte.

Resultatene avdekker også kategoriske variasjoner i spørsmålet om hva de innsatte mener fremmer og svekker «desistance». Sammenfattet gir resultatene grunnlag for å argumentere for at en helhetlig og individuelt tilpasset kriminalomsorg er viktig for å legge til rette for at de innsatte kan lykkes. Resultatene føyes også inn i rekken av forskning som konkluderer med at arbeidet med «desistance» bør ha fokus på både strukturelle og subjektive forhold (Giordano et al., 2002; Kazemian, 2016; LeBel et al., 2008; Ouellet & Dubois, 2024; Pager, 2003). For å sikre Kriminalomsorgens visjon om en «straff som virker», bør det altså tas hensyn til ulike faktorer som de innsatte individuelt mener påvirker deres mulighet til å avstå fra kriminalitet. Undersøkelsen avdekker særlige forskjeller mellom unge og eldre, samt norske og ikke-norske statsborgere, og disse forskjellene vil kunne være relevante å undersøke i videre forskning.

Dette forskningsprosjektet har visse begrensninger knyttet til både pålitelighet og overførbarhet. Undersøkelsen har en svekket reliabilitet særlig på grunn av to utfordringer med datasettet: antallet respondenter som har svart på hvert spørsmål varierer i stor grad og resultatene kan tyde på at de innsatte har tolket noen av spørsmålene forskjellig. Blant annet har svarkategorien «uaktuelt» gitt noe usikkerhet knyttet til undersøkelsens reliabilitet. Lundeberg og Mjåland, som samlet inn dataene, har derimot sikret et representativt utvalg på mange punkter. På tross av en overrepresentasjon av kvinner og innsatte som soner forvaring, samsvarer mange av trekkene ved utvalget med populasjonen av innsatte i norske fengsler på undersøkelsestidspunktet. Dette er med på å styrke sannsynligheten for at resultatene er overførbare i noen grad.

Som en avsluttende kommentar, vil jeg i lys av undersøkelsens resultater og begrensninger peke på interessante og aktuelle spørsmål til videre forskning. Denne studien er basert på data fra 2014 og 2015, og derfor anser jeg det først og fremst som aktuelt å fortsette forskningen på norske innsattes perspektiver på «desistance» – med ny, metodologisk forbedret data. Fremover vil det fortsatt være et stort behov for norsk empiri knyttet til «desistance» med fokus på både norske innsatte og norske eks-kriminelle. Det vil for eksempel kunne være interessant å sette opp studier som følger norske lovbrøyttere over tid. I tillegg vil det være interessant å fortsette forskningen langs de to linjene som denne studien har undersøkt:

1. Hva mener norske innsatte fremmer og svekker deres «desistance»?
2. Hva påvirker de innsattes tro på at de kan lykkes?

Disse to spørsmålene vil, med supplerende forskning og empiri, kunne belyse hva norske innsatte tenker om «desistance». Ved å utfylle forskningen og integrere dette i Kriminalomsorgens praksis, vil det kunne hjelpe flere som har begått lovbrudd på veien mot å slutte med kriminalitet.

Litteraturliste

- Asbjørnsen, A. E., Manger, T., & Jones, L. Ø. (2007). *Innsatte i Bergen fengsel: Leseferdigheter og lesevansker*.
- Bacon, M. (2012). On the Apparent Differences between Contemporary Pragmatists: Richard Rorty and the New Pragmatism. *Humanities (Basel)*, 1(3), 229-245. <https://doi.org/10.3390/h1030229>
- Barry, M. (2007). Listening and learning: The reciprocal relationship between worker and client. *Probation journal*, 54(4), 407-422. <https://doi.org/10.1177/0264550507083539>
- Bhuller, M., Dahl, G. B., Løken, K. V., & Mogstad, M. (2016). Incarceration, Recidivism and Employment. In (pp. 22648). Cambridge: Cambridge: National Bureau of Economic Research, Inc.
- Blumstein, A., & Cohen, J. (1987). Characterizing Criminal Careers. *Science*, 237(4818), 985-991. <https://doi.org/10.1126/science.237.4818.985>
- Bryman, A. (2016). *Social Research Methodes*. Oxford University Press.
- Burnett, R., & Maruna, S. (2004). So 'Prison Works', Does It? The Criminal Careers of 130 Men Released from Prison under Home Secretary, Michael Howard. *The Howard journal of criminal justice*, 43(4), 390-404. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2311.2004.00337.x>
- Burnett, R., & McNeill, F. (2005). The place of the officer-offender relationship in assisting offenders to desist from crime. *Probation journal*, 52(3), 221-242. <https://doi.org/10.1177/0264550505055112>
- Burton, A. L., Cullen, F. T., Burton, V. S., Graham, A., Butler, L. C., & Thielo, A. J. (2020). Belief in Redeemability and Punitive Public Opinion: "Once a Criminal, Always a Criminal" Revisited. *Criminal justice and behavior*, 47(6), 712-732. <https://doi.org/10.1177/0093854820913585>
- Bushway, S. D., & Reuter, P. (1997). Labor markets and crime risk factors. In D. G. Larry S. Sherman, Doris MacKenzie, John Eck, Peter Reuter, and Shawn D. Bushway (Ed.), *Preventing crime: What works, What doesn't, What's promising*. U.S. Department of Justice, Office of Justice Programs.
- Carlsson, C. (2012). Using 'Turning Points' to Understand Processes of Change in Offending. *British journal of criminology*, 52(1), 1-16. <https://doi.org/10.1093/bjc/azr062>
- Chen, G. (2018). Building Recovery Capital: The Role of "Hitting Bottom" in Desistance and Recovery from Substance Abuse and Crime. *J Psychoactive Drugs*, 50(5), 420-429. <https://doi.org/10.1080/02791072.2018.1517909>
- Dahle, D. Y. (2021). *Approaches to branding and behaviour: Studies of HRM and employee voice through organizational branding* (Publication Number 2021:18) Norges miljø- og biovitenskapelige universitet].

- Edgar, K., Aresti, A., & Cornish, N. (2012). OUT FOR GOOD: taking responsibility for resettlement. *Prison Reform Trust*.
- Farrall, S., Bottoms, A., & Shapland, J. (2010). Social structures and desistance from crime. *European journal of criminology*, 7(6), 546-570.
<https://doi.org/10.1177/1477370810376574>
- Farrall, S., & Calverley, A. (2006). Understanding Desistance from Crime: Theoretical Directions in Resettlement and Rehabilitation. Stephen Farrall and Adam Calverley. *Asian Journal of Criminology*, 1. <https://doi.org/10.1007/s11417-006-9015-7>
- Friestad, C., & Hansen, I. (2010). Gender Differences in Inmates' Anticipated Desistance. *European Journal of Criminology - EUR J CRIMINOL*, 7, 285-298.
<https://doi.org/10.1177/1477370810363375>
- Furseth, I., Everett, E. L., & Furseth, I. (2020). *Masteroppgaven : hvordan begynne - og fullføre* (3. utgave. ed.). Universitetsforlaget.
- Giordano, P. C., Cernkovich, S. A., & Rudolph, J. L. (2002). Gender, crime, and desistance: Toward a theory of cognitive transformation. *The American journal of sociology*, 107(4), 990-1064+i. <https://doi.org/10.1086/343191>
- Gjeruldsen, K., & Jensen, E. (2021). Alt er jo egeninnsats» – Kvinners vendepunkter bort fra kriminalitet. *Nordisk tidsskrift for kriminalvidenskap*, 108(1), 215-235.
<https://doi.org/10.7146/ntfk.v108i1.125572>
- Glueck, S., & Glueck, E. (1968). *Delinquents and Nondelinquents in Perspective*. (Harvard University Press)
- Goodman, R. B. (1995). *Pragmatism : a contemporary reader*. Routledge.
- Gålnder, R. (2020). Desistance From Crime—to What? Exploring Future Aspirations and Their Implications for Processes of Desistance. *Feminist Criminology*, 15(3), 255-277.
<https://doi.org/10.1177/1557085119879236>
- Hellevik, O. (1999). *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap* (6. utg. ed.). Universitetsforl.
- Hlavka, H. R., Wheelock, D., & Cossyleon, J. E. (2015). Narratives of Commitment: Looking for Work with a Criminal Record. *The Sociological Quarterly*, 56(2), 213-236.
<https://doi.org/10.1111/tsq.12086>
- Horney, J., Osgood, D. W., & Marshall, I. H. (1995). CRIMINAL CAREERS IN THE SHORT-TERM - INTRAINDIVIDUAL VARIABILITY IN CRIME AND ITS RELATION TO LOCAL LIFE CIRCUMSTANCES. *American sociological review*, 60(5), 655-673. <https://doi.org/10.2307/2096316>
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? : innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2. utg. ed.). Høyskoleforl.
- Jokstad, K. (2022). *Rehabilitering i et fangeperspektiv* University of Agder].

- Kazemian, L. (2007). Desistance From Crime: Theoretical, Empirical, Methodological, and Policy Considerations. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 23(1), 5-27. <https://doi.org/10.1177/1043986206298940>
- Kazemian, L. (2016). What Are the Most Important Studies of Desistance and What Are the Future Research Needs? In I. D. F. McNeill, & R. Butter (Ed.), *Probation 12 Essential Questions* (pp. 35-60). Palgrave Macmillan.
- King, R. D., Massoglia, M., & Macmillan, R. (2007). THE CONTEXT OF MARRIAGE AND CRIME: GENDER, THE PROPENSITY TO MARRY, AND OFFENDING IN EARLY ADULTHOOD. *Criminology (Beverly Hills)*, 45(1), 33-65. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2007.00071.x>
- King, S. (2013). Assisted desistance and experiences of probation supervision. *Probation journal*, 60(2), 136-151. <https://doi.org/10.1177/0264550513478320>
- Kriminalomsorgsdirektoratet. (2021). Virksomhetsstrategi for kriminalomsorgen 2021-2026.
- Kriminalomsorgsdirektoratet. (2024a). *Arbeids- og aktivitetstilbud*. Retrieved 23.04.2024 from <https://www.kriminalomsorgen.no/arbeids-og-aktivitetstilbud.527951.no.html>
- Kriminalomsorgsdirektoratet. (2024b). *Samfunnsoppdraget til Kriminalomsorgen*. Retrieved 29.04.2024 from <https://www.kriminalomsorgen.no/samfunnsoppdraget-til-kriminalomsorgen.583766.no.html>
- Laub, J. H., & Sampson, R. J. (2001). Understanding Desistance from Crime. *Crime and Justice*, 28, 1-69. <https://doi.org/10.1086/652208>
- Le Blanc, M., & Loeber, R. (1998). Developmental criminology updated. *Crime and Justice*, 23, 115-198. (University of Chicago Press)
- LeBel, T. P., Burnett, R., Maruna, S., & Bushway, S. (2008). The 'Chicken and Egg' of Subjective and Social Factors in Desistance from Crime. *European journal of criminology*, 5(2), 131-159. <https://doi.org/10.1177/1477370807087640>
- Leclair, M., Raiche, A.-P., Latulippe, M., Lepage-Richer, T., Charette, Y., Roy, L., & Crocker, A. (2022). Quantified Desistance: A Scoping Review of Conventions in the Scientific Literature. *Crime & Delinquency*, 68(10), 1794-1818. <https://doi.org/10.1177/00111287211041525>
- Linear Regression Analysis using SPSS Statistics*. (2018, 15.04.2024). Lærd Statistics. <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/linear-regression-using-spss-statistics.php>
- Loughran, T. A., & Mulvey, E. P. (2009). Estimating Treatment Effects: Matching Quantification to the Question. In A. R. Piquero & D. Weisburd (Eds.), *Handbook of Quantitative Criminology*. Springer Science. https://doi.org/10.1007/978-0-387-77650-7_9

- Lundeberg, I. R., Mjåland, K., & Rye, J. F. (2018). Eksepsjonelle fanger i det eksepsjonelle fengslet. In *Fengslende sosiologi* (pp. 213-233). Cappelen Damm Akademisk/NOASP Nordic Open Access Scholarly Publishing.
- Lyngstad, T. H., & Skardhamar, T. (2013). Changes in Criminal Offending around the Time of Marriage. *The journal of research in crime and delinquency*, 50(4), 608-615. <https://doi.org/10.1177/0022427812469516>
- Maruna, S. (2001). *Making good : how ex-convicts reform and rebuild their lives*. American Psychological Association.
- Maruna, S. (2010). Mixed Method Research in Criminology: Why Not Go Both Ways? In (pp. 123-140). New York, NY: Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-0-387-77650-7_7
- Maruna, S., & Farrall, S. (2004). Desistance from Crime: A Theoretical Reformulation. In (pp. 171-194).
- Maruna, S., & Roy, K. (2007). Amputation or Reconstruction? Notes on the Concept of “Knifing Off” and Desistance From Crime. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 23(1), 104-124. <https://doi.org/10.1177/1043986206298951>
- Maslow, A. H. (1943). *A Theory of Human Motivation* (Vol. 50). Psychological Review.
- Massoglia, M., & Uggen, C. (2010). Settling Down and Aging Out: Toward an Interactionist Theory of Desistance and the Transition to Adulthood. *AJS*, 116(2), 543-582. <https://doi.org/10.1086/653835>
- McNeill, F. (2016). Desistance and criminal justice in Scotland. In M. G. a. M. R. Croall H (Ed.), *Crime, Justice and Society in Scotland*. (pp. 200–216.). Routledge.
- McNeill, F., Farrall, S., Lightowler, C., & Maruna, S. (2012). How and why people stop offending: discovering desistance.
- Nugent, B., & Schinkel, M. (2016). The pains of desistance. *Criminology & criminal justice*, 16(5), 568-584. <https://doi.org/10.1177/1748895816634812>
- Ouellet, F., & Dubois, M.-È. (2024). Got Assistance? Profit-Driven Criminal Careers and Assisted Desistance. *Crime and delinquency*, 70(3), 894-920. <https://doi.org/10.1177/00111287221104733>
- Pager, D. (2003). The Mark of a Criminal Record. *The American journal of sociology*, 108(5), 937-975. <https://doi.org/10.1086/374403>
- Piquero, A. R., Farrington, D. P., & Blumstein, A. (2007). Overview of Criminal Careers. In (pp. 7-37). <https://doi.org/10.1017/CBO9780511499494.003>
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. I. (2018). Forskningsmetode for masterstudenter i lærerutdanningen. (Cappelen Damm AS)
- Rex, S. (1999). Desistance from Offending: Experiences of Probation. *The Howard journal of criminal justice*, 38(4), 366-383. <https://doi.org/10.1111/1468-2311.00141>

- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold : samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (2. utg. ed.). Fagbokforl.
- Robin, G. (2023). 'The anxiety of a lifetime' - dealing with debt in desistance from crime. *British journal of criminology*, 63(2), 461-476. <https://doi.org/10.1093/bjc/azac042>
- Runell, L. L. (2015). Identifying Desistance Pathways in a Higher Education Program for Formerly Incarcerated Individuals. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 61(8), 894-918. <https://doi.org/10.1177/0306624X15608374>
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1992). Crime and Deviance in the Life Course. *Annual review of sociology*, 18(1), 63-84. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.18.080192.000431>
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (1993). Crime in the Making: Pathways and Turning Points Through Life. *Crime & Delinquency*, 39(3), 396-396. <https://doi.org/10.1177/0011128793039003010>
- Sampson, R. J., & Laub, J. H. (2003). LIFE-COURSE DESISTERS? TRAJECTORIES OF CRIME AMONG DELINQUENT BOYS FOLLOWED TO AGE 70. *Criminology (Beverly Hills)*, 41(3), 555-592. <https://doi.org/10.1111/j.1745-9125.2003.tb00997.x>
- Savolainen, J. (2009). WORK, FAMILY AND CRIMINAL DESISTANCE: Adult Social Bonds in a Nordic Welfare State. *British journal of criminology*, 49(3), 285-304. <https://doi.org/10.1093/bjc/azn084>
- Shapland, J. (2022). Once convicted? The long-term pathways to desistance. *The Howard Journal of Crime and Justice*, 61(3), 271-288. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/hojo.12473>
- Shover, N. (1996). *Great Pretenders: Pursuits and Careers of Persistent Thieves*. <https://doi.org/10.4324/9780429493751>
- Skarðhamar, T., & Lyngstad, T. H. (2009). Family formation, fatherhood and crime : an invitation to a broader perspectives on crime and family transitions. In: Statistics Norway, Research Department.
- Skardhamar, T., & Savolainen, J. (2014). CHANGES IN CRIMINAL OFFENDING AROUND THE TIME OF JOB ENTRY: A STUDY OF EMPLOYMENT AND DESISTANCE. *Criminology*, 52(2), 263-291. <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12037>
- Skarðhamar, T., & Telle, K. (2009). Livet etter soning - hindrer arbeid tilbakefall? : etter avsonet dom - arbeid og risiko for ny fengsling.
- Skog, O.-J. (2004). *Å forklare sosiale fenomener : en regresjonsbasert tilnærming* (2. [rev. og utvidet] utg. ed.). Gyldendal akademisk.
- Skog, O. (1998). *Å forklare sosiale fenomener : en regresjonsbasert tilnærming*. Ad notam Gyldendal.

- SSB. (2014-2015a). *10530: Innsatte, etter fengslingsstype, alder, kjønn, statistikkvariabel og år*. Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/statbank/table/10530/tableViewLayout1/>
- SSB. (2014-2015b). *10533: Innsatte, etter type fengsling, hovedlovbruddsgruppe og statsborgerskap*. Statistisk Sentralbyrå. <https://www.ssb.no/statbank/table/10533/>
- Stølen, T. (2022). *Pragmatisme*. Store norske leksikon. Retrieved 22.04.2024 from <https://snl.no/pragmatisme>
- Todd-Kvam, J. (2022). Probation practice, desistance and the penal field in Norway. *Criminology & criminal justice*, 22(3), 349-366. <https://doi.org/10.1177/1748895820953192>
- Todd-Kvam, J. J. R., & Kvam, M. (2021). Talking Good: Analysing Narratives of Desistance in Norway. *British journal of criminology*.
- Ugelvik, T. (2017). Fengselet som endringsmaskin. In H. M. Lomell & M.-L. Skilbrei (Eds.), *Kriminologi*. Universitetsforl.
- Veysey, B. M., Martinez, D. J., & Christian, J. (2013). "Getting Out: A Summary of Qualitative Research on Desistance Across the Life Course. In C. L. Gibson & M. D. Krohn (Eds.), *Handbook of Life-Course Criminology: Emerging Trends and Directions for Future Research* (pp. 233-260). Springer New York. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-5113-6_14
- Veysey, B. M., & Rivera, L. M. (2017). Implicit Criminal Identity and Age: Implications for Criminal Persistence and Desistance. *Criminal justice and behavior*, 44(10), 1249-1261. <https://doi.org/10.1177/0093854817722173>
- Weaver, B. (2019). Understanding desistance: a critical review of theories of desistance. *Psychology, crime & law*, 25(6), 641-658. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2018.1560444>
- Weaver, B., & McNeill, F. (2015). Lifelines: Desistance, Social Relations, and Reciprocity. *Criminal justice and behavior*, 42(1), 95-107. <https://doi.org/10.1177/0093854814550031>
- Weaver, E. (2013). Desistance, Reflexivity Andrelationality: A Case Study. *European journal of probation*, 5(3), 71-88. <https://doi.org/10.1177/206622031300500306>
- Wold, T. (2020). Har du delt nyhetene i dag? *Have you shared the news today?*, 27(1), 1-19. <https://doi.org/10.18261/ISSN.0805-9535-2020-01-04>
- Aase, K. N., & Skarðhamar, T. (2014). Desistance from crime. How much can be explained by life course transitions? In: Statistisk sentralbyrå.

VEDLEGG 1

Tabell: tabellen viser en multivariat regresjonsmodell. Kolonne «β», «T» og «Sig.» viser henholdsvis modellens standardiserte betakoeffisient, t-verdien og signifikans. N=507

MODELL 2b: INNHOLD I SONINGEN (ALLE INNSATTE)			
<i>Hvordan vurderer du dine muligheter til å klare deg uten å begå lovbrudd når du slipper ut?</i>	β	t	Sig.
Fornøyd med fremdriftsplan	0,202	1,001	0,319
Fornøyd med soningsplan	0,129	0,749	0,455
"Straffen gjør at jeg får gjort opp for meg"	0,1	1,166	0,246
Fornøyd med oppfølging fra NAV ift bolig	0,089	0,736	0,463
Hvordan har soning påvirket psykisk helse	0,088	0,903	0,368
Ansvarsgruppe	-0,077	-0,862	0,39
Fornøyd med oppfølging for fysiske plager	0,022	0,219	0,827
Fornøyd med kontaktbetjent	-0,029	-0,281	0,779
Fornøyd med individuell plan	-0,055	-0,313	0,755
Fornøyd med oppfølging fra NAV ift økonomi	-0,063	-0,515	0,607
R²	0,049		
ANOVA	0,082		